FONDUL SOCIAL EUROPEAN
Programul Operațional Capital Uman 2014-2020 | Cod SMIS 2014+ 105405
Axa prioritară 6: Educație și competențe
Obiectiv specific 6.6 „Îmbunătățirea competențelor personalului didactic din învățământul pre-universitar în vederea promovării unor servicii educaționale de calitate orientate pe nevoile elevilor și ale unei școli incluzive".
Titlul proiectului: „Profesori pregătiți – Profesori motivați!"

MODUL 2

Metode participative de predare, centrate pe copil și Tehnologia Informației și a Comunicațiilor (TIC)

Autori:
Gabriel Mareș
Mihaela Gheorlan
Marinela Rață
Adina Mariana Tatu

Cuprins

Capitolul 1. Învățarea centrată pe copil, importanța ei în contextul utilizării noilor tehnologii în școală 4

1.1 Învățarea centrată pe client. Actualități și perspective 4

1.2 De ce necesitatea centrării pe clientul procesului de formare? 6

1.3 Stil sau stiluri de învățare 8

1.4 Formarea de abilități de viață, componentă a educației centrate pe elev 11

1.4.1 Are școala un rol în formarea abilităților de viață? 12

1.4.2 Principii ce pot fi respectate pentru o învățarea mai bună în și dincolo de clasă din perspectiva formării abilităților de viață pentru elevii cu CES 12

1.5 Învățarea centrată pe copil, importanța și rolul ei în contextul utilizării noilor tehnologii în școală 13

1.6 Cunoașterea teoriilor învățării, repere constitutive ale procesului de abordare a învățării centrate pe elev 15

1.6.1 Teoriile învățării repere orientative pentru educația centrată pe elev 16

1.6.1.1 Behaviorism 17

1.6.1.2 Cognitivismul 18

1.6.1.3 Constructivismul 19

1.6.1.4 Umanismul 20

1.6.1.5 Conectivismul 21

1.7 Învățarea în școală – forme de organizare tradițională – avantaje și limite în contextul individualizării actului educațional 23

1.7.1 Provocări actuale ale organizării lecției 24

1.7.2 Alternative de organizare a predării-învățării 24

1.8 Abandonul școlar, o realitate a școlii românești 26

1.8.1. Semne și simptome ale abandonului școlar 27

Capitolul 2. Elemente de psihologia copilului 29

2.1 Cunoașterea elementelor ce țin de dezvoltarea comportamentelor copilului - proces util în activitatea de facilitare a educării copiilor cu CES 29

2.2 Modelarea imaginii de sine în cadrul școlii 30

Capitolul 3. Integrarea școlară și socială a copiilor cu CES 32

3.1 Bariere în educația incluzivă 34

3.2 Învățământul special este și incluziv? 36

3.3 Evaluarea abilităților personale parte integrală a procesului incluziv 37

3.4 Integrarea copiilor cu CES 38

3.5 Necesitatea și rolul terapeutului însoțitor/profesorul de sprijin pentru copii cu CES 40

Capitolul 4. Analiza comportamentală aplicată la clasă, metodă utilă în gestionarea comportamentelor copiilor cu CES 44

4.1. Analiza funcțională a comportamentelor neadecvate observate la clasă 44

4.2. Implementarea tehnicilor și metodelor specifice de modelare a comportamentelor neadecvate, în urma identificării funcției comportamentelor 45

4.3 Descoperirea motivației pentru învățare 47

4.4 Metode de management al comportamentului la clasă 48

Capitolul 5. Metode activ-participative de predare pentru copii cu CES 52

5.1 Ce sunt metodele de învățământ? 52

5.2 Clasificare a metodelor de învățământ 52

5.3 Funcții ale metodelor 53

5.4 Cum alegem o metodă? 53

5.5 Câteva cuvinte despre metodele activ participative 55

5.5.1 Metode activ - participative și elevii cu CES 55

5.5.2 Metode activ-participative ce pot implica o mai bună individualizare a învățării 56

5.5.2.1 Instruirea programată 57

5.5.2.2 Învăţarea bazată pe joc (Game Based Learning, GBL) 58

5.5.2.3 Învăţarea bazată pe proiecte (IBP) 59

5.5.2.4 Instruirea directă (Direct instruction - DI) 61

5.5.2.5 Predarea diferențiată (differentiated instruction) 64

5.5.2.6 Învățarea de la egali (peer tutoring) 66

5.5.2.7 Învățare prin colaborare / cooperare (Collaborative / Co-operative Learning) 67

5.5.2.8 Învățarea pe bază de activități - Activity Based Learning and Activity Learning Methods (ABL) 69

Capitolul 6. Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC) 71

6.1 Puncte forte și limite în utilizarea TIC în educație 74

6.2 De ce TIC în educația copiilor cu CES? 75

Utilizarea sinelui (use of self) și importanța acestuia în educație 77

ANEXE 81

Capitolul 1. Învățarea centrată pe copil, importanța ei în contextul utilizării noilor tehnologii în școală

1.1 Învățarea centrată pe client. Actualități și perspective

Termenul de învățare centrată pe elev a fost introdus în aria științelor educației în anii '60 și se referă la o varietate de programe educaționale, experiențe de învățare, metode instructive și strategii academice care se adresează unor nevoi, interese și aspirații de învățare sau culturale distincte, specifice, individuale sau de grup. Teoreticieni precum John Dewey, Jean Piaget și Lev Vygotsky, ale căror eforturi au fost orientate asupra modului în care elevii învață, au susținut și promovat învățarea centrată pe elev. Carl Roger afirmă faptul că *singura modalitate de învățare care influențează comportamentul și educația este auto-descoperirea*. Maria Montessori a fost promotoarea învățării centrate pe elev evidențiind importanța interacțiunii independente autodirective la preșcolari prin folosirea activităților pregătitoare.

"*Termenul de învățare centrat pe elev se referă la o mare varietate de programe educaționale, experiențe de învățare, abordări de instruire și strategii de susținere academică care sunt destinate să abordeze nevoile, interesele, aspirațiile sau mediile culturale distincte ale studenților și grupurilor de studenți. Pentru a îndeplini acest obiectiv, școlile, profesorii și alți specialiști în educație pot folosi o mare varietate de metode educaționale, de la modificarea sarcinilor și strategiilor de instruire în clasă, până la reproiectarea completă a modurilor în care elevii sunt grupați și a modurilor de predare într-o școală.*" The Glossary of Education Reform, 2014

O abordare centrată pe elev în predare include strategii de predare care se concentrează pe nevoile, preferințele și interesele celui care învață. Această abordare îi ajută pe elevi să se angajeze activ în procesul de învățare, să își asume responsabilitatea pentru învățarea lor și le îmbunătățește abilitățile de a învăța cum să învețe.

În procesul de abordare a învățării ca proces centrat pe elev este recomandat să avem în vedere o serie de principii care stau la baza învățării eficiente centrate pe elev:

- accentul activității de învăţare trebuie să fie mutat pe persoana care învaţă şi nu pe profesor (facilitator al învățării);
- recunoaşterea faptului că predarea tradițională reprezintă doar unul dintre instrumentele care pot fi utilizat în a îi ajuta pe elevi să înveţe;
- rolul profesorului este de a ghida/gestiona procesul de formare a elevilor săi;
- procesul de formare/învăţare nu mai are loc doar în clasă şi doar în prezența cadrului didactic;
- înțelegerea și descoperirea motivației pentru învățare nu este a profesorului ci a elevului, iar acesta o împărtășește cu educatorul, colegii, părinții etc.;
- educatorii trebuie să încurajeze şi să faciliteze implicarea activă a elevilor încă din etapa de planificare a educației, apoi cei ce învață își vor administra propriul lor proces de învăţare prin particularizare la propria structură, la oportunitățile de învăţare etc.;
- în cazul elevilor cu CES rolurile de mentor, facilitator și încurajator al profesorului sunt esențiale, ponderea componentei directive fiind mai mare.

Activitate:

Luați-vă un răgaz de câteva minute pentru a identifica situații în care ați aplicat (unele dintre) aceste principii.

Ce credeți că v-a determinat să le utilizați?

Învățarea centrată pe elev constă în punerea elevului în centrul procesului de învățare, comparativ cu *modelul centrării pe profesor* (magistrocentrist), în care, după Armstrong (2012) sunt ignorate sau suprimate responsabilitățile celui care învață. De asemenea în procesul de formare centrat pe elev,

profesorul este elementul facilitator, iar obiectivele profesorului sunt ***de a ghida elevii*** pentru ***a face interpretări noi/a transforma în manieră experimentată*** conținuturile materialelor de învățare.

Așa după cum afirmă Rogers *învățarea semnificativă se realizează prin a face ceva concret, practic*.

Prin interacțiunea dintre colegi, prin stimularea gândirii colaborative și a parteneriatului cu profesorul este încurajată învățarea și acumularea de cunoștințe noi de către toți elevii din clasă, iar plasarea profesorului în raport cu elevii capătă un aspect partenerial.

După teoria dezvoltării zonei proximale a lui Lev Vygotsky (zone of proximal development (ZPD), elevii învață unii de la alții. De asemenea autorul folosește și termenul de structurare (*scaffolding*), acesta fiind descris ca acel proces prin care profesorul, părinții, colegii ghidează procesul de învățare **concentrându-se pe întrebări și interacțiuni pozitive**. La dezvoltarea acestui concept au contribuit și Mercedes Chaves Jaime, Ann Brown.

Plecând de la teoriile lui Vygotsky au fost dezvoltate de-a lungul timpului o serie de programe bazate pe teoria dezvoltării zonei proximale, amintim doar: predarea reciprocă și evaluarea dinamică (reciprocal teaching and dynamic assessment). Altă teorie ce susține centrarea pe elev este teoria autodeterminării (Ryan, R. M. & Deci, E. L., 2000), ea se concentrează pe gradul de automotivare și autodeterminare a elevului. S-a constatat că atunci când i se dă posibilitatea de a se autoevalua, procesul de învățare/auto-învățare devine încurajator.

Analizând perspectivele de mai sus putem să sintetizăm mai jos diferențele de perspectivă dintre învățarea/predarea clasică menită să răspundă unor cerințe venite din partea societății industrializate și educația centrată pe client ce își are originile într-o abordare personalizată și umanistă a formării și devenirii copiilor. Învățarea centrată pe client (elev/student) pare a fi cea care răspunde cel mai bine exigențelor lumii contemporane, învățarea este pentru *a pregăti un om pentru viață,* pentru a îl învăța *să preia controlul asupra dezvoltării sale și a militat pentru creșterea gradului de implicare activă a elevului care trebuie să învețe experimentând*, așa cum afirma J Dewey.

Învăţare tradiţională	**Învăţare centrată pe elev**
procesul de formare are aspect mai degrabă de instruire și are în centrul procesului profesorul	centrarea educației este pe elev, respectând caracteristicile bio-psiho-sociale ale acestuia, nevoile și aspirațiile sale
educația implică preponderent predare de informaţii	educația implică preponderent căutare și schimb de informaţii
conținuturile sunt transmise sub formă factuală, de cunoştinţe	conținuturile sunt transmise prin implicarea gândirii critice, a analizei și luării de decizii bine informată
conținuturile sunt împărțite pe categorii de disciplinele tradiţionale	conținuturile sunt abordate mai holistic, în funcție de nevoi/contexte de învățare
elevii *doar* sunt receptorii informației, o primesc în mod preponderent pasiv	elevii pun întrebări, se implică și sunt implicați în proces, rezolvă probleme

organizarea învățării este una formală și frontală, preponderent desfășurată în sala de clasă	învățarea implică mai ales aranjamente flexibile, schimbătoare, modulare chiar și în sala de clasa, dar nu numai
învăţarea este realizată preponderent cu scopul redării sau a reproducerii cât mai fidele a informațiilor	scopul învățării este de a înţelege, experimenta și aplica ceea ce a fost învățat
evaluarea are preponderent un caracter sumativ și ierarhizant	evaluarea este preponderent formativă și cunoaște forme diferite sau chiar creative
învățarea este preponderent neparticipativă și pasivă	învățarea are caracter activ, explorator, bazat pe descoperire, căutare și pe cercetare
nu este acordată atenție stilului de învățare	învățarea ține cont de particularitățile personale, este dată importanță stilului de învățare și în proiectarea unității de învățare este luat în calcul acest aspect
utilizarea TIC nu este neapărat necesară	utilizarea TIC devine necesara mai ales din perspectiva ținerii cont de stilurile de învățare
în învățare demersurile sunt individualiste făcute fără implicarea colegilor	în învățare accentul cade pe cooperare și colaborare

*Resursă suplimentară: https://www.esu-online.org/wp-content/uploads/2016/07/2010-T4SCL-Stakeholders-Forum-Leuven-An-Insight-Into-Theory-And-Practice.pdf

1.2 De ce necesitatea centrării pe clientul procesului de formare?

În cadrul procesului de învățare centrat pe elev, profesorii, educatorii, consilierii și personalul de sprijin sau suport pot folosi o varietate de metode educaționale care să cuprindă de la modificări ale strategiilor de predare, modificări ale sistemului de notare, restructurarea totală a modalității în care studenții sunt grupați/organizați în clasă, maniera de organizare a predării și învățări în școală și chiar restructurarea curriculumului. Raționamentul de bază se ce determină aceste modificări se referă la faptul că școlile trebuie să încurajeze procesul de învățare a elevului și nu să se concentreze pe creșterea eficienței organizaționale.

Încă din anul 1930, educatorii americani au folosit termenii *centrare pe profesor* și *centrare pe elev* pentru a descrie două abordări distincte ale procesului de instruire și predare.

Conceptul centrării pe profesor se referă la situațiile de învățare în care profesorul deține controlul asupra materialului pe care elevii îl studiază – exemplu: unde, când, cum și care este ritmul de învățare. În clasă, profesorul este persoana cea mai active și comunică cel mai mult (citește, demonstrează, dă instrucțiuni) în timp ce elevul stă în bancă de cele mai multe ori, ascultă, ia notițe, răspunde scurt la întrebările profesorului sau completează teste sau face teme (instrucțiuni directe). De asemenea, în acest context, profesorul decide dacă să predea un conținut într-o manieră ușoară, familiară și personală, specifică stilului didactic propriu și așteptărilor sale, însă această manieră nu poate funcționa pentru toți elevii.

Conceptul centrării pe elev se referă la forme de instruire care crează oportunități de a conduce diverse activități de învățare, de a participa activ la discuții, crearea propriilor proiecte, explorarea unor tematici care îi interesează și contribuirea la design-ul propriu de învățare.

Structura clasei are o importanță majoră în procesul de învățare, modul cum sunt așezate băncile, în cerc sau în grupuri mici decât în linie, asociate cu autoghidarea, cu stabilirea ritmului propriu de învățare, cu experiențe de învățarea, altele decât cele tradiționale sau în cadrul școlii, precum stagii, ucenicie, proiecte individuale de cercetare, cursuri online, călătorii experiențiale, proiecte comunitare.

Deși definirea conceptului de centrare pe elev încă evoluează, există o serie de caracteristici fundamentale ale acesteia pe care le vom enumera mai jos:

- predarea și învățarea sunt personalizate, însemnând că se adresează unor nevoi, interese, aspirații de învățare distincte sau unui context cultural individualizat;
- elevii evoluează în educație când demonstrează că au învățat abilitățile și cunoștințele care se așteaptă să le învețe (învățarea bazată pe experiențe - proficiency-based learning);
- elevii au flexibilitatea de a învăța oriunde și oricând, însemnând că procesul de învățare poate avea loc în afara școlii, clasei, precum prin programe de lucru, studii de caz, cursuri online, în timp diferit (noaptea, week-end);
- elevii au oportunități de a alege stilul de învățare și de a aduce contribuții la design-ul experiențelor de învățare.

Lea & al. (2003) în urma unei analize cuprinzătoare a literaturii de specialitate au sugerat următoarele dimensiuni ale ICS:

- fundamentarea procesului pe învățarea activă;
- accent pe învățare profundă și înțelegere;
- responsabilitate personală și profesională crescută din partea studentului;
- autonomie crescută pentru cel care învață;
- interdependență între profesor și student;
- respect reciproc în relația student-profesor;
- abordare reflexivă a procesului de predare-învățare atât din partea studentului cât și din partea profesorului.

Învăţarea centrată pe elev oferă autonomie şi un control mai mare cu privire la conţinutul învăţat, metodele de învăţare şi ritmul în care se realizează învăţarea. Această perspectivă subliniază caracteristicile fundamentale ale învăţării centrate pe elev, promovând ideea că elevilor trebuie să li se ofere un control sporit asupra învăţării prin asumarea responsabilităţii cu privire la:

- ceea ce se învaţă;
- modul cum se învaţă;
- de ce învață;
- momentul când învaţă.

Învăţarea centrată pe elev presupune ca ca elevii să îşi asume un înalt grad de responsabilitate în contextul învăţării şi să îşi aleagă în mod activ scopurile, precum şi să îşi administreze învăţarea. Ei nu se mai pot baza pe faptul că profesorul ori persoana care predă la clasă le va spune ce, cum, unde şi când să gândească. Ei sunt cei care trebuie să înceapă să facă acest lucru. Dacă în predarea bazată pe metodele de învăţare tradiţionale (elevii sunt receptori pasivi ai învăţării, care doar ascultă şi scriu, fără să se implice în conţinutul materiei predate), predarea centrată pe elev, implică elevul în procesul de învăţare şi îl învaţă aptitudinile învăţării, precum şi aptitudinile fundamentale ale muncii alături de alţii şi ale rezolvării de probleme.

Învăţarea centrată pe elev îl implică pe acesta în evaluarea eficacităţii procesului sau de învăţare şi în stabilirea obiectivelor pentru dezvoltarea viitoare. Aceste avantaje ale metodelor centrate pe elev ajută la pregătirea individului atât pentru o tranziţie mai uşoară spre locul de muncă, cât şi spre învăţarea continuă.

Predarea centrată pe elev vine ca un răspuns nu numai la cerințele ci și la provocările societății de astăzi. Conștientizăm tot mai mult cât de diferiți suntem și conștientizăm tot mai mult cât de important este să respectăm și să utilizăm această diversitate.

- elevii învaţă în ritmuri diferite;
- elevii sunt confruntați cu dificultăți diferite;
- elevii au stiluri de învăţare diferite;
- cadrele didactice trebuie să asigure valorizarea potenţialului fiecărui elev.

1.3 Stil sau stiluri de învățare

Toți oamenii sunt creați aparent egali și diferiți în același timp. Învățarea reprezintă un proces de schimbare cu un caracter relativ permanent, a comportamentului și cunoștințelor, care se produce în urma experienței sau a educării. Plecând de la bagajul de predispoziții și aptitudini care sunt înnăscute, avem nevoie de completarea acestuia cu seturi de cunoștințe, deprinderi și de abilități pe care trebuie să le achiziționăm și să le rafinăm în mod activ.

Stilurile de învățare sunt construite pe componenta aptitudinală a persoanei și pot diferi de la un elev la altul. Este important ca intervenția pedagogică să țină seama de aceste diferențe pentru a activa, valoriza și valorifica resursele elevilor.

Spune-mi și voi uita.
Arată-mi și îmi voi aminti.
Implică-mă și voi înțelege.
Confucius

Conform stilurile de învățare sunt modalitățile prin care un individ abordează o serie de sarcini. Termenul ***stiluri de învățare*** se referă la faptul că fiecare persoană învață altfel. Din punct de vedere tehnic, stilul de învățare al unui individ se referă la modul preferențial în care studentul absoarbe, procesează, înțelege și păstrează informațiile.

Unii oameni pot avea au un stil dominant de învățare, cu mult mai puțină utilizare a celorlalte stiluri. Alții folosesc diferite stiluri în circumstanțe diferite. Nu există un stil bun sau unul rău. Nu există un amestec potrivit. Putem dezvolta abilitățile în stiluri mai puțin dominante, precum și să dezvoltăm în continuare stiluri pe care le elevii le utilizează deja bine.

În situațiile de învățare, diferențele individuale se manifestă în elevi la două nivele: un nivel mai degrabă cantitativ, cel al performanței de învățare și un nivel mai degrabă calitativ, cel al formei pe care elevii o dau învățării.

Noțiunea de stiluri de învățare se bazează, prin urmare, pe ideea că elevi diferiți au feluri diferite de învățare. Așadar, ceea ce le poate explica succesul sau eșecul nu este doar o chestiune de eficiență, ci și diferitele moduri în care acestea percep, stochează, prelucrează și preiau informații, cum pe care își construiesc baza cunoașterii.
În termeni practici, [stilurile de învățare] permit o abordare a unui cursant care permite luarea în considerare a caracteristicilor personale… Ele ne încurajează să ținem cont de faptul că

comportamentele de învățare rezultă dintr-o interacțiune între componentele situației de formare și caracteristicile dinamice ale persoanei. Daniel Chartier

Stilul de învăţare se referă aşadar la preferinţa pentru metoda prin care învăţăm şi ne aducem aminte ceea ce am învăţat, ne arată calea şi modalităţile în/prin care învăţăm, implică faptul că indivizii procesează informaţiile în diferite moduri, care implică latura cognitivă, elemente afectiv-emoţionale, psihomotorii şi anumite caracteristici ale situaţiilor de învăţare. Fiecare dintre noi are o capacitate extraordinară de a învăța în diferite moduri.

Vizual (spațial): Preferă utilizarea imagini, imagini și înțelegerii spațiale.
Elevii cu stil de învățare vizual învață prin a vedea, astfel încât instrumente cum ar fi diagrame, flowcharts, imagini și simbolurile pot fi cheia înțelegerii noilor concepte.

Vor fi utilizate metode și procedee care presupun:

- folosirea planșelor, a graficelor, și a hărților;
- desenarea schemelor;
- punerea pe hârtie a informațiilor și revizuirea notițelor;
- sublinierea și folosirea markerelor colorate;
- evidențierea punctelor importante din text;
- împărțirea informațiilor pe culori.

Auditiv (auditiv-muzical): Preferă folosirea sunetului și muzicii.
Stilul auditiv implică o preferință pentru ascultarea explicațiilor în detrimentul citirii lor. Cei care se încadrează în acest stil reţin mai uşor informaţiile prin recitarea lor cu voce tare şi sunt foarte buni la a-şi aminti lucrurile pe care le aud în jurul lor.

Vor fi utilizate metode și procedee care presupun:

- discuții despre lucrurile care trebuie învățate cu alții sau cu ei înșiși;
- citirea informațiilor cu voce tare sau înregistrarea lor și ascultarea ulterioară;
- citirea unei cărți / ascultarea variantei audio;
- metoda asocierii cuvintelor;
- asocierea informațiilor cu o melodie și ascultarea acesteia pentru rememorarea lor;
- limitarea surselor de zgomot.

Verbal (lingvistic): Preferă folosirea cuvintelor (scrise sau vorbite)
Elevii verbali sunt buni la prelucrarea informațiilor prin utilizarea limbajului. Ei excelează la citire, scriere, ascultare și vorbire. Ei se exprimă bine și sunt, de obicei, ascultători buni, cu o memorie bine dezvoltată pentru materialul pe care l-au citit și pentru a-și aminti informația vorbită.

Vor fi utilizate metode și procedee precum:

- citirea, scrierea, povestirea;
- dezbateri;
- joc de rol;
- flashcards.

Kinestezic (Tactil): Preferă să folosească corpul, mâinile și simțul atingerii.
Stilul kinestezic presupune reținerea informațiilor prin punerea lor în practică. Copiii care se încadrează în acest stil ar putea avea dificultăți în a sta la un loc atunci când învață și își pot însuși mai repede informațiile prin scrierea și prin transpunerea lor în exerciții practice.
Vor fi utilizate metode și procedee care presupun:

- citirea cu voce tare și urmărirea cuvintelor pe pagină cu degetul;

- scrierea repetată a informațiilor pentru memorarea lor;
- sublinierea și folosirea markerelor colorate;
- plimbatul prin camera și pauzele frecvente și scurte;
- activități practice, precum construirea de machete sau înțelegerea informațiilor prin jocuri.

Logic (matematic): Preferă utilizarea logicii, a raționamentului și a sistemelor.
Stilul logic (matematic) de învățare este cel în care persoanele folosesc raționamentul și secvențierea logică pentru a absorbi informațiile. Punctele forte ale persoanelor sunt în matematică, logică, vizualizarea modelor și rezolvarea problemelor.

Le place să lucreze cu numere, să găsească metode logice pentru a răspunde la întrebări, pentru a clasifica și pentru a clasifica. Pot lucra cu ușurință cu noțiuni abstracte.

Vor fi utilizate metode și procedee care presupun:

- crearea de liste (structurarea informației);
- proiecte practice;
- grafice;
- diagrame;
- folosirea calculatoarelor.

Social (interpersonal): Preferă să învețe în grupuri sau cu alți oameni.
Persoanele care au un stil de învățare interpersonal iubesc să interacționeze și preferă să învețe prin comunicare și interacțiune interpersonală. Punctele forte ale persoanelor cu un grad înalt de inteligență interpersonală sunt comunicarea și înțelegerea altor persoane. Ei pot fi buni în conducerea și organizarea altor persoane și grupuri, înțelegerea altor persoane și rezolvarea conflictelor.

Vor fi utilizate metode și procedee care presupun:

- intervievarea unei alte persoane;
- medierea conflictului;
- ajutarea altor persoane să învețe ceea ce ei (mentorat);
- lucrul în perechi;
- joc de rol;
- brainstorming:

Solitar (intrapersonal): Preferă să lucreze singuri (studiul autonom)
Persoane care preferă să lucreze mai degrabă individual decât în grupuri și să învețe mai bine prin auto-reflecție, decât să se implice în activități mai extrovertite, cum ar fi discuțiile cu ceilalți. Persoanele care au acest stil de învățare doresc să își stabilească obiective individuale și preferă să studieze singuri cu propriile lor gânduri și idei.

Vor fi utilizate metode și procedee care presupun:

- studiu independent;
- sarcini individuale;
- conceperea de eseuri.

În fapt este posibil ca fiecare dintre noi să folosim un anume stil de învățare pentru un anumit tip de conținut pe care îl învățăm. Unele subiecte pot fi învățate mai bine folosind anumite stiluri și o combinație de stiluri și metode pot îmbunătăți atât predarea cât și reținerea conținuturilor.

Pe baza profilului unui elev, identificării stilului (stilurilor) preferat de învățare, se pot adapta sarcinile, astfel încât aceasta să fie mai potrivită cu nevoile copilului. Interesele, fixațiile sau un talent special pot fi folosite pentru dezvoltarea abilităților academice și a atenției în sarcină și pot activa procesele motivaționale.

Activitate :

Alegeți o teorie a învățării și scrieți ce domeniu de studiu (materie) ar fi cel mai bine învățat prin acea abordare.

Ce domenii de studiu (materie) credeți că NU ar putea fi învățată în mod eficient prin abordarea aleasă?

1.4 Formarea de abilități de viață, componentă a educației centrate pe elev

Învățarea centrată pe elev trebuie să aibă în vedere mai ales formarea capacităților acestuia de a fi adaptat societății în care trăiește, să aibă un grad de autonomie personală cât mai ridicat și să știe cum să gestioneze situațiile problematice cu care poate fi confruntat la un moment dat.

Conceptul de abilitate de viață conține elemente precum cele de:

- **Aptitudine** provine din cuvântul aptus (lat.) care însemna bun pentru, capabil de. Aptitudinea este o însușire sau un complex de însușiri psihice și fizice care pot determina apariția de performanțe în activitate. Aptitudinile reprezintă latura instrumental-operațională a personalității, existența lor fiind demonstrată de reușita în activitate. Termenul poate fi definit într-un sens larg, reprezentând însușiri prezente la toți indivizii, dar dezvoltate diferit. Într-un sens restrâns, aptitudinile desemnează doar gradele înalte de dezvoltare a unor însușiri, ceea ce permite obținerea, unor rezultate mai bune decât majoritatea populației.
- **Deprindere** - reprezintă o activitate ce are un caracter de puternică automatizare. Este ceea ce facem cu ușurință fără a depune efort conștient și voluntar. Deprinderile apar în urma exersării.
- **Abilitate** reprezintă ceva ce învățăm printr-un proces complex de formare și poate fi dezvoltat și rafinat.

Aptitudinea reprezintă **potențialul** unei persoane de a învăţa şi obţine performanţă într-un anumit domeniu. Pentru ca aptitudinea să se manifeste în performanţă, ea trebuie dezvoltă prin învăţare şi exersare. Astfel, pe baza aptitudinii elevul dobândeşte mai întâi deprinderi și apoi abilități.

Ex.

Aptitudine →	Deprindere →	Abilitate
verbală	citit, scris	comunicare verbală scrisă/orală

Învățarea are loc atunci când suntem capabili să:

- avem o înțelegere conținutului de învățat;
- înțelegem un subiect, eveniment sau sentiment interpretându-l prin propriile noastre cuvinte sau acțiuni;
- utilizăm abilitățile sau cunoștințele nou dobândite în legătură cu abilitățile și înțelegerea pe care le deținem deja;

Obținerea cunoștințelor/abilităților→Punerea în practică →Evaluare → Modifică și adaptează

1.4.1 Are școala un rol în formarea abilităților de viață?

Sălile de clasă sunt centre de formare, unde elevii își însușesc informațiile din punct de vedere academic, desigur, dar ar trebui sa fie și mediul în care învață să funcționeze ca cetățeni ai lumii. Educația trebuie să pregătească elevii pentru viitor, indiferent dacă aceștia își doresc continuarea studiului, intrarea pe piața muncii sau să fie un membru activ al societății.

Într-un mediu în continuă schimbare, abilitățile de viață reprezintă o parte esențială a capacității de a răspunde provocărilor vieții de zi cu zi. Schimbările dramatice ale economiilor globale din ultimii ani au fost corelate cu transformarea din tehnologie și toate acestea au avut un puternic impact asupra educației, a locului de muncă și a vieții domestice. Pentru a face față ritmului în creștere și schimbării vieții moderne, elevii au nevoie de noi abilități de viață, cum ar fi abilitatea de a face față stresului și frustrării. (Macmillan Education)

Fiecare persoană acționează având un amestec complex de cunoștințe, abilități, atitudini și comportamente aflate constant în interacțiune cu alte persoane, cu sinele lor interior și cu mediul. Pe măsură ce cresc, copiii, trebuie să dobândească cunoștințele, abilitățile și atitudinile care le vor permite să se gestioneze pe ei înșiși eficient și să se descurce cu success în mediul lor.

Învățământul tradițional a încercat să abordeze această viziune holistică a personalității umane prin intermediul sistemului educațional informal. Sistemul educațional formal, pe de altă parte, prioritizează cunoștințele în detrimentul altor aspecte ale personalităților noastre, considerând că o creștere a cantității de cunoștințe va duce automat la schimbări pozitive în atitudini și comportamente. În același timp, sa presupus că abilitățile de viață și atitudinile vor fi transmise prin familie și comunitate.

Totuși, ceea ce sa întâmplat este că unele dintre metodele tradiționale au eșuat în mare măsură, lăsând astfel tinerii lumii contemporane mai vulnerabili. În plus, provocările și amenințările cu care se confruntă tinerii au crescut din diferite motive. Astfel, a devenit din ce în ce mai clar faptul că o prioritizare a cunoașterii în detrimentul altor aspecte ale personalității umane este un mod foarte inadecvat de pregătire a tinerilor pentru natura complexă și provocările lumii noastre de azi.

Exemple de abilități de viață includ:

- Gândire reflexivă
- Gândire critică
- Rezolvarea problemelor
- Abilități interpersonale
- Leadership
- Comunicare
- Colaborare
- Managementul informației
- Managementul stresului

1.4.2 Principii ce pot fi respectate pentru o învățarea mai bună în și dincolo de clasă din perspectiva formării abilităților de viață pentru elevii cu CES

- Adresarea întrebărilor esențiale

Ne referim la acele întrebări care îi determină pe elevi să practice gândirea profundă, reflexivă și critică, la întrebările care îi ghidează să caute cunoștințele care contează pentru dezvoltarea lor. Întrebările profunde conduc la conturarea unui sistem cognitiv funcțional și rațional, iar atunci când răspunsurile conduc la mai multe întrebări și la o cercetare aprofundată.

- Acceptarea greșelilor

La un moment dat, fiecare persoană va face o greșeală. În funcție de locul în care se află elevul la nivel personal și academic, ar putea părea ca sfârșitul lumii pentru el. Cu toate acestea, de fapt greșeala poate să fie un fel de început sper explorare. Fiecare elev din fiecare clasă are dreptul să învețe din erori și să știe că greșelile nu ne definesc, că ele sunt inerente și absolut firești, iar ceea ce facem după identificarea greșelii contează. Este nevoie să fie susținut *eșecul util* în procesul de formare. Este importantă să experimentăm eroarea și să știm cum și ce să învățăm din aceste experiențe.

- Ridică-i pe alții

Menținerea unui mediu sigur de învățare este posibilă prin încurajarea elevilor să fie suportivi pentru colegi. Într-o clasă de persoane diverse și unice toată lumea va triumfa, dar va avea și dificultăți în mod repetat. Unii vor învăța mai repede decât alții și unii se vor îndoi mai mult de ei înșiși. În cele din urmă, toți sunt acolo pentru a învăța. Afișarea sprijinului reciproc în vremuri grele face ca această călătorie să fie mai plină de satisfacții

- Deschiderea minții și inimii

Elevii eficienți utilizează mereu atât componenta cognitivă cât și pe cea afectivă. Ambele sunt păstrate deschise la noi descoperiri și experiențe noi. Înțelepciunea de transmis elevilor în clasă este: fii deschis spre transformare.

- Valorizarea muncii în echipă

Una dintre caracteristicile învățării moderne este capacitatea de a colabora cu parteneri reali și virtuali ai procesului de formare. Multe mâini fac munca ușoară și mai plăcută și în cazul elevilor din clasă. Colaborarea este un proces ce contribuie la construirea unor abilități de învățare și relaționare pentru tot parcursul vieții.

- Curiozitatea

Ziua în care nu mai suntem curioși este ziua în care nu mai învățăm. Cei ce învață se află într-o călătorie de învățare în școală, însă această călătorie continuă cu mult dincolo de pereții școlii. O curiozitate sănătoasă și pozitivă este cel mai prețios dar care poate fi oferit celui ce învață.

- Gândirea la nivel global

Un cetățean privește lumea ca o comunitate interconectată. În plus, își dă seama că împărtășim experiențele tehnologice și umane indiferent de cultura, statutul sau credințele politice / religioase. Acestea sunt tipurile de cetățeni pe care dorim ca societatea să îi formeze.

- Totul începe în clasă

Maniera tradițională de formare considera că educația este făcută doar de ȘCOALĂ. Perspectiva aceasta restrictivă venea din faptul că între a educa, a fi cu știință și a fi informat era pus semnul egal. Perspectiva contemporană asupra educației a venit și cu o schimbare majoră asupra locului și rolului școlii în educație. Școala de astăzi este doar unul din partenerii procesului de educare și formare a persoanei, ea nemaiavând responsabilitatea și exclusivitatea absolută asupra acestui aspect al devenirii ființei umane.

1.5 Învățarea centrată pe copil, importanța și rolul ei în contextul utilizării noilor tehnologii în școală

În societatea modernă tehnologia informației și a comunicației (TIC) este prezentă în foarte multe arii ale activității umane, uneori locurile și felul în care este utilizată TIC fiind chiar surprinzătoare. Peste trei miliarde de persoane au acces la internet, iar 8 din 10 utilizatori de interne dețin smartphone-uri cu ajutorul cărora accesează o cantitate uriașă de informații și date, iar această cantitate este în continuă creștere. Astfel, tehnologiile din zona informației și comunicării devin elemente esențiale în desfășurarea

vieții de zi cu zi, lipsa sau disfuncționalitatea lor generând probleme în diferite arii de interes, inclusiv în cea a educației.

Cultura și știința digitală au schimbat viziunea oamenilor de a trăi, munci, juca sau învăța, influențând construirea și distribuirea informațiilor și a resurselor și a puterii în lume. În contextul actual, procesul de educație și formare trebuie să depășească o serie de bariere, oferind noilor generații instrumentele și abilitățile necesare adaptării prompte la schimbările impuse de dezvoltarea tehnologică din societatea actuală. Exigențele viitoarei societăți țin de formarea unor persoane cât mai autonome, capabile să găsească soluții rapide la situații variate, să-și asume roluri și responsabilități fundamentale într-o societate aflată în continuă mișcare și într-o rapidă schimbare. În acest context EDUCAȚIA și felul în care facem educația capătă noi valențe, astfel, paradigma învățării centrate pe elev susține faptul că elevul este autorul propriului sistem de cunoștințe, rolul profesorului fii de monitorizare, cu un control minimal. Elementele specifice TIC dau prilejul, mai mult ca niciodată, de a aborda procesul de formare într-o manieră individualizată și de la un punct încolo educația putându-se transforma pentru unii dintre cei ce învață în autoeducație. Utilitatea TIC în sistemul nostru educațional derivă, deci, din oportunitățile de a pune în centru educației elevul.

În prezent cele mai multe școli folosesc o serie de tehnologii ale informației și comunicării mai ales pentru creare, diseminare, stocare și structurare a informației. De asemenea TIC a devenit, în unele cazuri, un element cheie în procesul de interactivizare a predării-învățării. Astfel, devin tot mai numeroase cazurile de școli unde sunt folosite tablele interactive, tabletele, telefoanele smart sau alte dispozitive în și tehnologii. Un model de utilizare a TIC în educație este *clasa în oglindă.* Acest model promovează ascultarea prelegerilor/lecțiilor de acasă, de pe calculator și propune ca elevii să folosească mai mult timpul de la școală pentru exerciții interactive.

Când există cadre didactice formate și instruite pentru a folosi TIC, procesul educativ este stimulat spre a fi centrat pe elev, facilitând manifestarea:

- aptitudinilor și a potențialului creativ;
- unui număr mare și diferit de abilități (tehnice, de căutare a informației, de rezolvare de probleme, de gestionare a resurselor și informațiilor, de gândire critică, etc.);
- de oportunități pentru ca elevii să-și exprime ideile, opiniile;
- simțului civic și responsabilității sociale;
- capacităților de identificare a unor soluții alternative TIC pentru problemele cu care sunt confruntați (ex: afectarea a funcționării motorii, senzoriale, dificultăți de învățare sau TSI etc.);
- în scop productiv și pentru dezvoltarea capacităților antreprenoriale;
- componentei ludice în activități productive.

Activitate:
Identificați pentru fiecare dintre situațiile de mai sus cel puțin un exemplu, utilizând tehnologiile TIC la care aveți acces!

În scurt timp persoanele care care nu dețin abilități și cunoștințe digitale vor ajunge să fie dezavantajate inclusiv din punct de vedere economic. Abilitățile de a căuta, discrimina și a produce informații, precum și utilizarea acestora din prisma folosirii gândirii critice vor deveni/ au devenit elemente esențiale vizate în curricula actuală din multe țări.

TIC cuprinde la nivel global o serie de aplicații educative centrate pe elev ce pot fi utilizate pe dispozitive precum:

- Laptopul – a fost creat pentru a fi folosite 1:1, este cu consum redus de energie și sisteme operaționale mai ieftine.
- Tabletele: sunt calculatoare mici personale cu touchscreen, care permit utilizarea fără tastatură și mouse. Permit descărcarea de programe gratuite sau ieftine folosite în educație.
- Tablele interactive permit prezentarea informațiilor pe ecran și datele pot fi manevrate, mutate, copiate și demonstrate cu ușurință. De asemenea scrisul de mână este posibil și conținutul poate fi salvat. Aceste table sunt folosite în mod special pentru a instrui clasa, pentru activități de grup și mai puțin individuale, însă angajamentul elevilor crește când activitățile sunt desfășurate în clasă;
- Dispozitive electronice de citit (E-readers): sunt instrumente care pot înmagazina sute de cărți în formă digitală care pot fi folosite ca materialele de studiu sau lectură. Aceste dispozitive sunt preferate de cititori, stocând cantități mari de cărți/articole, fiind ușor de transportat, durata bateriei fiind lungă, se poate lucra pe text și se pot defini cuvintele necunoscute.

Trebuie să menționăm faptul că profesorii au nevoie de oportunități profesionale specifice pentru a-și îmbunătăți abilitățile de utilizare a TIC în vederea evaluării învățării formative, instruirii individualizate, accesării resurselor online și încurajarea interacțiunii și colaborării între elevi. Astfel de abilități trebuie orientate *specific în funcție de fiecare disciplină și să aibă un caracter facilitator și creativ pentru gândirea elevilor*. Pentru implementarea unui sistem centrat pe elev și care să se bazeze pe TIC, o serie de măsuri trebuie a fi luate în ceea ce privește infrastructura, incluzând conexiune la internet, filtre de securitate, dispozitive, resurse umane etc.

Caracterul incluziv al TIC este dat de *utilizarea în contexte și nevoi diferite a aparaturii specifice*. Spre exemplu elevilor cu dificultăți de învățare li se pot facilita preluarea, înțelegerea și procesarea informațiilor, dând sens ideilor și expresiilor folosite în învățare. Peste 87% din elevi învață cel mai bine prin metodele vizuale și tactile, iar TIC poate lărgi ariile de explorare informațională. Telefoanele mobile pot oferi suport în plus pentru elevii cu dizabilități simplificându meniul, instrucțiunile, combinându textul cu grafica și feedback-ul audio etc., astfel este formată capacitatea de a crea structură, de a seta gradul de dificultate și de a corecta o temă.

UNESCO a adoptat o abordare holistică și cuprinzătoare în ceea ce privește promovarea TIC în educație. **Accesul**, **incluziunea** și **calitatea** sunt printre provocările principale pe care le poate aborda cu succes TIC. Platforma intersectorială a organizației pentru TIC în educație se concentrează pe aceste chestiuni prin intermediul lucrărilor comune a trei dintre sectoarele sale: comunicare și informare, educație și știință" (http://www.unesco.org/new/en/unesco/themes/icts/).
În concluzie tehnologia informației și a comunicării poate contribui la accesul universal la educație, la echitate în educație, la creșterea calității în procesul de învățare și predare, la dezvoltarea profesională a profesorilor și la gestionarea mai eficientă a educației.

1.6 Cunoașterea teoriilor învățării, repere constitutive ale procesului de abordare a învățării centrate pe elev

Teoriile învățării au fost dezvoltate în ultimii 150 de ani. Unele teorii s-au dezvoltat ca reacție negativă la cele anterioare. Celelalte teorii ale învățării au construit teorii fundamentale, căutând un context specific pentru învățare sau ducându-le la un nivel mai sofisticat. Trăsăturile pozitive din multe teorii influențează procesul de predare / învățare în școli până în zilele noastre.

Teoriile învățării sunt un set organizat de principii care explică modul în care indivizii dobândesc, păstrează și reamintesc cunoștințe. Studiind și cunoscând diferitele teorii ale învățării, putem înțelege

mai bine cum se produce învățarea. Principiile teoriilor pot fi utilizate ca ghiduri pentru a ajuta la selectarea instrumentelor, tehnicilor și strategiilor de învățare care stimulează învățarea.

Teoriile învățării sunt atât de centrale în disciplina psihologiei încât este imposibil să separe istoria teoriilor învățării de istoria psihologiei. Învățarea este un proces psihologic de bază - abilitatea de a învăța oferă fiecărui organism viu capacitatea de a se adapta la un mediu în schimbare. Învățarea este o consecință inevitabilă a vieții - dacă nu am putea învăța, am muri.

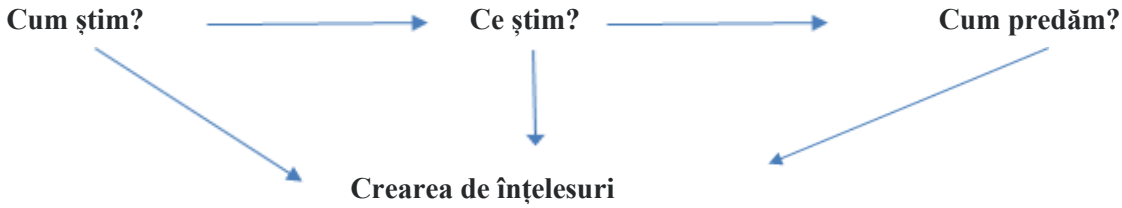

Învățarea implică mult mai mult decât gândirea: implică întreaga personalitate - simțuri, sentimente, intuiție, credințe, valori și voință. Dacă nu avem voința de a învăța, nu vom învăța și dacă am învățat, suntem schimbați într-un fel. Dacă învățarea nu produce o diferență, o schimbare, ea poate avea o semnificație foarte mică dincolo de ideile întâmplătoare care plutesc prin conștiința noastră.

Învățarea trebuie să răspundă unei nevoi personale, iar recunoașterea și identificarea unor astfel de nevoi ne permite să evaluăm dacă învățarea a meritat și a avut succes.

Reflecție:
Cum apare învățarea?
Ce factori influențează învățarea?
Cum ar trebui predarea să fie structurată pentru a facilita învățarea?
Gândiți-vă la modul în care învățați.
Când auziți, citiți sau vedeți ceva nou, vă ajută să discutați despre acestea și să reflectați asupra acestora pentru a înțelege mai bine noile informații?
Ce ziceți de cercetare?
Vă ajută să faceți o cercetare activă cu privire la aceste noi informații?

1.6.1 Teoriile învățării repere orientative pentru educația centrată pe elev

Teoriile învățării sunt cadre conceptuale care descriu modul în care informațiile sunt absorbite, procesate și păstrate în timpul învățării - reprezintă viziuni coerente asupra modului în care se produce învăţarea, pe baza unei fundamentări teoretico-ştiinţifice. Teoriile învăţării au o valoare explicativ-informativă, definind şi explicând ce este învăţarea, care sunt mecanismele instrumental-operatorii şi procesele dinamico-energetice implicate prin declanşarea şi susţinerea actului învăţării.

Altfel spus, aceste teorii studiază factorii care pot promova transmiterea și dobândirea de cunoștințe în procesul de predare / învățare.

Teoriile învățării sunt utile din două motive principale: ele oferă un cadru conceptual pentru interpretarea a ceea ce observăm și oferă îndrumări pentru găsirea de soluții la problemele întâmpinate. Aceste teorii au o influență mare asupra modului în care învățăm și a modului în care educația noastră este structurată, de aceea este important să ne luăm timp pentru a le cunoaște și înțelege.

Fiecare teorie explică procesul complex al învăţării plecând de la o filosofie proprie şi un sistem propriu de paradigme, prin precizarea sarcinii (conţinutului) învăţării, mecanismul psihologic intern angrenat şi procesualitatea sa, condiţiile interne şi externe în care se realizează învăţarea. Literatura de specialitate conţine foarte multe clasificări ale teoriilor învăţării.

1.6.1.1 Behaviorism

Teoriile behavioriste sau teoriile învăţării comportamentale consideră că modificările comportamentale sunt efecte ale stimulărilor externe asupra răspunsurilor subiectului. Potrivit acestor teorii, indicatorul cel mai concret al performanţei în învăţare este comportamentul sau manifestarea observabilă pe care subiectul o manifestă la un moment dat.

Behaviorismul reprezintă ştiinţa comportamentului. Behaviorismul clasic include în sfera sa de studiu doar acele comportamente observabile. Conform lui John Watson, părintele curentului comportamentalist, comportamentul reprezintă acel ansamblul de reacții obiectiv observabile pe care un organism dotat cu sistem nervos le execută ca răspuns la stimulările din mediu ce sunt obiectiv observabile (**S**timulul generează apariția unui Răspuns din partea organismului asupra căruia a acționat). Behaviorismul clasic exclude din sfera comportamentală manifestările interne, neobservabile nemijlocit ce nu pot fi măsurate direct şi în mod obiectiv.

În cadrul teoriilor behavioriste includem:
P. Pavlov – Teoria condiţionării clasice.
Ed. Thorndike - Teoria conexionismului.
B.F. Skinner -Teoria condiţionării operante

Viziunea despre cunoaștere

↪ învățarea este o schimbare a comportamentului observabil cauzat de stimuli externi în mediul înconjurător;
↪comportamentul poate fi explicat prin factori externi, iar condiționarea comportamentală poate fi folosită ca un proces universal de învățare;
↪ideile de consolidare pozitivă și negativă sunt instrumente eficiente de învățare și de modificare a comportamentului, precum și un sistem de pedeapsă și recompensă.

Procesul de învățare

- se bazează pe schimbări observabile ale comportamentului;
- învățarea este definită pur și simplu ca achiziționarea unui nou comportament sau schimbarea comportamentului;
- învățarea începe atunci când un semn sau un stimul din mediul înconjurător este prezentat și elevul reacționează la stimul cu un anumit tip de răspuns;
- consecințele care întăresc comportamentul dorit sunt aranjate pentru a urma comportamentul dorit (de exemplu, pentru un test și pentru a obține o notă bună). Noul model de comportament poate fi repetat astfel încât să devină automat. Schimbarea comportamentului elevului înseamnă că învățarea a avut loc;
- învățarea = absorbția a unui corp de cunoștințe predefinit de către cursant, promovată prin repetare și consolidare pozitivă;
- profesorii folosesc teoria când recompensează sau pedepsesc comportamentele elevilor.

Elevul	Profesorul
este în esență pasiv, răspunzând la stimuli de mediu. Elevul începe ca o tablă curată (tabula	oferă un mediu foarte bine structurat în care să practice comportamentele

rasa) și comportamentul este format prin întărirea pozitivă sau întărirea negativă.	Răspunsurile comportamentale corecte sunt transmise de către profesor și absorbite de elevi.

Exemple și aplicații ale teoriei învățării behavioriste:

- practica repetată;
- puncte bonus (oferind un stimulent pentru a face mai mult);
- punctele de participare (care oferă un stimulent de participare);
- consolidarea verbală (spunând: *o treabă bună*);
- stabilirea regulilor.

1.6.1.2 Cognitivismul

Cognitivismul consideră că procesările informaționale care au loc între stimul și răspuns au un rol major în procesul de învățare. Curentul cognitivist este cel care pune accentul în special pe ceea ce se întâmplă în *mintea persoanei.* Este evidențiată procesarea informației în demersul de învățare. Învățare ia forma receptării informației din mediu și a utilizarea unor strategii cognitive pentru realizarea transferului acesteia din memoria de scurta durata în memoria de lungă durata (în tot acest proces, inclusiv atenției revenindu-i un rol foarte important.

Contribuitori:

- ✓ Marriner David Merill
- ✓ Charles Reigeluth
- ✓ Robert Mills Gagné
- ✓ Jerome Bruner
- ✓ Roger Schank

Viziunea despre cunoaștere

↪sistemele de cunoaștere a structurilor cognitive sunt construite în mod activ de către cursanți pe baza structurilor cognitive preexistente;
↪învățarea provine din activitatea mentală, cum ar fi memoria, motivația, gândirea și reflecția;
↪învățarea este un proces intern care depinde de capacitatea, motivarea și determinarea elevului;
↪învățarea presupune reorganizarea experiențelor, fie prin atingerea unor noi perspective, fie prin schimbarea celor vechi. Astfel, învățarea este o schimbare a cunoștințelor care este stocată în memorie, și nu doar o schimbare a comportamentului.

Procesul de învățare

- învățarea este demonstrată prin schimbarea la nivelul cunoștințelor și înțelegerii, prin modificarea modelului cognitiv al unui elev;
- în timp ce învățarea poate duce la o schimbare de comportament, această schimbare este în primul rând o schimbare în modul de a înțelege;
- procesul de învățare are loc prin procesarea internă a informațiilor. Spre deosebire de behaviorism, prelucrarea informațiilor este guvernată, mai degrabă de un proces intern decât de circumstanțe externe;

Abordarea cognitivă a teoriei învățării acordă mai multă atenție la ceea ce se întâmplă la nivelul gândirii elevului, se concentrează asupra proceselor mentale, mai degrabă decât asupra comportamentului observabil. Modificările comportamentului sunt observate și folosite ca indicatori pentru ceea ce se întâmplă în planul cognitiv al elevului.

Elevul	Profesorul
Este activ dar informația îi este transmisă de cineva care cunoaște (i un expert, și nu de un facilitator al învățării). Primește cunoștințele, le stochează, le relaționează cu ideile și informațiile deja existente, le indexează (ca într-un un sistem de depozitare) și le recuperează, astfel încât să le poată găsi mai târziu când nevoie de ele.	Facilitează învățarea oferind un mediu care promovează descoperirea și asimilarea / păstrarea informațiilor.

Exemple și aplicații ale teoriei învățării cognitive:

- clasificarea sau ștergerea informațiilor;
- conectarea conceptelor (asocierea unui nou conținut cu ceva cunoscut);
- asigurarea structurii (organizarea lecțiilor în mod eficient și semnificativ);
- exemple din lumea reală;
- discuții;
- rezolvarea problemelor;
- analogii;
- imagini / furnizarea de imagini;
- exerciții mnemonice.

1.6.1.3 Constructivismul

Învățarea este preponderent un proces social, realizat prin contribuția interacțiunilor dintre individ și societate, dezvoltarea individuală si funcționarea mentală superioară avându-și au originile în interacțiunile sociale. Constructivismul vede școala ca pe o comunitate de învățare în care responsabilitatea pentru învățare este individuală, însă este realizată doar cu implicare și interacțiune, negociere și colaborare cu ceilalți. Școala constructivistă este o școală pentru toți trebuind să răspundă nevoilor elevilor și să îi ajute să facă față problemelor cu care sunt confruntați.

Contribuitori:

- ✓ John Dewey
- ✓ Jean Piaget
- ✓ Jerome Bruner
- ✓ Lev Vygotsky

Viziunea despre cunoaștere:

↪cunoașterea este construită în contexte sociale prin interacțiuni cu o comunitate de cunoaștere;

↪oamenii sunt responsabili în a-și crea propria înțelegere a lumii și de a folosi ceea ce știu pe baza experiențelor anterioare în procesul de legare a noilor informații de aceste experiențe. Oamenii folosesc aceste experiențe și noi informații pentru a-și construi propriile semnificații;

↪noi toți construim propria perspectivă a lumii, pe baza experiențelor individuale și a cunoștințelor interne. Învățarea se bazează pe modul în care individul interpretează și creează semnificația experiențelor sale. Cunoașterea este construită de către cel care învață și deoarece fiecare are un set diferit de experiențe și percepții, învățarea este unică și diferită pentru fiecare persoană.

Procesul de învățare

- învățarea este un proces în care indivizii construiesc noi idei sau concepte bazate pe cunoștințe anterioare și/sau experiență. Fiecare dintre noi generează propriile noastre modele mentale, pe

care le folosim pentru a ne face să înțelegem experiențele noastre. Rezolvăm conflictele dintre idei și reflectăm asupra explicațiilor teoretice;
- învățarea este pur și simplu procesul de adaptare a modelelor noastre mentale pentru a ne adapta noilor experiențe;
- rezultatele nu sunt întotdeauna previzibile deoarece elevii își construiesc propriile cunoștințe;
- constructivismul nu funcționează atunci când rezultatele trebuie întotdeauna coerente.

Elevul	Profesorul
pentru a avea succes, elevul are nevoie de o bază semnificativă de cunoștințe pe care să interpreteze și să creeze idei.	să ghideze și să furnizeze materiale din care elevii pot construi cunoștințe

Exemple și aplicații constructivism:
- studii de caz;
- proiecte de cercetare;
- învățarea bazată pe probleme;
- brainstormingul;
- învățarea în colaborare / munca în grup;
- descoperirea învățării;
- simulările.

1.6.1.4 Umanismul

Finalitățile educației umaniste sunt orientate spre întărirea pornirilor bune și corectarea/remedierea celor rele, mijlocul cel mai eficace de a realiza aceste lucruri fiind stimularea prin exemple din lumea valorilor. Ființa umană este privită ca fiind bună prin natura sa înnăscută, iar problemele sociale reprezintă o deviere de la aceasta natură. Omul tinde mereu să-și maximizeze interacțiunile și creativitatea, pentru a se simți cât mai liber și mai conștient de sine și trăirile sale.

Contribuitori:
- ✓ Carl Rogers
- ✓ Abraham Maslow
- ✓ John Holt
- ✓ Malcolm Knowles
- ✓ Paulo Freire

Viziunea despre cunoaștere

↪umanismul se concentrează pe individ ca subiect și afirmă că învățarea este un proces natural care ajută o persoană să ajungă la auto-actualizare;
↪învățarea este un act personal de a îndeplini potențialul fiecărui individ;
↪umaniștii cred că este necesar să studieze persoana în ansamblu, în special pe măsură ce un individ crește și se dezvoltă pe toată durata vieții;
↪studiul de sine, motivația și obiectivele sunt domenii de interes deosebit;
↪sunt accentuate importanța responsabilității pentru acțiunile individului și momentul prezent, valoarea fiecărui individ și ideea că fericirea prin realizarea de sine considerată ca obiectiv pentru viață.

Procesul de învățare
- experiențele, explorarea și observarea celorlalți sunt factori importanți în procesul de învățare umanistă;

- importanța învățării constă în proces, nu în rezultatul acesteia iar elevii ar trebui să aibă mai mult control asupra procesului de învățare. Acesta ar trebui să se bazeze pe observare și explorare;
- învățarea este centrată pe elev și facilitată de profesori, cu scopul de a dezvolta oamenii auto-actualizați într-un mediu cooperativ și suportiv.

Elevul	Profesorul
este văzut cu nevoile sale afective și cognitive, punându-se accent pe libertatea, demnitatea și potențialul oamenilor.	rol de model care să încurajeze cursantul și să îi ofere motive și motivație pentru fiecare nouă etapă a procesului de învățare.

Exemple și aplicații umanism:

- Învățarea autodirijată;
- Învățarea prin cooperare;
- învățarea prin descoperire.

1.6.1.5 Conectivismul

Numit și teoria învăţării pentru era digitală, conectivismul combină elementele pertinente ale diverselor teorii ale învăţării, ale reţelelor sociale şi ale tehnologiilor informaţionale şi de comunicaţie.

Metafora centrală a conectivismului este *reţeaua* compusă din *noduri* şi *conexiuni* între ele. În această metaforă nodul este totul ce poate fi conectat la un alt nod: informaţii, date, imagini etc. *Învăţarea* conectivistă reprezintă procesul de creare a conexiunilor şi de dezvoltare a reţelelor. Învăţarea este un proces ce se produce într-un mediu nebulos, compus din nodurile reţelei, şi acest proces nu se află plenar sub controlul celui care învaţă. Legăturile ce îi permit individului să înveţe mai mult sunt *mai importante* decât starea actuală a cunoştinţelor lui. Capacitatea de a face *distincţii* între informaţia importantă şi cea fără importanţă este vitală în învăţarea conectivistă. Aspectele importante ale învăţării: „a şti că" şi „a şti cum" sunt completate în conectivism cu aspectul „a şti unde".
Reţeaua conţine cel puţin două elemente: noduri şi conexiuni. În diverse discipline nodurile pot avea denumiri diferite: elemente, entităţi, vârfuri. Conexiunea este orice tip de legătură dintre noduri.

Elementele şi caracteristicile reţelei:

- Conţinutul (date sau informaţii);
- Interacţiunea (tentativa de a crea o conexiune);
- Nod static (structură stabilă de cunoştinţe);
- Nod dinamic (nod ce se modifică continuu în baza noilor informaţii şi date);
- Nod cu autoactualizare (nod conectat direct la sursa sa originală de informaţii);
- Elemente emotive (emoţiile influenţează perspectiva realizării conexiunii):

Principiile conectivismului

- învăţarea şi cunoaşterea se sprijină pe diversitatea opiniilor;
- învăţarea este un proces de conexiune a nodurilor specializate sau a surselor de informaţie;
- întreţinerea conexiunilor este necesară pentru a facilita învăţarea continuă;
- posibilitatea de a vedea câmpurile conceptuale, ideile şi conceptele este o competenţă de bază;
- luarea deciziilor este, în esenţă, un proces de învăţare.

- învăţarea şi cunoaşterea se sprijină pe diversitatea opiniilor;
- învăţarea este un proces de conexiune a nodurilor specializate sau a surselor de informaţie;
- întreţinerea conexiunilor este necesară pentru a facilita învăţarea continuă;
- posibilitatea de a vedea câmpurile conceptuale, ideile şi conceptele este o competenţă de bază;
- luarea deciziilor este, în esenţă, un proces de învăţare.

Contributori

- ✓ Abraham Maslow
- ✓ Carl Rogers
- ✓ Malcolm Knowles

Viziunea despre cunoaștere:

↪teoria abordează rolul pe care tehnologia îl joacă în procesul de învățare;
↪tehnologia crește viteza cu care indivizii au acces la informații și creează o comunitate de învățare;
↪oamenii procesează informații prin formarea conexiunilor între acestea,
↪s-a dezvoltat odată cu epoca digitală și cu tehnologia, adaptându-se la progresele din această zonă;
↪oamenii nu mai învăța conform modelului educației formale tradiționale ci vor continua să obțină cunoștințe prin alte modalități cum ar fi abilitățile de lucru, crearea de rețele, experimentarea accesului la informații cu ajutorul a noi instrumente și tehnologiii
↪analizează modul în care cunoașterea este dobândită mai rapid și în cantitate mai mare decât de generația, schimbând modul în care noi teoretizăm și conceptualizăm dobândirea cunoștințelor;
↪vom învăța mai mult decât știm că știm prin aplicarea și căutarea cunoștințelor.

Procesul de învățare

- informațiile noi sunt dobândite în permanență. Abilitatea de a face distincții între informații importante și neimportante este vitală. Abilitatea de a recunoaște atunci când noile informații modifică pe baza deciziilor luate ieri este, de asemenea, critică. Conectivismul consideră că legăturile *care ne permit să învățăm mai multe sunt mai importante decât starea noastră actuală de cunoaștere* (Siemens, 2006);
- învățarea nu este acumularea de cunoștințe; este găsirea și conectarea semnificativă a ceea ce aveți nevoie atunci când persoana are nevoie de ea;
- învățarea este dinamică, în continuă schimbare și adaptare, deoarece se formează noi conexiuni;
- abilitățile de bază ale învățării sunt: expertiza în găsirea resurselor necesare învățării; abilitatea de a evalua calitatea / validitatea surselor; cultivarea capacității de a realiza de conexiuni între informații, idei, lucruri și oameni.

Elevul	Profesorul
este încurajat să caute informații online și să exprime ceea ce găsesc	îndrumă studenții spre informații și va răspunde la întrebările-cheie, pentru a sprijini elevii să învețe pe cont propriu.

Exemple și aplicații conectivism:

- software (colaborativ);
- blog-uri;
- învățarea digitală.

1.7 Învățarea în școală – forme de organizare tradițională – avantaje și limite în contextul individualizării actului educațional

Procesul de învăţământ este un proces organizat, o activitate deliberat întreprinsă în vederea realizării unor finalităţi bine precizate. Este un sistem a cărui buna funcţionare depinde de interacţiunea multiplelor sale componente (conţinuturi, obiective, metode, mijloace de învăţământ, resurse umane, relaţii pedagogice s.a).

Pentru a se asigura interacţiunea optimă a tuturor componentelor sale se impune o formă de organizare adecvată a acestuia, prin intermediul căreia urmează să se asigure unitatea, corelarea şi articularea armonioasă a activităţii de predare şi învăţare. Forma de organizare a procesului de învăţământ unifică elementele componente ale acestuia într-un tot şi le imprima o finalitate educativă concretă. Acest lucru este foarte important pentru ca randamentul, eficienţa procesului de învîţîmânt nu depind numai de calitatea şi contribuţia diverselor sale componente, ci şi de modul în care "interacţionează şi se derulează ele într-un cadru organizatoric dat" (11, p.436). Istrate, E. (1998). Jan Amos Comenius (1592-1670) este cel care a pus bazele organizării procesului de învățământ pe clase și lecții, descrierea acestor forme de organizare fiind făcută în lucrarea "Didactica magna" (1657).

Atât din perspectiva istorică, dar și din punct de vedere funcțional putem să considerăm că forma de organizare a procesului de învățământ nu trebuie înțeleasă ca un cadru exterior acestuia, ci ca o componentă importantă, aflată în strânsă corelare cu celelalte componente și, în primul rand, cu conținutul învățământului. Forma de organizare a procesului de învăţământ reprezintă ea însăşi o situaţie complexă care include aspecte numeroase şi variate cu privire la:

- gruparea elevilor, modul de constituire a colectivităţilor şcolare (criterii de constituire, dimensiunea grupurilor , timpul pentru care sunt constituite);
- organizarea conţinutului instruirii, divizarea materiei în raport de principalele domenii ale cunoaşterii;
- structura programului de desfăşurare a procesului, mai ales în ceea ce priveşte modul de îmbinare a activităţilor comune cu activităţile în grupuri restrânse şi cu activităţile individuale ale elevilor;
- tipurile de relaţii ce se stabilesc în procesul de învămant între educator şi elevi, între elevi şi disciplinele de învăţământ;
- modul în care se realizează trecerea elevilor dintr-o clasă în alta.

În calitate de beneficiari ai acestui sistem, *impus de sus și de afară* (John Dewey), elevii sunt așteptați să primească docili și obedienți aceste răspunsuri fixe, iar profesorii sunt instrumentele prin care cunoștințele sunt comunicate și standardele de comportament sunt impuse - privind lucrurile din perspectiva tradițională. Perspectiva modernă presupune mult mai multă flexibilitate mai ales din prisma manierei și diversității de structurare a lecțiilor și a claselor de elevi.

Elementele definitorii ale organizării procesului de învățământ pe clase și lecții sunt (I.T. Radu, M.Cozma):

- procesul de instrucție și educație se realizează, de regulă, cu colective de elevi (învățământul colectiv);
- elevii sunt grupați pe clase după anumite criterii, cum sunt: vârsta, nivelul de dezvoltare intelectuală, grad de pregătire. Componența clasei rămâne, de obicei, stabilă cel puțin pe durata

unui an școlar trecerea elevilor dintr-o clasă în clasa următoare se realizează anual pe baza rezultatelor obținute de aceștia;
- conținuturile sunt organizate pe discipline de învățământ, studiul acestora fiind eșalonat pe ani de studiu și realizat într-un număr de ore, aspecte reglementate prin planul de învățământ;
- conținutul fiecărei discipline este stabilit printr-o programă elaborată pentru fiecare an de studiu și este structurat pe capitole, subcapitole, teme, subteme;
- programul activităților de predare - învățare este organizat pe an școlar, care are o durată determinată. Anul școlar este împărțit în subperioade. Ziua școlară se desfășoară după un orar stabil;
- procesul instructiv-educativ se realizează prin lecții și alte tipuri de activități de regulă, cu toți elevii unei clas

Limitări ale educației tradiționale
- centrarea pe performanțele înscrise în programe lasă mai puțin timp imprevizibilului și studierii aspectelor cotidiene, cu care se confruntă elevii;
- există tendința de transmitere-asimilare a cunoștințelor în defavoarea dezvoltării-exersării capacităților intelectuale și a abilităților practice;
- orientarea predominantă spre informare și evaluare.

1.7.1 Provocări actuale ale organizării lecției
Maniera clasică de organizare și proiectare a unei lecții tinde să devină anacronică și adesea neadecvată particularităților elevilor din generațiile actuale. Lecția din secolul al 21-lea ar trebui să țină cont de aspecte precum:
- integrarea curriculum-ului bazat pe conținut cu abilitățile de învățare cerute de lumea secolului 21;
- capacitatea de a ține ritmul cu dezvoltarea tehnologiei în societate și integrarea acesteia în clasă;
- izolarea educatorilor/timp insuficient pentru a se consulta cu colegi, de a avea conversații pedagogice pe teme profesionale;
- supraîncărcare curriculum-ului;
- mai mulți copii cu CES, puține resurse;
- echilibrarea diferitelor nevoi de învățare ale studenților în contextul diversificării acestora.

1.7.2 Alternative de organizare a predării-învățării
Organizare → din greacă, organon = armonie
Forme de organizare instituţională - reprezintă alternative organizatorice la modalitatea clasică de organizare a învăţământului pe clase şi lecţii:
- Pedagogia Waldorf
- programul Step-by-step
- Educaţia Montessori

Forme de organizare a procesului instructiv-educativ
După ponderea activității:
- Frontale:
- Grupale
- Individuale

Forme de organizare a activităţii de învăţare a elevilor
- Frontală – cu întreaga clasă de elevi
- Pe grupe – omogene sau eterogene
- În binom – gruparea elevilor în pereche

- Individuală – sarcinile sunt realizate în mod individual
- Combinată – combinarea formelor de organizare

Organizarea conținuturilor de la transmiterea de informații către facilitarea învățării autonome a elevilor, ținând cont de nivelul abilităților elevilor, stilurilor de învățare și caracteristicilor personalităților lor.

Includerea mai adesea a unui material exploratoriu care să susțină înțelegerea conceptuală, mai degrabă decât prezentarea directă a faptelor și metodelor. Organizarea spațiului de învățare, pentru a încuraja participarea și pentru a elimina anumite obstacole ce pot surveni pentru unii elevi (un coleg mai înalt în fața, apropierea de fereastră sau calorifer, un unghi dificil de a vedea la tablă, luminozitatea etc.).

Activitate:
A1. Realizați o listă de abilități pe care v-ați aștepta ca elevii să le dezvolte ca urmare a studierii cursurilor predate de dumneavoastră.

A.2. Reflectați la întrebarea: Răspunde școala actuală prin formele ei de organizare a activității educative nevoilor de formare ale elevilor?

Inclusiv prin modul de organizare a activităților de învățare, sistemele educaționale sunt chemate să răspundă provocărilor ce emerg din schimbările sociale, economice, de mediu, demografice etc. În acest context este important să construim și cadrul de construire și șlefuire a abilităților necesare oamenilor din societatea secolului 21. Nevoile sociale, nevoile personale sunt în schimbare. Abilitățile necesare pentru a face față acestor schimbări sunt și vor deveni noi/diferite de ceea ce era așteptat de la generațiile precedente. Persoanele cu nevoi speciale sunt și vor deveni o resursă a societății viitorului (a privi cu atenție la creațiile/contribuțiile din știință și tehnologie a persoanelor cu TSA). Pentru a ilustra cele afirmate mai sus, enumerăm câteva abilități/competențe importante pentru secolul acesta:

Abilități de învățare:

- gândire critică - găsirea de soluții
- creativitate - gândirea "în afara cutiei"
- colaborare - lucrul împreună cu ceilalți
- comunicare - discuții cu ceilalți
- gândire prospectivă - privirea spre cum/ce se va întâmpla în viitor.

Abilități digitale/Nivel de alfabetizare digitală

- Alfabetizare informațională - Înțelegerea faptelor, cifrelor, statisticilor și datelor
- Alfabetizare media - Înțelegerea metodelor și a mediilor în care sunt publicate informațiile
- Alfabetizare tehnologică- Înțelegerea tehnologiei care a făcut posibilă Era informației

Competențe de viață

- flexibilitate - abaterea de la planul stabilit atunci când este nevoie
- leadership - Motivarea unei echipe pentru a atinge un obiectiv
- inițiativă - Inițierea proiectelor, a strategiilor și a planurilor pe cont propriu
- productivitate - menținerea eficienței într-o lume cu o mulțime de stimuli

- abilități sociale - colaborarea cu ceilalți pentru a obține beneficii reciproce

Cum pot identifica educatorii nevoile copiilor?
În identificarea nevoilor ar trebui luate în considerare:

- diversitatea în dezvoltare a elevilor
- abilitățile și cunoștințele anterioare
- interesele
- modalitățile preferate de învățare
- obiectivele elevilor/părinților pentru procesul de învățare
- contextul învățării (acasă/comunitate/școală)/contextul cultural, educațional, social
- dinamica grupurilor
- abilitățile legate de tehnologie
- cultura elevilor - divertismentul instantaneu și conexiunea socială sunt norma culturală pentru ei/ înțelegerea motivelor pentru care acestea sunt importante pentru ei
- stiluri și strategii de învățare
- motivația de a învăța, atât în general, cât și în legătură cu subiecte specifice
- orice nevoi educative speciale
- nivelul autonomiei fiecărui elev

Activitate:
Care credeți că sunt beneficiile identificării nevoilor de învățare ale elevilor?

Beneficii ale identificării nevoilor de învățare ale elevilor

1. captarea atenției elevilor
2. îmbunătățirea participării și diminuarea abandonului
3. îmbunătățirea cunoștințelor
4. personalizarea experienței de învățare

Activitate:
Credeți că elevii gândesc sau studiază diferit în aceste zile din cauza conținutului social media? Cum afectează aceasta procesul de învățare?

1.8 Abandonul școlar, o realitate a școlii românești
De unde vine și de ce apare abandonul școlar?

Conform raportului "Renunțarea timpurie la educație: posibile căi de prevenire" elaborat în urma proiectului "Soluții eficiente pentru prevenirea abandonului școlar: costuri și mecanisme" implementat de Centrul Educația 2000+ și UNICEF

Cauze din mediul familal:

↪dificultățile materiale
↪modelul educațional oferit de părinți sau de frații mai mari
↪dezorganizarea familiei care atrage după sine dificultăți materiale
↪implicarea în activități aflate la limita legii
↪intrarea pe piața muncii.

Alte motive ce își au sursa în cadrul familiei:

↪încrederea scăzută în educație

↪migrația circulatorie
↪problemele întâmpinate de copiii ce părăsesc sistemul de învățământ românesc și apoi se întorc
↪etnia.

Factori care apar în comunități (unii specifici doar anumitor comunități):
↪norma mariajului timpuriu
↪apariția unui copil
↪lipsa de securitate în anumite zone
↪norma non-continuării educaţiei după clasa a VIII-a

Factori ce apar în mediul şcolar:
↪neimplicarea
↪orientarea școlară și profesională
↪repetenția frecventă,
↪integrarea insuficientă în colectivul clasei de elevi
↪calitatea relațiilor cu profesorii și colegii

Factori de natură psihologică:
↪eşecul şcolar,
↪inadaptare şcolară,
↪insuccesul şcolar
↪conflictele cu administrația, cu pedagogii, cu colegii din școală
↪etichetarea elevului
↪violenţa în mediul şcolar

Cauze de ordin pedagogic
↪care țin de calitatea vieţii şcolare, pertinența conținuturilor în raport cu trebuințele de învățare ale elevilor, relevanța metodelor şi stilurilor didactice pentru stilurile cognitive ale elevilor, caracteristicile procedurilor de evaluare şi ale orientării şcolare şi profesionale, deschiderea şcolii față de problemele comunității, stilul disciplinei şcolare etc.

Calitatea vieții şcolare şi a educației şcolare influențează rata abandonului.

Evidențele existente indică faptul că cele mai înalte rate de abandon şcolar le furnizează şcolile segregate, şcolile publice vocaționale, şcolile mari, cu clase numeroase, şi şcolile în care se pune un mare accent pe supraveghere şi testare.

1.8.1. Semne şi simptome ale abandonului şcolar

Abandonul școlar nu este ceva care apare la un moment dat. Un număr tot mai mare de cercetări în domeniul educației indică faptul că abandonul este doar etapa finală într-un proces dinamic și cumulat de dezangajare de la școală .

Dezangajarea poate începe încă din școala primară, când elevii nu reușesc să se implice nici în aspectele academice, nici în cele sociale ale școlii. Randamentul scăzut în efectuarea sarcinilor, comportamentul necorespunzător, neefectuarea temelor și neparticiparea la activități extrașcolare sunt semne de dezangajare, ceea ce duce adesea la absențe frecvente, repetenție și transferuri (repetate) către alte școli.

Părăsirea timpurie a școlii este cel mai adesea rezultatul unei combinații de factori personali, sociali, economici, educaționali și familiali, care se conectează puternic și duc la un dezavantaj cumulativ.

Elevii care abandonează şcoala au unele lucruri în comun: sentimentul de stigmatizare, relaţiile negative (cu cel puţin un profesor) şi perceperea carnetului de note ca o manifestare de violenţă simbolică (conform School Education Gateway - Platforma europeană online dedicată învăţământului preuniversitar).

Figura 1 – Rata de părăsire timpurie a școlii, obiectiv principal al Strategiei Europa 2020 și obiectivele naționale

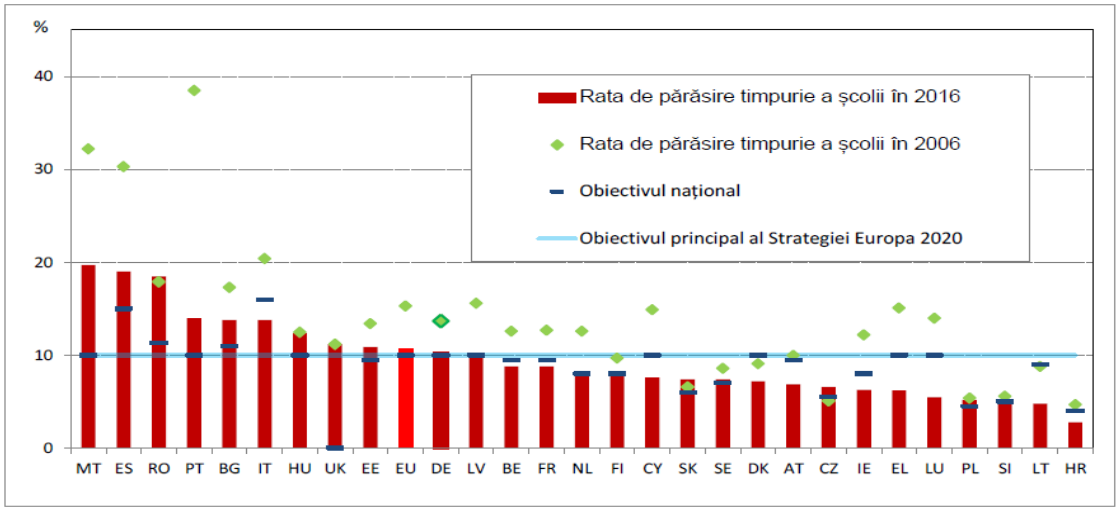

Sursa: Eurostat (LFS, tabelul [t2020_40]). Obiectivele naționale sunt stabilite în funcție de indicatorul utilizat, care este definit diferit de la o țară la alta. Pentru mai multe informații cu privire la obiectivele naționale și la definițiile acestora, a se vedea http://ec.europa.eu/eurostat/documents/4411192/4411431/Europe_2020_Targets.pdf.

- Poate fi gestionat abandonul şcolar?

Abandonul şcolar poate avea consecinţe dramatice asupra cetăţenilor. Persoanele aflate în această situaţie se confruntă cu un risc sporit de a ajunge şomeri sau de a avea locuri de muncă precare şi prost plătite, de a trăi din ajutoare sociale şi alte programe sociale pe tot parcursul vieţii, de a fi săraci sau excluşi social. Ele tind să participe mai puţin la programele de educaţie continuă şi să se implice mai puţin în alegeri şi alte procese democratice. Abandonul şcolar constituie o risipă enormă de energii pentru societăţile şi economia noastră.

Din acest motiv, ţările europene s-au angajat să reducă procentul de persoane care părăsesc timpuriu educaţia la mai puţin de 10% până în 2020 şi s-au angrenat într-un proces de cooperare politică ce vizează învăţarea între colegi şi schimbul de bune practici (School Education Gateway - Platforma europeană online dedicată învăţământului preuniversitar).

Activitate:

Stabiliți în echipe de lucru 5-6 acțiuni care ar putea reduce/combate părăsirea timpurie a școlii.

Resurse suplimentare: Setul european de instrumente pentru școli
http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/resources/toolkitsforschools.htm
https://ec.europa.eu/romania/sites/romania/files/docs/monitor_educatie_si_formare_2018_volum_2.pdf

Capitolul 2. Elemente de psihologia copilului

2.1 Cunoașterea elementelor ce țin de dezvoltarea comportamentelor copilului - proces util în activitatea de facilitare a educării copiilor cu CES

Imaginea de sine evoluează de-a lungul vieții, începând din copilărie. Ne construim o imagine de sine în urma experiențelor pe care le avem cu oamenii din viața noastră. Aceasta imagine se modelează în jurul modului în care succesele și eșecurile noastre sunt tratate de membrii familiei, profesori, colegi, prieteni. Stima de sine la copii este consolidată sau ”dărâmată” de modul în care sunt tratați de adultii din jur, este modelată de experiențele prin care trec și de activitățile pe care le susțin zilnic.

Unul dintre cele mai importante contexte sociale pentru dezvoltarea și exprimarea stimei de sine este familia. Pentru copii, familia este cel mai important mediu deoarece funcția sa majoră este socializarea și îngrijirea copiilor.

Familia este primul grup pe care îl experimentăm - locul în care se formează unele dintre identitățile noastre cele mai importante (de exemplu, bărbat / femeie, băiat / fată, fiu / fiică și sora / fratele). Părinții servesc de obicei ca mentori pentru copii. Relațiile din cadrul familiei ca grup primar fac din acesta un context important pentru stima de sine a copiilor, precum și a adulților.

Comparațiile reprezintă, de asemenea, o trăsătură comună a vieții de familie, în special în rândul fraților. Noțiunile de corectitudine sau nedreptate se dezvoltă inițial în cadrul relațiilor dintre frați, la fel ca și comparațiile diferitelor competențe și valori, cu implicații inevitabile pentru stima de sine. Toți membrii familiei au opinii unul despre altul. Evaluările primite din partea părinților au fost principalul proces examinat în studiile de încredere în sine în cadrul familiilor. Cea mai mare parte a acestor cercetări s-a concentrat asupra efectelor comportamentului parental asupra stimei de sine a copiilor. În general, aceste studii constată că sprijinul parental, încurajarea și atenția sunt corelate pozitiv cu stima de sine a copiilor. De asemenea, comportamentele părinților sunt asociate cu dezvoltarea altor aspecte sociale pozitive la copii și adolescenți (cum ar fi dezvoltarea morală, comportamentul pro-social și rezultatele academice).

Alte variații structurale în cadrul familiilor (de exemplu, familiile monoparentale, familii extinse) pot afecta stima de sine a copiilor, dacă acestea au un impact asupra aprecierilor reflectate, comparațiilor sociale sau auto-aprecierilor.

Pentru copii și adolescenți, domeniile cele mai relevante ale evaluării imaginii de sine sunt competența academică, competența atletică, acceptarea socială, aspectul fizic și comportamentul. Evaluarea aspectului fizic are prioritate față de alte domenii ale stimei de sine, în special pentru fete. Părinții încep să reacționeze la sinele fizic al copilului de cand acesta este mic. Feedback-ul critic asupra aspectului cuiva afectează în mod negativ stima de sine. Părinții pun un accent mai mare pe competența academică și comportamentul copiilor lor, în timp ce colegii acordă cea mai mare importanță aspectului fizic și competenței sportive.

Când părinții își apreciază copiii și îi îndrumă spre punctele lor forte, copiii lor dezvoltă în mod natural o stimă de sine și o încredere în sine. Pe de altă parte, anumite experiențe din familie pot duce la o stimă de sine scăzută.

Următoarele experiențe de familie duc la o stimă de sine crescută:

- manifestarea afecțiunii;
- laudele;
- ascultarea;

- valorizarea copilului;
- atenție și îngrijire.

Următoarele experiențe de familie, pe de altă parte, duc la o stimă de sine scăzută:

- metodele de disciplină severe;
- neglijarea;
- stabilirea unor așteptări înalte, imposibil de atins;
- comparația nefavorabilă cu frații și cu ceilalți copii.

Pe lângă încurajarea copiilor și valorizarea lor, părinții transmit copiilor valori morale și prin modelarea comportamentală. Astfel primul mod de a cultiva o imagine de sine pozitivă a copilului este un părinte care afișează o imagine de sine pozitivă și o stimă de sine crescută.

Copiii sunt influențați mult mai puțin de cuvintele pe care le aud, decât de acțiunile pe care le văd, deoarece tendința lor naturală (și în cea mai mare parte inconștientă) este de a imita ceea ce văd. Este esențial ca părinții să demonstreze abordarea directă a problemelor și conflictelor, și nu căutarea unor modalități de evitare a acestora.

Dacă, predarea *prin exemplu* este fundamentală, părinții trebuie să modeleze abordările de rezolvare a problemelor care inspiră copilul și îi dau curajul de a aborda activ provocările dificile ale vieții. Dincolo de asta, părinții trebuie să-și dea seama că atitudinea lor față de ei înșiși va avea un efect puternic asupra felului în care copiii lor se privesc pe ei înșiși.

2.2 Modelarea imaginii de sine în cadrul școlii

Imaginea de sine (conceptul de sine) poate fi înțeleasă ca un termen mai larg care cuprinde:

1. **Respectul de sine sau sentimentul propriu de valoare** - credința că avem dreptul să fim fericiți și că merităm succes, prietenie, dragoste.
2. **Convingerea de sine** - credința că suntem capabili de a gândi, de a învăța, de a alege, de a lua decizii și de a depăși dificultățile.

Imaginea de sine ajută o persoană să-și explice propriul comportament, trecut și actual și să prezică propriul său comportament viitor. De aceea este important să educăm o imagine de sine pozitivă în contextul școlar.

Există o serie de factori care pot implica crearea și dezvoltarea unei imagini de sine, cum ar fi atitudinile părinților, valorile de viață, eșecurile continue, autocritica. Se dezvoltă o imagine de sine pozitivă în copilărie, dar realist vorbind, majoritatea oamenilor o dezvoltă mai târziu în viață.

Școlile tradiționale, bazate pe competitivitate și clasificarea elevilor (premianți/ repetenți), nu pot dezvolta o imagine de sine pozitivă. Evaluările pe care elevul le primește din partea profesorului reprezintă principala sursă de satisfacție/insatisfacție, iar pe baza acestor evaluări elevul își va forma o imagine de sine. Aprecierile și laudele, valorizează elevul și conduc către o stimă de sine ridicată, iar sancțiunile și aprecierile negative, duc la formarea unei imagini negative despre sine, iar elevul va înregistra competențe școlare scăzute, indiferent de capacitățile sale reale.

Elevii pot alege o imagine de sine negativă dacă aceasta este calea de a atrage atenția colegilor lor și de a fi acceptați, chiar într-un mod negativ. Astfel, ei își satisfac nevoia de aprobare, o nevoie care este universală la toți oamenii. Este necesar să se sporească gradul de conștientizare al elevilor cu privire la alegerile lor și să fie conștienți de cât de mult aceste alegeri îi ajută într-adevăr să își satisfacă nevoile.

2.2.1 Relația dintre imaginea de sine, abilitățile sociale și realizări academice

Când vorbim despre încurajare și despre crearea unei imagini pozitive de sine, vorbim despre dezvoltarea personală a unei persoane, care ar trebui să fie prioritatea tuturor. Există o importantă legătură între imaginea de sine și abilitățile sociale, în special abilitățile de comunicare interpersonală. Este important pentru un elev să dobândească abilități de comunicare interpersonală pentru a putea să comunice cu succes, să discute și să facă schimb de idei cu profesorii și colegii de clasă. Lipsa acestor abilități va pune în pericol indirect stima de sine și ulterior, va influența rezultatele academice. Bunăstarea psihologică (care include acceptarea de sine, dezvoltarea personală, autonomia, sentimentul de control al vieții și relațiile pozitive cu ceilalți) are o legătură pozitivă cu o capacitate mai bună învățare, deoarece sporește concentrarea și gândirea creativă.

Ipoteze pentru dezvoltarea unei imagini de sine pozitive în școală

Numeroși factori pot influența imaginea de sine pe care elevii o au despre ei înșiși, iar printre cei mai importanți sunt profesorii. Profesorii care au dezvoltat o imagine de sine pozitivă și cei care lucrează continuu la procesul de auto-actualizare sunt cei care vor fi o inspirație pentru dezvoltarea elevilor.

Este important ca profesorii să se aprecieze pe sine, deoarece sentimentul de valoare și de satisfacție este necesar pentru a construi relații sănătoase cu ceilalți, inclusiv cu elevii. Pentru dezvoltarea unei imagini de sine pozitive a elevului, profesorul ar trebui să ofere feedback pozitiv specific și să ofere elevilor posibilitatea de a face alegeri, de a înțelege consecințele și de a accepta rezultatele.

Imaginea de sine a copilului cu CES

Abilitățile de comunicare inter-personală care stau la baza formării imaginii de sine sunt afectate în cazul autismului. De asemenea, procesele timpurii (contactul vizual, atenția împărtășită, jocul simbolic, răspunsul la nume, empatia, imitația) care ajută la formarea imaginii de sine în primii ani de viață, sunt afectate sau întârziate în cazul autismului.

Felul în care copiii cu CES înțeleg și gestionează aceste dificultăți date de diagnostic le afectează atât imaginea de sine, cât și stima de sine. Studiile arată ca în jurul vârstei de 6-8 ani, cei mai mulți dintre copiii cu CES (în funcție de CES) încep să perceapă ca există diferențe între ei și colegii lor de aceeași vârstă.

Sentimentul de a fi diferit față de ceilalți, poate duce la conturarea unei stime de sine scăzută, contribuind la apariția anxietății și a tulburărilor de dispoziție/comportament. Alți factori specifici diferitelor CES pot să ducă la conturarea unei stime de sine scăzută și la o imagine de sine nerealistă sunt:

- Nivel scăzut de acceptare socială
- Stigmatizarea
- Dificultate în stabilirea și menținerea relațiilor de prietenie
- Preferința pentru activitățile solitare

Înțelegerea naturii tulburării pe care au copii cu CES, este o componentă importantă a acceptarii și este corelată cu rezultate pozitive în plan școlar și personal. Astfel pentru a-i ajuta pe copii cu CES să dezvolte o imagine de sine pozitivă este necesar să îi ajutăm să se cunoască și să se înțeleagă și putem face aceasta prin activități care contribuie la o mai bună cunoaștere/autocunoaștere și înțelegere:

- identificarea hobby-urilor
- identificarea punctelor forte
- identificarea dificultăților
- cultivarea intereselor
- înțelegerea diferențelor și a caracteristicilor tulburării
- identificarea trăsăturilor de personalitate

Capitolul 3. Integrarea școlară și socială a copiilor cu CES

Termenul de incluziune a început să fie tot mai frecvent utilizat după anii `90 când a înlocuit termenul de integrare Păunescu&Mușu (1997); Gherguț, (2016) și a mutat accentul pe respectul și acceptarea diversității umane.

Procesul de incluziune școlară și socială a persoanelor cu nevoi speciale reprezintă o provocare pentru orice societate și este generator de dezbateri, uneori aprinse, despre modul, costurile, avantajele și dezavantajele acestuia.

În România, definirea câtorva concepte legate de incluziunea socială a elevilor cu nevoi speciale este realizată în *Hotărârea nr. 1251/2005* referitoare la*: unele măsuri de îmbunătățire a activității de învățare, instruire, compensare, recuperare și protecție specială a copiilor/elevilor/tinerilor cu cerințe educative speciale din cadrul sistemului de învățământ special și special integrat.*

Documentul la care am făcut referire dorește să clarifice o serie de termeni precum:

- **Integrarea școlară** - este definită ca un *proces de adaptare a copilului la cerințele școlii pe care o urmează, de stabilire a unor raporturi afective pozitive cu membrii grupului școlar (clasă) și de desfășurare cu succes a prestațiilor școlare*.
- **Incluziunea** - din prisma aspectelor ce țin de sistemul de învățământ, *este procesul de pregătire a unităților de învățământ pentru a cuprinde în procesul de educație toți membrii comunității, indiferent de caracteristicile, dezavantajele sau dificultățile acestora.*
- **Educația incluzivă** - este privită ca un *proces permanent de îmbunătățire a instituției școlare, având ca scop exploatarea resurselor existente, mai ales a resurselor umane, pentru a susține participarea la procesul de învățământ a tuturor persoanelor din cadrul unei comunități.*
- **Școală incluzivă** - este acea *unitate de învățământ în care se asigură o educație pentru toți copiii și reprezintă mijlocul cel mai eficient de combatere a atitudinilor de discriminare. Copiii din aceste unități de învățământ beneficiază de toate drepturile și serviciile sociale și educaționale conform principiului "resursa urmează copilul".*
- **Adaptare curriculară** - *corelarea conținuturilor componentelor curriculum-ului național cu posibilitățile elevului cu cerințe educative speciale, din perspectiva finalităților procesului de adaptare și de integrare școlară și socială a acestuia. Aceasta se realizează de către cadrele didactice de sprijin/itinerante împreună cu cadrul didactic de la clasă prin eliminare, substituire sau adăugare de conținuturi în concordanță cu obiectivele și finalitățile propuse prin planul de intervenție personalizat.*

***Activitate**:*

Vă invităm să reflectați asupra obstacolelor de ordin personal și a celor de ordin social cu care se confruntă copiii cu CES din comunitatea dumneavoastră.

Enumerați cel puțin trei dintre acestea și identificați cauzele lor.

Tipuri de incluziune Vrăsmaș T., (2010) propune o clasificare a procesului de incluziune după următorul model:

- ✓ **Incluziune totală**. Copilul este înscris la toate orele, conform orarului clasei, cadrul didactic având posibilitatea de a primi suport de specializate pentru a putea gestiona situații problematice. Dacă este cazul, copilul trebuie să beneficieze de un plan educațional individualizat și chiar de suportul unii profesor de sprijin.
- ✓ **Incluziune parțială**. Copilul/elevul face parte dintr-o clasă obișnuită/tipică și participă doar la anumite ore. Timpul de participare a copilului la lecție este variabil, fiind raportat la potențialul individual de implicare/rezistență în sarcină/la efort. Copilul aflat în această situație ar trebui să

beneficieze *de un plan educațional individualizat și asistența unui cadru didactic sprijin, conform deciziei Serviciului de asistență psihopedagogică. (idem)*

- ✓ **Incluziune ocazională**. Copilul/elevul este școlarizat, de regulă, prin învățământ la domiciliu. Participă doar la activități de socializare, extradidactice; beneficiază de plan educațional individualizat și asistența unui cadru didactic sprijin, conform deciziei Serviciului de asistență psihopedagogică

3.1 Bariere în educația incluzivă

Procesul de incluziune ar trebui să fie caracterizat prin naturalețe și nu ar trebui să îmbrace forma unui demers obositor ce ar necesita un efort uriaș al celor ce sunt parte a vieții persoanelor cu nevoi speciale**.** În mod natural oamenii sunt diferiți fizic și psihologic. La aceste diferențe native odată cu ”civilizarea” au fost adăugate o multitudine de diferențe de ordin cultural și social, iar efectul este cel al creșterii și varierii criteriilor diversității. Omul modern a devenit tot mai conștient de această diversitate, iar conștientizarea l-a făcut ca uneori să traseze limite în acceptarea celorlalți. Astfel am ajuns să conștientizăm necesitatea de a depune efort conștient pentru a ne depăși propriile prejudecăți și credințe, pentru a crește calitatea vieții celorlalți și prin aceasta pentru a ne crește calitate propriei vieți.

Limitări/bariere	**Cum le putem depăși?**
Limitări de ordin politic/social:	
• centrarea pe aspectele de tip medical sau pe dizabilitate; • ignorarea potențialului de dezvoltare/ compensare/recuperare a persoanei; • ignorarea punctelor tari ale persoanei; • ignorarea nevoii reale a unor persoane de a avea acces la dispozitive/servicii adaptate; • credința că prin izolare, segregare, excluderea celor ”diferiți” societatea va funcționa mai bine; • politici sociale incoerente/ incongruente/fără finalitate; • neaplicarea în practică a unor legi, prevederi legale menite să faciliteze SI (incluziune socială)	• centrarea pe componentele funcționale: ce și cât poate să facă persoana; • identificarea modalităților de valorificare a resurselor persoanei și a strategiilor alternative de ”a face” și a ”deveni”; • identificarea punctelor tari ale persoanei; • conștientizarea faptului că persoanele ”tipice” privesc lumea și accesul la lume prin prisma propriilor nevoi, iar aceeași unitate de măsură merită a fi aplicată și persoanelor aflate în dificultate. • implicarea persoanelor ”diferite”/cu nevoi speciale în viața familiei, comunității prezintă multiple avantaje precum: costuri sociale mai scăzute, reducerea comportamentelor indezirabile social, ….. • militarea pentru a pune în practică a prevederilor legale, solicitarea respectării acestor prevederi de către AP (autoritățile publice), inițierea schimbărilor normative astfel încât chiar să punem în practică ce promovăm;
Limitări de ordin economic	
• alocarea de resurse financiare insuficiente pentru ca mediul de viață/învățare/timp	• reutilizarea/refolosirea/reciclarea resurselor deja existente;

liber să fie prietenos și accesibil pentru un număr cât mai mare de oameni; • alocarea de resurse financiare insuficiente pentru formarea specialiștilor care să faciliteze incluziunea;	• folosirea materialelor/resurselor oferite de mediu; • scrierea de proiecte educaționale/ proiecte; • participarea la cursurile oferite de CCD-uri, Universități, ONG-uri etc. Inclusiv solicitarea unor cursuri care sa acopere nevoile de formare ale educatorilor (unele dintre organizațiile anterior menționate oferă chiar gratuit astfel de cursuri) • activități de strângere de fonduri, stabilirea de parteneriate pentru conceperea și dezvoltarea unor programe care să acopere nevoile școlii.
Limitări ale mediului fizic	
• factori ce țin de elemente de tip geografic (localități aflate în zone greu accesibile sau supuse riscului frecvent de calamități naturale); • accesibilitatea redusă a clădirilor publice dar și a locuințelor; • accesibilitate redusă determinată de infrastructura stradală (drumuri, borduri, trotuare, absența benzilor rezonatoare etc) • prezența unor poluanți fonici.	• extinderea formelor de învățământ la distanță/identificarea oportunităților locale de facilitare a accesului la educație și formare ; • analiza mediului și apoi adaptarea acestuia conform cerințelor beneficiarilor procesului de formare; (construirea de rampe, modificări ale mobilierului, adaptări ale instrumentelor de scris etc); • adresarea de solicitări bine documentate, specifice și realiste Autorităților Publice Locale (APL); • identificarea distractorilor fonici și reducerea impactului acestora asupra copiilor.
Limitări ce țin de atitudini/valori/credințe personale	
• lipsă de empatie și înțelegere (inclusiv din partea unor profesioniști); • credințe conform cărora o persoană cu afectare peste medie a funcționări ○ ar trebui să fie retrasă din viața comunității ○ este o povară pentru familie/ comunitate/societate ○ este o consumatoare de resurse ○ reprezintă o pedeapsă a divinității	• solicitarea implicării în formarea unor abilități/atitudini indispensabile lucrului cu elevii prin organizarea unor seminarii/ateliere de lucru de către CJRAE/CMBRAE/ONG-uri • explicarea, înțelegerea semnificației unor comportamente ale persoanelor cu nevoi speciale și măcar reducerea etichetărilor sau a evaluărilor globale și absolutiste (niciodată, toți… întotdeauna… etc); • centrarea abordării pe componentele funcționale și pe creșterea nivelului acestora; • cultivarea acceptării diferențelor și privirea

	diversității ca șansă de devenire;

3.2 Învățământul special este și incluziv?

Deși școlile speciale sunt privite și considerate ca entități în afara "învățământului de masă", atât decidenții din educație cât și cele mai multe cadre didactice uită că obiectivul pe termen lung al acestor școli nu este acela de a adânci discrepanțe și de a promova segregarea ci tocmai acela de a facilita o cât mai bună includere/integrare socială a persoanelor cu nevoi speciale.

La nivelul școlilor speciale sau al Centrelor de educație incluzivă atât organizarea mediului fizic cât și organizarea cadrului educațional - implicit curricula ar trebui să fie elemente care să faciliteze incluziunea. Învățământul special acordă/ar trebui să acorde o mai mare abordare particularizării și individualizării procesului educațional. Pe lângă finalitățile de tip cognitiv, prin existența posibilității de a urma o serie de terapii specifice, școlile speciale trebuie să fie facilitatoare ale incluziunii sociale a copiilor cu CES.

Ce pot face cadrele didactice în facilitarea incluziunii?

- să se formeze astfel încât să dobândească seturi de competențe necesare lucrului cu persoanele cu CES - în general;
- să aibă deschiderea de a cunoaște particularitățile specifice ce decurg din *nevoia specială* precum și particularitățile socio-economico-personale ale copilului cu CES;
- să acorde suport de tip psihologic, pedagogic, terapeutic copilului în dificultate pentru a-i favoriza creșterea gradului de funcționalitate personală și socială;
- să formeze, dezvolte, faciliteze capacitatea de acceptare a diferențelor și diversității la nivelul clasei/școlii/comunității;
- să gestioneze situațiile conflictuale de la nivelul clasei, școlii sau comunității generate de atitudinile discriminatorii ale elevilor și/sau aparținătorilor;
- să dezvolte relații de colaborare având ca scop starea de bine a copilului cu CES prin implicarea în abordarea multidisciplinară și unitară a intervențiilor educaționale sau terapeutice;
- să formeze, dezvolte și utilizeze abilitățile de relaționare și consiliere a aparținătorilor/familiei;
- să realizeze o strategie unitară menită să asigure o cât mai înaltă funcționalitate a copilului (inclusiv sub aspectul incluziunii sociale/școlare);
- să devină parte activă a echipelor multidisciplinare (acolo unde este posibil acest lucru);
- să aplice cât mai bine posibil principiile educației incluzive.

Ce pot face părinții în facilitarea incluziunii

- să reprezinte o sursă de informare pentru profesori, în privința particularităților și a legislației referitoare la copilul cu CES și la incluziunea școlară și socială a acestuia;
- să fie facilitator al bunei relaționări cu aparținătorii/părinții celorlalți copii (este important ca ceilalți părinți să afle și să înțeleagă specificul nevoii speciale a copilului cu CES);
- să se informeze și să se formeze în ariile specifice domeniului educației incluzive;
- să fie suportivi cu cadrele didactice în sensul facilitării înțelegerii de către acestea a particularităților și nevoilor copiilor cu CES;
- să participe la o serie de activități școlare sau extrașcolare la care prezența lor este necesara și în interesul copilului;
- să fie implicați în activitățile cu caracter extrașcolar și extracurricular.

Roluri ale membrilor echipelor multidisciplinare (medic, logoped, kinetoterapeut, terapeut ocupațional etc) în SI

- să aducă la cunoștința aparținătorilor și a profesorilor drepturile persoanelor cu CES
- să formuleze diagnosticul evitând nuanțele etichetante;
- să facă recomandări punând accent pe laturile funcționale și pe punctele forte ale copilului;
- să evidențieze/aducă la cunoștință elementele specifice CES, astfel încât profesori să nu cadă în capcana interpretării unor comportamente tipice pentru anumite CES ca fiind ”răutăți”/”sfidări” ec.;
- să ofere recomandări/consiliere/suport aparținătorilor dar și profesorilor;
- să se implice în activități/proiecte menite să faciliteze participarea și incluziunea persoanei cu CES

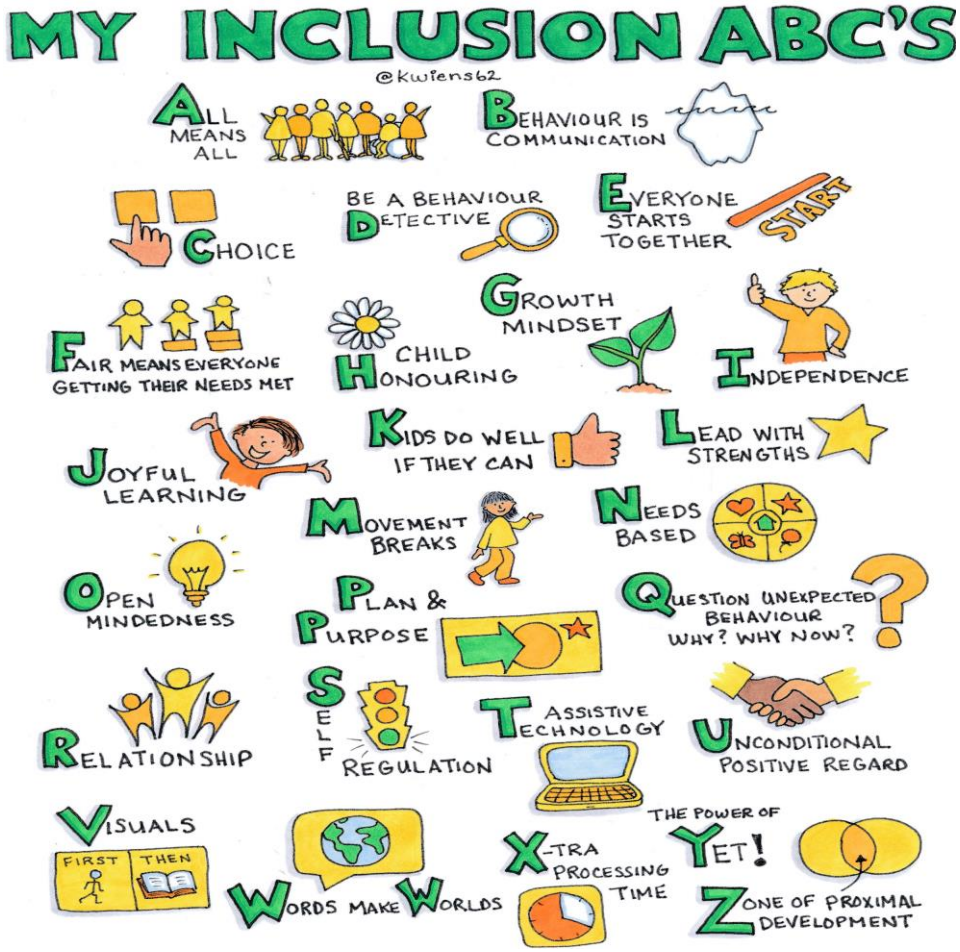

sursa: *http://northstarpaths.com/wp-content/uploads/2018/04/My-Inclusion-ABC27s.jpg*

3.3 Evaluarea abilităților personale parte integrală a procesului incluziv

Importanța realizării evaluării abilităților

Procesul de evaluare a abilităților și resurselor individuale are aceeași importanță în inițierea oricărui demers educațional sau terapeutic ca și demersurile de evaluare a nevoilor dar în egală măsură și a metodelor, ce vor fi utilizate pe durata procesului de formare și educare sau pe durata procesului terapeutic.

- buna cunoaștere a potențialului aptitudinal, a abilităților de care dispune elevul ne va fi de ajutor în demersurile de proiectare curriculară individualizată care ar fi de preferat să fie realizată într-o manieră realistă și în același timp folositoare pentru elevii cu CES;
- un alt motiv pentru care este foarte important să evaluăm abilitățile este acela de a ști cum și când să punem în valoare abilitățile copilului astfel încât acesta să fie și să se considere valorizat de colegi, iar colegii săi să învețe că nevoia/nevoile speciale nu trebuie considerate generatoare de incapacitare totală a persoanei;
- cunoașterea abilităților și intereselor copiilor poate reprezenta pentru educator un punct forte în identificarea și utilizarea justă a sistemelor de recompensă etc.

Pentru a vă ajuta să faceți față provocării de a vă cunoaște elevii, vă recomandăm să dezvoltați profiluri de învățare ale elevilor pentru a surprinde cinci dimensiuni importante ale identității de învățare: trăsături biologice, factori culturali și societali, influențe emoționale și sociale, performanță academică și preferințe în învățare. Nu veți dobândi toate aceste informații dintr-o dată, dar pe măsură ce continuați să colectați și să compilați informațiile despre elevi, ar trebui să apară un profil de învățare semnificativ și util.

* **Trăsături biologice:** sexul, vârsta, dezvoltarea fizică, dizabilitățile fizice, sănătatea, abilitățile motorii, coordonarea și dizabilitățile de învățare diagnosticate. Parametrii biologici pentru învățare sunt definitivi într-o anumită măsură; cu toate acestea, sunt modelabili într-un context și cu suport adecvat. Cunoașterea trăsăturilor biologice de învățare ale copilului poate ajuta, un profesor să interpreteze mai exact comportamentul în clasă.
    - **"În timp ce nu putem controla vântul, ne putem regla pânzele."**
* **Factori culturali și societali:** sentimentul de stabilitate al copilului, atât acum, cât și în trecut; statut economic; fond etnic și rasial; identitate culturala; limba; religie; norme și valori; și așteptările de gen. Influențele sociale joacă un rol semnificativ în disponibilitatea, calitatea și natura învățării.
* **Influențe emoționale și sociale**: structura familiei, istoricul familiei, schimbarea sau pierderea recentă în familie, atitudine, dispoziție, statut de egal și respect de sine. Atitudinile și dispozițiile pe care le văd profesorii în școală sunt manifestările exterioare ale emoțiilor interne ale elevilor.
* **Performanță academică:** dovezi ale abilităților de gândire concrete sau abstracte ale copilului, abilități de citire, concentrare atențională, succesul trecut, dezvoltarea limbajului oral, limbajul scris, abilitățile de secvențiere, flexibilitatea cognitivă și competența în identificarea argumentelor logice.
* **Preferințe în învățare:** interese, preferințe de inteligență, stiluri de învățare, modalități preferate de și influențe de mediu.

3.4 Integrarea copiilor cu CES

Făcând referire la sistemul de educație, integrarea reprezintă procesul educare a copiilor astfel încât să poată fi asigurată/facilitată participarea tuturor la activitățile educative, indiferent de forma de organizare a acestora. Vrășmaș (2001) apud Gherguț, 2016 , evidenția trei niveluri la care poate fi realizată integrarea:

- **nivelul spațial** (a fi prezent);
- **nivelul social** (a fi împreună cu alți copii);
- **nivelul școlar** (a învăța împreună cu ceilalți elevi.

Putem privi propunerea de clasificare de mai sus ca pe o provocare ce nu poate fi accesibilă decât dacă educatorii:

- sunt capabili să accepte și să faciliteze acceptarea diferențelor de către ceilalți membrii ai unei organizații din zona educației;
- sunt capabili să realizeze adaptări de ordin metodic și curricular;
- să accepte și să acționeze în direcția transformării spațiului școlar într-un spațiu al FORMĂRII și DEVENIRII (nu în arenă de concurs);
- sunt conștienți de rolul lor de model și modelatori responsabil la nivel social;
- sunt creatori de punți/facilitatori pentru integrarea celor ce pot avea dificultăți.

Reușita procesului de integrare la nivelul școlii și a comunității depinde de o serie de elemente precum:

- *numărul persoanelor cu nevoi speciale incluse în program* - este de preferat ca activitățile de loisir şi cele sportive etc. să fie organizate nu doar pentru persoanele ce urmează a fi integrate în comunitate (inclusiv în cea școlară). Succesul programelor ce urmăresc integrarea ține de gradul cât mai mare al diversității grupului de incluziune;
- *procesul de integrare trebuie să fie bine planificat* - planificarea ar fi de preferat să aibă coerență și consistență, să fie adecvată și adaptată atât la nevoile cât și la resursele comunității - demersurile de planificare vor ține cont de respectarea particularităților individuale ale celor cuprinși în demersurile integrative;
- *personalul implicat în demersurile de incluziune trebuie să manifeste atitudine de deschidere, acceptare a diferențelor și diversității,* inclusiv acceptare față de persoanele cu nevoi speciale;
- *alegerea activităților care să faciliteze incluziunea trebuie să fie adecvate* vârstei, intereselor, gradului de funcționalitate a persoanei;
- *stabilirea unei colaborări reale între toți cei implicați în integrarea* persoanei cu CES, familie, specialiștii, cadre didactice, asistent social etc. Menționăm că toți cei implicați în aceste demersuri trebuie să aibă cunoștințe despre particularitățile copiilor cu CES.

După evaluarea nevoilor celor care participă la programele de incluziune, posibili pașii în abordarea procesului de incluziune sunt:

- proiectarea activităților ce au ca finalitate incluziunea, ținând cont de datele obținute în etapa anterioară;
- familiarizare cu activitățile ce au ca finalitate incluziunea, antrenarea/experimentarea graduală a sarcinilor/situațiilor de învățare (de la ușor la greu, de la simplu la complex);
- implicarea activă și participarea demersurile de formare-învățare adecvate particularităților individuale ale celor implicați în procesul de incluziune;
- efectuarea de schimbări, adaptări, modificări ale proiectului inițial astfel încât demersul incluziv să aibă un caracter natural și flexibil;
- monitorizarea respectării punerii în practică a elementelor care presupun facilitarea conectării persoanei cu CES cu familia-educatorii-colegii de clasă, școală-familie-membrii comunității locale.

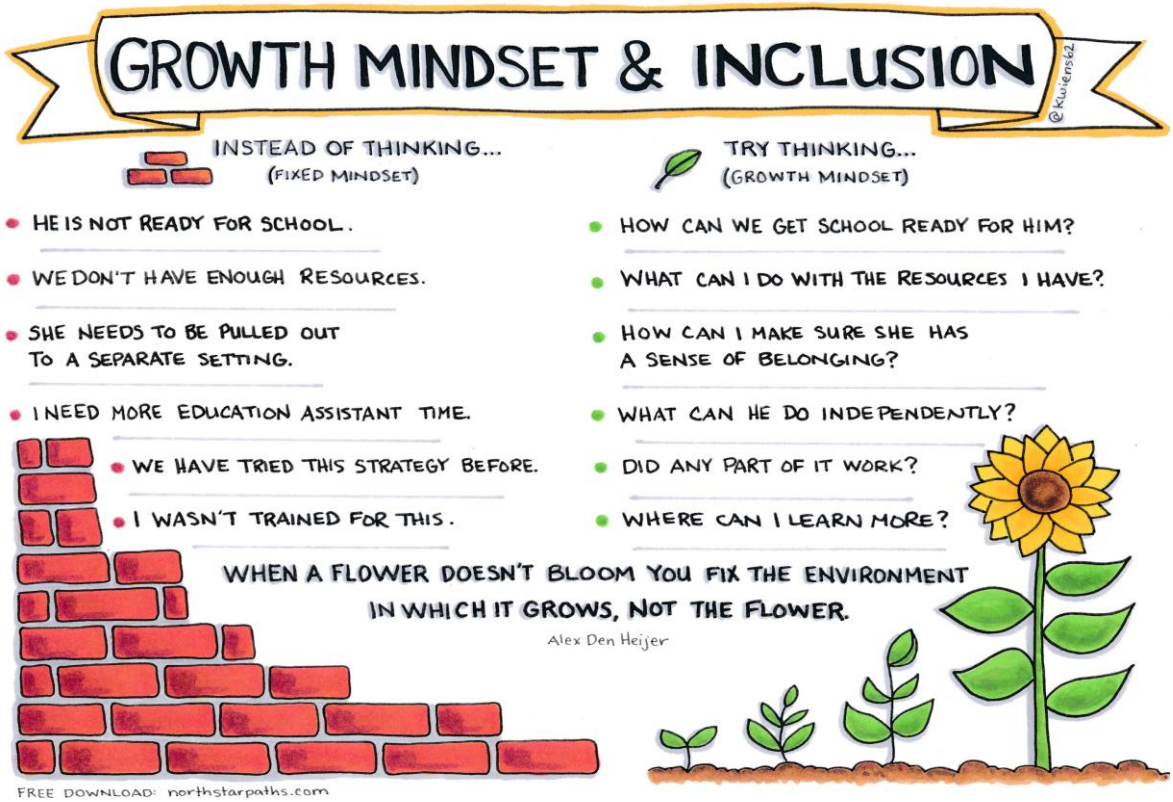

sursa: http://northstarpaths.com/wp-content/uploads/2016/05/growth-mindset-and-inclusion-english-graphic-1.jpg

3.5 Necesitatea și rolul terapeutului însoțitor/profesorul de sprijin pentru copii cu CES

Procesele de transformare prin care au trecut sistemele de protecție a copilului și sistemul de învățământ au condus la accelerarea procesului de incluziune/menținere în ”școala de masă,, a multor copii cu CES. Ca urmare a acestei situații, dar și ca o exigență deja validată de alte sisteme educaționale, a apărut în mod natural nevoia suplimentării serviciilor educaționale cu cele oferite de profesorii de sprijin. Schimbările legislative determinate de realitățile școlii au făcut ca în prezent, în sistemul public de învățământ - la nivelul unităților de școlare să existe posibilitatea ca elevii cât și cadrele didactice să beneficieze de sprijinul consilierilor școlari și al profesorilor de sprijin, conform Metodologiei privind organizarea serviciilor de sprijin educațional pentru copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale integrați în învățământul de masă din 07.10.2011 (Ordinul nr. 5574/2011).

Câteva elemente ce au determinat necesitatea apariției în școli a acestor specialiști sunt:

- limitarea înscrierii în școlile speciale a copiilor cu afectări moderate sau ușoare ale funcționării;
- ”creșterea” numărului de copii cu CES determinată mai buna lor identificare primară de către educatori ca urmare a accesului la informație (inclusiv prin mass-media)/formare în aria psihopedagogiei speciale;
- modificarea unor criterii medicale referitoare la clasificarea funcționalității persoanelor (ICF, ICD, DSM);

- pregătirea redusă sau chiar lipsa de pregătire a profesorilor în privința cunoașterii modului de abordare a copilului cu CES, în privința adaptării curriculum-ului la particularitățile copilului cu CES etc.;
- solicitările părinților de a menține/include în școlile unde majoritatea copiilor sunt tipici și a copiilor cu CES

Câteva informații despre activitatea profesorilor de sprijin și itineranți
Profesorii itineranți și de sprijin sunt normați astfel: un post la 8-12 copii/elevi/tineri cu deficiențe moderate sau ușoare, integrați individual ori în grup de 2-3 elevi în grupe/clase din unități de învățământ de masă, echivalent normei de predare de 16 ore; un post pentru 4-6 copii/elevi/tineri cu deficiențe grave, profunde sau asociate, integrați individual ori în grup de 2-3 elevi în grupe/clase din unități de învățământ de masă, echivalent normei de predare de 16 ore.

Maniera de lucru a profesorului de sprijin/itinerant presupune ca 50% din timp să îl aloce (după finalizarea orelor de curs ale elevului cu CES) activităților directe de lucru cu copilul/elevul integrat, în clasă sau în săli multifuncționale/centre de resurse din unitatea de învățământ unde este înscris copilul/elevul, iar cealaltă jumătate a normei să o desfășoare în grupe/clase, în timpul lecțiilor de predare-învățare, în parteneriat cu cadrul didactic de la grupă/clasă (idem).

Dacă rolul consilierului școlar este ceva mai general, având printre altele și sarcina oferirii de asistență psihopedagogică elevilor cu CES dar și cadrelor didactice, profesorul de sprijin este un cadrul didactic cu formare inițială ce implică o serie de competențe în domeniul psihopedagogiei speciale (profesorul de sprijin sau profesorul itinerant trebuie să fie licențiat în domeniile psihopedagogie specială, psihologie sau pedagogie). Acesta desfășoară activități de formare, stimulare, compensare și recuperare cu persoanele cu cerințe educaționale speciale integrate în unitățile de învățământ de masă. Demersurile anterior prezentate sunt desfășurate în cadrul unor relații de colaborare/parteneriat cu alți specialiști (profesori, consilieri, logopezi, medici, kinetoterapeuți, terapeuți ocupaționali etc). implicați în demersurile educaționale sau terapeutice necesare creșterii gradului de funcționalitate a elevilor cu CES.

Ce face profesorul de sprijin?
Profesorul de sprijin își desfășoară activitatea în unitățile de învățământ (exceptându-le pe cele de învățământ special) în care sunt înscriși copii cu CES astfel încât aceștia să nu experimenteze/trăiască fenomene de stigmatizare, marginalizare, excluziune.

Profesorul de sprijin, conform Ordinului nr. 5574/2011:
- în parteneriat cu profesorii și ceilalți specialiști elaborează planuri de intervenție personalizate ce implică adaptarea curriculum-ului, a strategiilor și metodelor didactice;
- participă la lecții dar și la activitățile extrașcolare, având rolul de observator, consultant, coparticipant, suport pentru elevul cu CES în realizarea cerințelor/obiectivelor educaționale;
- desfășoară activități de tip terapeutic-remedial care să faciliteze învățarea-adaptarea școlară;
- realizezează materiale didactice individualizate adaptate specificului nevoilor elevilor cu CES;
- în parteneriat cu profesorii și ceilalți specialiști elaborează strategii de integrare a copiilor cu CES în clasă, școală sau comunitate;
- oferă consiliere aparținătorilor copiilor cu CES din unitățile școlare;
- să evidențieze și să asigure valorificarea punctelor forte care pot asigura o cât mai înaltă funcționalitate psiho-socială a elevilor cu CES.
- desfășoară activități de stimulare cognitivă a copiilor cu CES în mod individual sau în grup,
- realizează evaluări periodice și reproiectează programul de intervenție personalizat în funcție de rezultatele obținute;

- la cererea părinților/tutorilor și/sau a cadrelor didactice poate recomanda evaluarea și orientarea școlară de către comisia din cadrul CJRAE/CMBRAE a tuturor acelor copii/elevi care au dificultăți de învățare și nu beneficiază de servicii educaționale de sprijin.

Limite și dificultăți legate de activitatea profesorului de sprijin

Deși activitatea profesorilor de sprijin beneficiază de un set relativ coerent de reglementări legislative există o serie de elemente care devin elemente blocante sau factori care îngreunează punerea efectivă în practică a sarcinilor acestora.

- legislația prevede o serie de condiționări profesionale pentru a putea ocupa aceste posturi, cu toate acestea pregătirea pe care candidații la aceste posturi trebuie să o dovedească nu este suficientă pentru a forma suficiente abilități de lucru pentru profesorii de sprijin;
- nu există un sistem de mentorat și supervizare a activității acestor profesori. Foarte mulți dintre ei resimt nevoia unor activități de ghidare și consiliere pentru a putea face față provocărilor profesionale;
- acolo unde există echipele multidisciplinare nu sunt funcționale, iar în multe cazuri membrii acestora își suprapun intervențiile în maniere incongruente;
- timpul alocat/elev unui profesor de sprijin nu este individualizat ci este alocat conform nivelului de afectare a elevului cu care lucrează;
- unele dintre cadrele didactice din școlile ce beneficiază de serviciile profesorilor de sprijin supralicitează rolul acestuia și îi atribuie cea mai mare parte a responsabilității intervențiilor educaționale destinate copiilor cu CES. Cu alte cuvinte, consideră că profesorul de sprijin trebuie să lucreze cu elevii cu CES iar *profesorul de la clasă* lucrează cu copiii tipici (fapt total neadecvat).

Ce poate face orice profesor pentru a facilita incluziunea copiilor cu CES?

- Chiar dacă în curriculum-ul departamentelor pentru pregătirea cadrelor didactice cursurile de psihopedagogie specială lipsesc sau sunt alocate un număr redus de ore acestui domeniu, orice profesor ar trebui să aibă cunoștințe minimale referitoare la CES. Așadar fiecare profesor ar trebui ca atunci când își elaborează planul de carieră să ia în calcul parcurgerea unor cursuri sau a unor module de psihopedagogie specială. Accesul la aceste cursuri poate fi destul de simplu: ele pot fi furnizate de: universități, Casele corpului didactic, ONG-uri etc și adesea ele au costuri reduse sau chiar sunt gratuite sau profesorii dintr-o școală pot solicita unui furnizor de formare acreditat de Ministerul Educației oferte de cursuri (furnizori pot fi oricare din entitățile anterior amintite);
- Profesorii ar trebui să învețe/să știe cum să construiască o relație individualizată cu copilul, la baza căreia să stea stabilitatea, consecvența și mai ales încrederea în copil dar și în propriile capacități de gestionare a relației cu copilul;
- Să ia în calcul faptul că succesul și calitatea relației cu copilul implică acceptarea acestuia, valorizarea optimă a potențialului acestuia, acceptarea faptului că greșeala nu reprezintă *sfidare, opoziționism, răzbunare* etc. ci că este un fenomen normal, ce se poate constitui într-o bună o situație de învățare atât pentru copil cât și pentru educator.
- Profesorii incluzivi au nevoie de răbdare spre a acorda copilului *timp suficient*, așa cum spunea Suzan Kovalik în 1993, pentru a percepe, înțelege și însuși un conținut/forma o deprindere;
- Profesorii incluzivi au nevoie de o abordare felxibilă, creativă, inteligență în a realiza echilibrul între atitudinea fermitate, dar calmă și transmiterea suportului afectiv de care au nevoie copiii;
- Să fie atent la schimbare. Să sesizeze rapid modificările comportamentale ale elevilor cu care lucrează și să caute să descifreze obiectiv sensul/rolul acestora fără a se pripi cu etichetări sau diagnostice (dacă nu înțelegeți rolul/sensul unui comportament este de preferat să consultați un specialist);

- Să pună manifestările comportamentale problematice în contextul bio-psiho-social al copilului și să identifice variabilele modificate din viața acestuia. (nu facem nimic fără motiv. totul are o cauză);
- Profesorul incluziv este cel care învață/știe că familia/aparținătorii sunt parteneri pe care se poate baza și de la care are de învățat în misiunea sa formativă;
- Amânarea/ignorarea rezolvării situațiilor de impas/dificile nu conduce spre succes în educarea/includerea copilului, ci mai curând la eșec și izolare/segregare. **Problemele cronicizate sunt greu de rezolvat** în timp ce intervenția timpurie are foarte mari șanse de reușită;
- Are comportament autoreflexive și autointerogative. Își pune întrebări despre calitatea și impactul metodelor de învățământ pe care le folosește, despre calitatea intervențiilor, atitudinilor sale în relația cu elevii. Se întreabă **ce ar fi putut face altfel** și **mai bine**;
- Știe să construiască relații cu colegii și membrii echipei multidisciplinare, învățând din experiența și sugestiile acestora.

Capitolul 4. Analiza comportamentală aplicată la clasă, metodă utilă în gestionarea comportamentelor copiilor cu CES

4.1. Analiza funcțională a comportamentelor neadecvate observate la clasă

Atunci când ne confruntăm cu un comportament problemă, înainte de a acționa asupra lui trebuie să facem analiza funcțională a comportamentului. Este aproape imposibil sa intervenim asupra unui comportament-problemă cu o probabilitate ridicată de succes și cu respect pentru persoana respectivă dacă nu am înțeles de ce persoana se comporta într-un anumit fel.

În multe cazuri comportamentele problemă exercită o funcție comunicativă pentru persoană. Copilul se folosește de aceste comportamente pentru a comunica ceva celorlalți, pentru a atinge obiectivele de control asupra comportamentului celorlalți și asupra mediului. Nu toate comportamentele problema pot fi interpretate prin aceasta perspectivă , totuși dacă vom considera ca aceste comportamente problema sunt funcționale pentru copil, ele pot fi eliminate în cazul substituiri cu alte comportamente adaptative ce au aceeași valoare funcțională.

Atunci când facem analiza funcțională trebuie să notăm frecvența comportamentului respectiv, intensitatea cu care se manifestă, persoanele în prezența cărora apare și să urmărim modelul **ABC**-comportamental:

A=ANTECEDENT - B=COMPORTAMENT - C=CONSECINȚĂ

Exemplu de analiza:

activitate	antecedent	comportament	consecință

Metodologia analizei funcționale a comportamentului pune accent pe identificarea variabilelor care influențează apariția comportamentelor problemă. Aceasta a fost proiectată pentru a obține informații legate de funcțiile pe care le are un comportament pentru o persoană. Acest instrument implică modificarea sistematică a mediului pentru a putea evalua efectele diferitelor condiții asupra comportamentului țintă. Astfel un comportament poate avea 4 funcții: de atenție, de obținere a unor beneficii materiale, de evitare/scăpare din sarcină sau de autostimulare.

Interviul, ca metodă de colectare a unor informații valoroase,reprezintă primul pas în evaluare. Scopul acestuia este de a procura informații cât mai obiective și cu o cât mai mare acuratețe despre comportamentul problemă, antecedente și consecințe.

Informațiile colectate ca urmare a realizării acestui tip de interviu sunt legate de descrieri detaliate ale comportamentului și contextului de manifestare a acestuia.

Imaginea completă și corectă a funcțiilor comportamentului o vom avea atunci când vom ști despre persoană (copil) ce face (în mod real și nu ce cred alții că face), când/ în ce condiții este manifestat comportamentul? unde? cu cine/în prezența cui? cât de des apar aceste comportamente? În egală măsură este necesar să colectăm și informații despre ce s-a întâmplat înainte de manifestarea comportamentului (antecedente). Să descriem doar comportamentul propriu-zis, modul în care reacționează/răspund ceilalți atunci când este manifestat acest comportament (consecințele).

În aceeași măsură, cu ajutorul interviului putem identifica anumite obiecte și activități preferate ale copiilor, care ne pot ajuta apoi pentru a-i oferi apoi ca întăritori pozitivi. În urma realizării analizei

funcţionale, antecedentele și consecinţele pot fi manipulate pentru ca efectele lor asupra comportamentelor să poată fi identificate și măsurate.

Funcția poate fi confirmată prin realizarea unui grafic care ne poate arăta ce anume din mediul înconjurător (reacţia adulților, sarcinile dificile și neadaptarea lor la nivelul copilului etc) menţine sau creşte comportamentul problemă. În funcție de rezultatul analizei funcționale, putem decide care este modalitatea de lucru și tehnica adecvată care poate fi implementată pentru a ne atinge obiectivul în vederea scăderii comportamentului indezirabil.

4.2. Implementarea tehnicilor și metodelor specifice de modelare a comportamentelor neadecvate, în urma identificării funcției comportamentelor

După ce funcția comportamentului inadecvat a fost identificată , intervenția poate urma următoarele direcții :

a. ***Modificarea variabilelor antecedent*** presupune schimbarea și/sau eliminarea antecedentului, motivația pentru comportamentul problemă și stimulii discriminativi pentru comportamentul problema.
b. ***Modificările la nivelul consecinței*** presupun în general retragerea recompensei identificate pentru comportamentul problema.

Învățarea comportamentelor alternative presupune selectarea unui comportament adecvat care să aibă aceeași funcție și oferirea recompensei pentru noul comportament, în timp ce comportamentul inadecvat nu mai este recompensat.

După cum am detaliat și anterior, comportamentul poate să îndeplinească una din cele 4 funcții:

- de **atenție**;
- de **obținere de beneficii** materiale;
- de **evitare**/scăpare din sarcină;
- de **autostimulare**.

Atunci când ne întâlnim cu un comportament care are ca **funcție obținerea atenției**, tehnica pe care o vom implementa este cea de **extincție**. Aceasta presupune ignorarea completă a comportamentului și astfel, acesta nu va putea să mai fie susținut de consecința care îl menținea în repertoriul copilului și anume cea de atenție. Trebuie, totuși, subliniat că nu vom ignora niciodată copilul, ci doar comportamentul pe care dorim să-l ducem la extincție.

Exemplu:
Elevul spune cuvinte urâte în timpul orei. Cadrul didactic îl atenționează verbal de fiecare dată că este greșit ceea ce face. Cu toate acestea, comportamentul elevului nu scade pentru că ceea ce îl menține este tocmai atenția pe care învățătoarea o îndreaptă asupra acestuia în momentul în care el spune cuvintele urâte. Prin **ignorarea** sistematică a acestui **comportament** șansele ca acesta să nu mai apară sunt crescute. Este important, însă, ca de fiecare dată când spune cuvinte urâte, elevul să fie direcționat către altceva: dă-mi, te rog, creionul galben, spune-mi ce literă este etc. Redirecționând atenția elevului către o altă activitate și ignorând comportamentul neadecvat care avea ca funcție obținerea atenției, cel din urmă va dispărea. Atunci când vorbim de comportamente a căror funcție este cea de autostimulare este posibil ca să avem de-a face cu un copil care, cel mai probabil, are un diagnostic de tulburare de spectru autist.

Autostimulările sunt o problemă mai des întâlnită în cazul persoanelor diagnosticate cu retard sau autism. Pentru copilul cu autism, autostimularea este considerată o caracteristică definitorie a

comportamentului său. Comportamentul autostimulant constă în mișcări repetate, stereotipe care aparent nu au niciun efect funcțional asupra mediului înconjurător și apar la nivelul corpului, fluturatul mâinilor, învârtitul, ciupitul, sunete ciudate – pot indica dificultăți de intergrare senzorială. Pentru a diminua apariția acestor comportamente indezirabile trebuie mai întâi să stabilim dacă funcția acelor comportamente este cea de autostimulare deoarece aceasta poate fi de cele mai multe ori confundată cu cea de scăpare din sarcină. Odată ce am stabilit că acel comportament are această funcție putem alege metode care pot să diminueze semnificativ apariția acestor comportamente. Tehnicile pe care le putem folosi pentru a diminua apariția acestor comportamente sunt cele de redirecționare imediată a acestor comportamente, blocând elevul din manifestarea autostimulării și implicându-l rapid într-o activitate funcțională. Altă tehnică de a reduce/elimina comportamentul autostimulant este recompensa oferită la intervale fixe de timp, când subiectul nu se angajează în astfel de comportamente. Un alt exemplu poate fi stabilirea unui interval de timp în care copilul poate să se retragă într-o altă încăpere în care să poată manifesta aceste comportamente pentru perioade scurte de timp, apoi să revină în clasă.

Modelarea comportamentelor neadecvate prin aplicarea procedurii de întărire diferențiată
Întărirea diferențiată este o procedură foarte des utilizată în analiza aplicată a comportamentului. Pe scurt, constă în întărirea unui comportament în timp ce altele sunt plasate în extincție. Scopul final al acestei metode este creșterea frecvenței comportamentului dorit în defavoarea celorlalte.
Procedura de întărire diferențiată este compusă din 3 elemente:

1. Identificarea a două sau mai multe comportamente diferite care se manifestă în aceeași situație
2. Întărirea unui comportament dezirabil
3. Plasarea în extincție a celorlalte comportamente

Exemplu:
Matei deranjează ora făcând comentarii nepotrivite la adresa celorlalți colegi. Pentru a aplica tehnica întăririi diferențiate, cadrul didactic îi va oferi lui Matei **feedback pozitiv atunci când îl surprinde că stă liniștit în bancă** (sau este atent la tablă, copiază textul de la tablă, răspunde la o întrebare pusă de către cadrul didactic). În schimb, **de fiecare dată când** Matei **face un comentariu nepotrivit**, cadrul didactic **va ignora acel comportament**. A ignora comportamentul lui Matei nu înseamnă a-l lăsa să facă în timpul orei comentarii neadecvate, ci înseamnă să nu se facă nicio referire la comentariile lui. Soluția poate fi ca atunci când Matei are un comentariu nepotrivit, cadrul didactic să direcționeze atenția întregii clase către ceva neașteptat fără a face vreo referire la comentariul respectiv. Ar putea, de exemplu, să le ceară tuturor să se ridice rapid în picioare și să bată de 3 ori din palme, apoi să ridice mâna dreaptă sus, apoi să pună mâna dreaptă pe nas, apoi toată lumea se așează în bancă și se continuă activitatea – totul va fi făcut într-o manieră neutră sau dinamică, nu ca o formă de pedeapsă a clasei. În acest fel comportamentul lui Matei nu va mai atrage atenția copiilor și va dispărea datorită schimbării bruște de situație.

Un alt aspect pozitiv al acestei tehnici va fi că ceilalți copii nu îl vor mai privi pe Matei ca pe copilul "problemă" pentru că atenția lor va fi mereu direcționată către mișcările făcute. Atenție însă ca aceste exerciții să nu fie făcute doar în urma comportamentului lui Matei, astfel încât nici clasa și nici Matei să nu facă legătura între comportament și mișcări. Mișcările fizice pot fi făcute într-o manieră dinamică/ distractivă de fiecare dată când elevii sunt ușor plictisiți sau nu mai sunt atenți la activitate. În situația în care lui Matei i se atrage mereu atenția când face comentarii nepotrivite, fiind atenționat că "nu este frumos să vorbești în timpul orei", "ești obraznic", "nu mai vorbi neîntrebat" etc., efectul va fi, de fapt, de întărire a comportamentului lui Matei și este posibil ca Matei să întrerupă din ce în ce mai frecvent.

Este necesar să menționăm că **înainte de aplicarea oricărei proceduri de modelare comportamentală este important să se facă analiza funcțională**. Acest lucru presupune observarea antecedentelor și consecințelor comportamentului respectiv și, ulterior, identificarea funcției. Un comportament

neadecvat poate avea funcția de a atrage atenția, de a scăpa sau evita o activitate, de a obține un beneficiu material sau (în special în cazul copiilor cu autism) funcția de autostimulare. Exemplul de la clasă este unul în care funcția comportamentului copilului poate fi de atragere a atenției, scăpare din sarcină sau ambele funcții.

Este important, de asemenea, să înțelegem termenul de extincție. **Extincția nu înseamnă automat ignorare, ci retragerea întăritorului care anterior a menținut comportamentul**. Uneori întăritorul poate fi reprezentat de atenție – în acest caz ignorarea comportamentului este soluția potrivită. În cazul în care funcția comportamentului este de a obține un beneficiu material, atunci, pentru a plasa comportamentul respectiv în extincție, va trebui retras beneficiul.

Un alt termen utilizat des în analiza aplicată a comportamentului este cel de **IGNORARE a comportamentului care NU este același lucru cu ignorarea copilului**. Un exemplu relevant este cel de mai sus, în care Matei nu este ignorat complet în timp ce face comentarii în timpul orei, ci este ignorat doar ceea ce spune în timp ce este implicat în activitatea fizică împreună cu ceilalți copii.

Analizând antecedentele și consecințele (termenul consecință nu are sensul de sancțiune, ci, pur și simplu, se referă la observarea evenimentelor care urmează imediat după un comportament), înțelegând cum se formează comportamentul uman, vom putea crește copii echilibrați emoțional și cu un management bun al propriului comportament.

CONCLUZII

- Este important să înțelegem mesajul pe care îl transmit copiii prin comportamentul lor
- Modul în care noi răspundem la un comportament problematic depinde de mesaj
- Este important să vedem mesajul din spatele comportamentului.
- Acest lucru vă va ajuta să vă planificați cum să răspundeți.
- Privește și ascultă cu atenție la ceea ce s-a întâmplat înainte de comportament, și comportamentul în sine pentru a înțelege de ce se întâmplă.
- Utilizați aceste informații pentru a va planifica răspunsul bazat pe cele patru funcții ale comportamentului.

4.3 Descoperirea motivației pentru învățare

Motivația stă la baza procesului de învățare, iar întărirea depinde de motivație. Antecedentul va conduce către un răspuns corect doar dacă copilul este motivat să manifeste comportamentul. Motivatia poate crește/scădea valoarea intaritorilor și prin urmare poate crește/ scădea frecvența răspunsurilor întărite de stimulii respectiv.

MOTIVAȚIA

- Copilul tipic - Cei mai mulți dintre copii au o motivație intrinsecă de a învăța și afla lucruri noi, de a primi laude din partea adulților
- Copilul cu tulburare de comportament - Motivația lor este în general asociată cu interese și activități neobișnuite, restrânse. Pentru a ajunge la motivația de a învăța, inițial se pornește de la nevoile primare (recompense alimentare), motivație extrinsecă

Factori care influențează motivația copilului:

- istoricul lui de învățare (fast learner/ slow learner);
- stilul lui de învățare;
- stimulente interne și externe (recompense) de a se angaja în activități;
- așteptările copilului cu privire la succesul/ eșecul sau în activitate;
- semnificația sarcinii din perspectiva copilului;

- variabilele din mediul inconjurator care afectează atenția.

Construirea motivației este realizată prin:

- Folosirea recompenselor;
- Orarele vizuale;
- Sistemele de tokeni;
- Introducerea frecventă a unor activități noi și distractive.

4.4 Metode de management al comportamentului la clasă

Managementul clasei se referă la acțiunile întreprinse pentru crearea și menținerea unui mediu de învățare eficient și include organizarea spațiului, stabilirea de reguli și participarea și menținerea atenției în activități.

Implementarea sistemelor de recompensare (sisteme de tokeni) și pașii de implementare:
Sistemul de tokeni - Sistem de recompensare ce permite elevilor să câștige intaritori (ștampile, puncte, buline), ca o consecință imediată pentru comportamentele pozitive. Tokenul reprezinta un simbol sau un obiect, care acționează ca întăritor. Tokenii sunt castigati pentru comportamente adecvate și schimbați mai tarziu cu recompense primare. Este necesară stabilirea unui "backup reinforcer".

Pași de implementare:

- ✓ **Selectați tokenii pe care urmează să-i folosiți**. Aceștia trebuie sa îndeplinească următoarele caracteristici:
  - Să fie ușor de manevrat, depozitat și transportat
  - Să nu poată fi falsificați
  - Să nu implice costuri materiale ridicate
  - Să fie accesibili pentru momentul in care urmează să-i oferiți
  - Să fie atractivi pentru elevi
- ✓ **Identificați comportamentele țintă pentru care elevii sa primeasca tokenii:**
  - Selectați comportamentele masurabile și observabile
  - Specificati clar care sunt criteriile de finalizare a sarcinii
  - Începeți cu un număr mic de comportamente și alege-le în special pe cele care pot fi ușor controlate și modificate
  - Asigurati-va ca elevul are abilitățile necesare pentru a atinge criteriul dorit
- ✓ **Selectați lista de recompense:**
  - Este indicat ca recompensele sa fie activități sau evenimente care apar in mod natural in mediul elevilor. De exemplu, in clasa sau in scoala, tokenii pot fi utilizaţi pentru a cumpara timp cu jocurile sau materialele populare sau pot fi schimbaţi pentru sarcinile favorite din clasa (cum ar fi: persoana care împarte lucrările, asistentul profesorului etc).
- ✓ **Cum vor fi schimbați tokenii?**
  - O listă de recompense va fi asigurată și va fi stabilit un preț pentru fiecare item. Elevii vor selecta apoi din listă activitatea/ recompensa dorită, care se încadrează numărului de tokeni strânși. Inițial, "magazinul cu recompense" va fi deschis frecvent. Ulterior, perioadele de schimb vor fi disponibile de 2 ori pe săptămână sau doar la sfârșitul săptămânii.

Folosirea recompenselor

Recompensa este definită de faptul că va crește frecvența comportamentului. Dacă frecvența comportamentului nu va crește în urma prezentării a ceea ce se consideră recompensă, înseamnă că evenimentul sau obiectul respectiv nu este recompensă.

Recompensa nu se confunda cu premiul. Premiul este un eveniment sau obiect care se poate oferi în urma a ceva făcut, dar nu înseamnă că frecvența comportamentului va crește. Efectele primare ale întăririi se află pe comportamentele care urmează recompensării. Astfel, este corect să spunem că am întărit un comportament și nu o persoană.

Selectarea recompenselor:

- observarea copiilor - ce activități/jocuri își aleg, cât timp petrec într-o anumită activitate, cum reacționează atunci când o activitate se termină;
- întrebări deschise;
- oferirea alegerilor.

De luat în considerare atunci când folosim recompensele:

- motivația și recompensele se schimbă în timp. Ce funcționează azi ca și recompensă, mâine s-ar putea să nu mai mai funcționeze!
- cantitatea, calitatea și intensitatea recompensei trebuie să fie egală cu dificultatea sarcinii. Pentru o mai bună eficiență este recomandat să avem o ierarhie a recompenselor.
- trecerea de la motivația extrinsecă la cea intrinsecă, de la recompensele artificiale la cele naturale, atunci când copilul este pregătit.

Stabilirea eficientă a regulilor clasei sau a celor individuale

Comportamentele trebuie descrise în termeni concreți și ușor de înțeles de către copii. Evitați etichetele: bun, rău, cuminte, obraznic. Stabiliți regulile clasei și căutați imagini care să le reprezinte. Afișați regulile într-un loc ușor vizibil și recompensați elevii atunci când le respectă.

Pentru a fi eficiente regulile trebuie sa fie :

- stabilite împreună
- explicate pe înțelesul copiilor (oferiti exemple și non-exemple, utilizați povești sociale, jocuri de rol)
- afișate într-un loc vizibil
- recompensate atunci când sunt respectate
- reamintite înainte de fiecare activitate

Implementarea orarului vizual

Orarul vizual este reprezentarea vizuală a ceea ce urmează să se întâmple într-o zi, în cadrul unei sarcini sau activități. Orarul vizual este o componentă cheie în structurarea timpului și a mediului pentru copiii ce prezintă dificultăți de adaptare sau probleme de comportament. Orarul vizual poate fi folosit atunci când un copil:

- este dezorganizat
- are dificultăți în a-și aminti următoarea activitate
- este neatent, nu se poate concentra
- învață cu ușurință indiciile vizuale (visual learners)
- nu reușește să finalizeze sarcinile la timp
- prezintă comportamente opoziționiste

Tipuri de orare vizuale:

- ✓ ORARUL GENERAL, de lucru în clasă, în care se specifică tipul de activități desfășurate pe parcursul unei zile.
- ✓ ORARUL INDIVIDUAL, de lucru al fiecărui copil în parte și poate cuprinde:

- ce activități trebuie să facă;
- câte activități trebuie să facă;
- pașii pentru realizarea unei activități;
- timpul de realizare a sarcinilor;
- ce va primi la final.

Toate materialele utilizate: desene, fotografii, simboluri, îl ajută pe copil să comunice, să înțeleagă și să respecte normele de comportament.

Avantajele folosirii unui orar vizual:

- structurarea și organizarea activităților copilului;
- anticiparea activităților – diminuează starea de nesiguranță;
- dezvoltă independența;
- dezvoltarea flexibilității – treptat, ordinea activităților va fi modificată;
- ajută copilul să inițieze sarcini mai rapid și mai eficient;
- crește responsabilitatea pentru propriul comportament și față de obiectivele academice.

REGULI PENTRU IMPLEMENTAREA EFICIENTĂ A ORARULUI VIZUAL:

- este importantă structurarea individualizată a orarului;
- copilul trebuie să înțeleagă structura și cerințele;
- oferirea posibilității copilului de a negocia activitățile și de a alege;
- alegerea recompensei;
- respectarea activităților și a recompenselor;
- consecvența;
- așezarea orarului într-un loc vizibil, ușor de accesat;
- utilizarea timer-ului.

Utilizarea contractelor comportamentale

Un contract comportamental este un instrument pe care profesorii și părinții îl pot folosi cu succes atunci când este necesară gestionarea comportamentelor inadecvate și dificile. Aceste contracte includ pașii necesari pe care adultul, împreună cu copilul, trebuie să-i facă pentru a înlocui comportamentele indezirabile cu unele adecvate. Compunerea sa, împreuna cu copilul, îl va determina pe acesta să încerce să îndeplinească și să respecte cerințele stipulate în contract.

Cele 7 reguli ale contractului comportamental:

1. Contractul va fi scris.
2. Contractul trebuie să fie specific: SĂ DESCRIE ÎN TERMENI CLARI CERINȚA ȘI RECOMPENSA
    - **Cerința:**
        - Cine realizeaza cerința sau sarcina?
        - Ce reprezinta acesta?
        - Când va fi realizată?
        - Cât de bine va fi îndeplinită cerința, incluzand excepții acolo unde există
    - **Recompensa:**
        - Cine oferă recompensa?
        - Ce reprezintă acesta?
        - Când va fi oferită?
        - Cât de mult? Criterii de durată sau cantitate

3. Contractul trebuie să fie formulat pozitiv. Ideea care trebuie transmisă prin contract este că îndeplinirea unei cerințe duce la câștigarea recompensei. Nu se vor folosi amenințări. Dacă cerința este îndeplinită, atunci copilul primește recompensa - dacă nu, atunci acesta pierde recompensa.
4. Contractul trebuie să fie corect.
5. Recompensa trebuie să fie imediată.
6. Contractul trebuie să fie onest. Nu promiteți recompense pe care nu le puteți oferi.
7. Schimbați contractul atunci când obiectivul a fost atins sau atunci când acesta nu funcționează.

EXEMPLE:

CONTRACT

CERINȚĂ	RECOMPENSĂ
CINE: _____	CINE: _____
CE: _____	CE: _____
CÂND: _____	CÂND: _____
CÂT DE BINE: _____	CÂT DE MULT: _____

➡ Semnează aici: _____ Data: _____

➡ Semnează aici: _____ Data: _____

Înregistrarea cerințelor																	

Capitolul 5. Metode activ-participative de predare pentru copii cu CES

5.1 Ce sunt metodele de învățământ?

Scurtă definire și clasificare.

Cuvântul ***metodă*** **provine din** grecescul *methodos* compus la rândul lui din *metha* = după spre, către și *odos* – cale, drum. Deci din punct etimologic metoda reprezintă *cale spre ceva*.

Referindu-se la definirea metodelor de învățământ, Moise C., (1999) definea metoda ca *drum de urmat în activitatea comună a educatorului și educaților pentru îndeplinirea scopurilor (...)* O altă definiție de dată mai recentă este și mai specifică: Metodă de învăţământ este, o modalitate comună de acţiune a cadrului didactic şi a elevilor în vederea realizării obiectivelor pedagogice. Altfel spus, metoda reprezintă un mod de a proceda care tinde să plaseze elevul într-o situaţie de învăţare, mai mult sau mai puţin dirijată Iucu Romiţă, Instruirea şcolară Editura Polirom, Iaşi, 2001.)

Metodele de învățământ se referă la drumul sau calea de urmat în activitatea comună a celor ce sunt implicați într-un proces de formare, pentru a putea fi capabili să atingă obiectivele de învățare propuse.

5.2 Clasificare a metodelor de învățământ

De-a lungul timpului a existat o preocupare pentru clasificarea metodelor în funcție de o multitudine de criterii. Mai jos prezentăm și noi un astfel de exemplu din dorința de a evidenția paleta larga a acestora precum și ideea responsabilității formatorului în selectarea justă a celei mai potrivite căi pentru atingerea obiectivelor formării.

1. **după criteriul istoric**
   - metode clasice (tradiţionale): expunerea, conversaţia, exerciţiul etc.;
   - metode moderne: studiul de caz, metoda proiectelor, metode de simulare, modelarea etc.
2. **după funcţia didactică prioritară**
   - metode de predare-învăţare propriu-zise, dintre care se disting:
   - metodele de transmitere şi dobândire a cunoştinţelor: expunerea, problematizarea, lectura etc.
   - metodele care au drept scop formarea priceperilor şi deprinderilor: exerciţiul, lucrările practice etc.;
   - metode de evaluare.
3. **după modul de organizare a activităţii elevilor**:
   - metode frontale (expunerea, demonstraţia);
   - metode de activitate individuală (lectura);
   - metode de activitate în grup (studiul de caz, jocul cu roluri)
   - metode combinate, care se pretează mai multor modalităţi de organizare a activităţii (experimentul);
4. **după tipul de strategie didactică** în care sunt integrate:
   - algoritmice (exerciţiul, demonstraţia);
   - euristice (problematizarea);
5. **după sursa cunoaşterii** care poate fi experienţa social-istorică a omenirii, explorarea directă sau indirectă a realităţii sau activitatea personală, la care se adaugă un subcriteriu: suportul informaţiei (cuvânt, imagine, acţiune etc),
   - metode de comunicare orală: expozitive, interogative (conversative sau dialogate); discuţiile şi dezbaterile; problematizarea;
   - metode de comunicare bazate pe limbajul intern (reflecţia personală);
   - metode de comunicare scrisă (tehnica lecturii);
   - metode de explorare a realităţii:

- metode de explorare nemijlocită (directă) a realităţii: observarea sistematică şi independentă; experimentul; învăţarea prin cercetarea documentelor şi vestigiilor istorice;
- metode de explorare mijlocită (indirectă) a realităţii: metode demonstrative; metode de modelare;
- metode bazate pe acţiune (operaţionale sau practice):
- metode bazate pe acţiune reală / autentică): exerciţiul; studiul de caz; proiectul sau tema de cercetare; lucrările practice;
- metode de simulare (bazate pe acţiune fictivă): metoda jocurilor: metoda dramatizărilor; învăţarea pe simulatoare.

5.3 Funcții ale metodelor

Utilizarea metodelor de învățământ în educație trebuie să țină cont și de funcțiile pe care acestea le pot îndeplini în aceste demersuri transformatoare. Astfel din perspectiva lui I. Cerghit (Cerghit, 1980), metodele pot avea **funcții** precum:

1. ***funcția cognitivă*** (prin care metoda facilitează informarea, investigarea, descoperirea sau cercetarea);
2. ***funcția formativ-educativă*** (metodele contribuie la formarea unor deprinderi intelectuale, a unor atitudini, reacții afective,, comportamente etc;
3. ***funcția instrumentală sau operațională*** (metoda mijlocește procesul de atingerea obiectivelor educaționale);
4. ***funcția normativă sau de optimizare*** ne indică ce trebuie să facem, cum să predăm şi cum să învăţăm pentru a obține atingerea finalităților educaționale.

Din perspectiva evidențierii caracteristicilor specifice metodelor tradiționale Ionescu, M.,& Radu I., (2001) subliniau faptul că acestea:

- pun accentul pe însuşirea conţinutului, vizând, în principal, latura informativă a educaţiei
- sunt centrate pe activitatea de predare a profesorului, elevul fiind văzut ca un obiect al instruirii, așadar comunicarea este unidirecțională;
- sunt predominant comunicative;
- sunt orientate, în principal, spre produsul final, evaluarea fiind de fapt o reproducere a cunoștințelor;
- au un caracter formal şi stimulează competiţia;
- stimulează motivaţia extrinsecă pentru învăţare;
- relaţia profesor-elev este autocratică, disciplina şcolară fiind impusă.

Aceste metode generează pasivitatea în rândul elevilor orientarea lor fiind predominant pe rezultat și nu pe proces.

5.4 Cum alegem o metodă?

George Văideanu (1986) arată că metoda de învățământ este calea sau modalitatea pe care pentru a o utiliza în actul educațional. Dintr-o perspectivă a abordării generaliste a educării și formării, educatorul trebuie să țină cont de următoarele aspecte:

- să realizeze selecția metodei astfel încât aceasta să fie adecvată nivelului de dezvoltare a celui ce învață, lecției sau activității desfășurate cu elevilor și pentru elevi;
- aplicare metodei după ce a fost bine înțeles conținutul și exigențele acesteia (un exemplu de vulgarizare și aplicare incorectă a unei metode este cel al metodei Brainstorming. Prea puțini din cei ce afirmă că o utilizează respectă etapele și rigorile metodei.)
- cooperarea între participanți la procesul de educare, aceasta presupunând inclusiv o abordare care să valorizeze gândirea critică;

- metoda/metodele utilizate în educare să urmărească nu doar transferul de informații ci mai ales formarea de abilități și construirea/consolidarea unor seturi de valori;
- realizeze modularea conținuturilor și a formelor de organizare a educației (lecției) astfel încât acestea să fie adaptate contextului formal sau nonformal etc.

Din perspectiva **selectării metodei** pe care o utilizăm în lucrul cu **copii cu CES**, este important să ținem cont de o serie de elemente precum: potențialul de învățare al copiilor/copilului, nivelul de achiziții (nu doar cognitive ci și de tip psihomotric sau al abilităților de relaționare și socializare). În general elevii cu CES aderă și se implică mult mai ușor și mai bine atunci când educatorii folosesc metode cu:

- un înalt potențial intuitiv,
- metoda implică punerea accentului mai ales pe concret;
- au conexiune evidentă cu elemente din viața cotidiană reală;
- solicită participare și implicare efectivă, pe cât posibil, multisenzorială etc.

Elevii cu CES pot fi elevi de succes (în sensul valorificării cât mai înalte a potențialului lor de învățare) atunci când le identificăm/își identifică punctele lor tari precum și metodele, strategiile care funcționează cel mai bine pentru ei în demersurile de a întipări, înțelege și păstra cunoștințe și comportamente. Pentru ca acest lucru să fie posibil educatorii trebuie să identifice stilurile de învățare individual și să ofere abordări educaționale care pot contribui la valorizarea potențialului individual de învățare. Acest lucru este posibil doar dacă în strategiile educaționale pe care le concepem vom utiliza echilibrat atât metodele pedagogice clasice cât și metodele moderne.

Eficienţa metodei didactice este relevată în măsura în care are calităţi transformatoare, fiind înţeleasă drept modalitatea folosită de formator pentru a-i determina pe cei formaţi să găsească ei înşişi calea proprie de urmat în vederea construirii propriei cunoaşteri. (Boncea, 2016) Este important ca metoda aleasă să aibă capacitatea de *a face persoana ce învaţă conştientă atât de conţinutul pe care îl are de învăţat cât şi de implicarea în procesul de studiu şi formare.*

În demersurile de selectare a celor mai adecvate metode pe care le vom utiliza în demersurile noastre formative incluzive, este important să ținem cont de o serie de aspecte/condiții precum:

- avem întotdeauna în minte particularitățile celui/celor ce vor beneficia de procesul de educare;
- metoda/metodele selectate trebuie să ne permită individualizarea învățări, implicit respectarea ritmului indidividual de învățare.
- metoda/metodele să permită persoanelor care învață să se simtă libere să-și exprime ideile;
- să permită elevilor conștientizarea contribuției lor și recunoașterea acestei contribuții de către colegi și profesori;
- generarea de reacții plăcute în raport cu modul de transmitere/implicare în sarcina de învățare;
- metoda aleasă ar fi de preferat să genereze preponderent motivații intrinseci;
- să faciliteze descoperirea și construirea de proprii înțelesuri asupra conținuturilor/abilităților ce urmează a fi însușite sau dezvoltate;
- să faciliteze procesul de interconectare a cunoştinţelor și abilităților cu cele deja însușite de persoana aflată în procesul de formare;
- să faciliteze interiorizarea noilor cunoştinţe/abilități;
- să asigure trăinicia și eficienţa învățării;
- nivelul de însuşire al cunoştinţelor, priceperilor şi deprinderilor şi de atingere a obiectivelor propuse;
- să asigure un raport optim și just între timpul alocat învățării/formării de abilități și timpul presupus de folosirea metodei alese;
- să ofere posibilitatea de a da și primi feedback pe durata procesului de învățare
- să ofere întăriri pozitive elevilor, crescând motivația acestora pentru învățare și implicare.

Alegerea metodelor pe care le vom folosi în demersurile educaționale trebuie să fie în concordanță cu forma de organizare a procesului de învățământ, cu condițiile materiale (spațiul/clasa permit utilizarea unei metode?). Este iarăși important să ne întrebăm dacă avem destule informații, abilități, experiență în lucrul cu metoda pe care o alegem. Vom anticipa/ ne vom imagina diferite scenarii și răspunsurile elevilor la aceste scenarii, având în vedere gradul de cunoaștere a particularităților personale ale elevilor.

5.5 Câteva cuvinte despre metodele activ participative

Deși metodele tradiționale și-au dovedit de-a lungul timpului utilitatea și eficiența, în lumea contemporană dimensiunea de bază în funcţie de care sunt considerate metode de învăţământ eficiente este *caracterul lor activ.*

Metodele active sunt acele metode ce sunt în măsură să:

- declanşeze **implicarea reală** în procesul de formare fie în activități concrete, practic, fie în activități intelectuale/mentale
- stimulează **interesul pentru cunoaștere**;
- **stimuleze motivaţia**;
- favorizeze/declanșeze **utilizarea individualizată a capacităţilor cognitive**;
- faciliteze posibilitatea de **manifestare a potențialului creator** (acolo unde este cazul);
- fie predominant **experiențiale facilitează contactul cu realitatea înconjurătoare.**

Activitate:

Plecând de la experiența dumneavoastră, identificați cel puțin trei argumente personale care să susțină ideea utilizării în educație a metodelor de tip activ-participativ.

Un alt motiv ce vine în sprijinul utilizării adecvate a metodelor activ participative îl reprezintă gama largă a potențialelor formative ale acestora și impactul lor semnificativ în planul dezvoltării personale a celor implicați în formare.

5.5.1 Metode activ - participative și elevii cu CES

Metodele activ-participative sunt proceduri care pornesc de la ideea că învățarea este o activitate personală, care nu poate fi înlocuită cu nimic, iar cel care învață este considerat managerul propriei învățări, al întregului proces de învățare. Astfel învățarea devine o activitate unică și diferită de la o persoană la alta, fiind determinată de istoria personală a subiectului, de mediul din care provine dar și de relațiile sociale pe care acesta le dezvoltă.

Unele dintre caracteristicile de bază ale metodelor activ-participative sunt stimularea interesul pentru învățare și a contactului cu realitatea înconjurătoare, sunt acea categorie de metode care provoacă o stare de învățare activă, o învăţare care se bazează pe activitatea și implicarea proprie în procesul de formare.

Metodele activ-participative ajută profesorul să fie capabil să creeze situații în care elevii să aibă posibilitatea de a folosi cunoștințele și abilitățile însușite pentru a face față unor noi sarcini. Acest lucru presupune ca însuși profesorul să poată și să știe să opereze la un nivel peste medie cu abilitățile de observare, analiză și sinteză, compara re, clasificare, categorizare, organizare, identificare a relațiilor cauzele, gândire critică și prospectivă etc.

Metodele activ-participative presupun:

- *activism, curiozitate intrinsecă, dorința de a observa, a explica, a explora, a descoperi.*
- crearea de *prilejuri pentru a mobilizeaza energiile elevului*,
- crearea de *prilejuri care îl ajută pe cel ce învață să își concentreze atenția*,
- crearea de *prilejuri care să-i stârnească curiozitatea celui ce învață*.

Metodele activ-participative pun accent pe cunoașterea operațională, pe învățarea prin acțiune, aduc elevii în contact nemijlocit cu situațiile de viață reală. Ele se centrează exclusiv pe elev și sunt decisive în formarea personalității acestuia.

Privind elevul ca subiect al învățării, metodele activ-participative consideră că:

- efectele instructive și cele formative ale învățământului sunt proporționale cu nivelul de angajare și participare ale acestuia în activitatea de învățare;
- elevul este cel care gândește atunci când învață;
- în situația de învățare el se implică făcând apel la aptitudinile intelectuale, care au la bază diferite capacități de învățare;
- învățarea implică reflecție și autoreflecție;
- elevul are autonomie în procesul de descoperire/redescoperire a cunoștințelor/abilităților, înțelegându-le, stocându-le și aplicându-le în mod personal;
- fiecare dintre aceste capacități poate fi analizată din punct de vedere al proceselor mintale pe care le implică.

Așadar, din perspectiva utilizării metodelor activ-participative în formarea copiilor cu CES, *ele contribuie la facilitarea procesului de învățare prin cooperare favorizând stimularea comunicării, socializarea, relaționarea sprijinul reciproc (Gherguț, 2005).* Autorul anterior menționat, evidențiază și alte beneficii ale utilizării acestor metode în educarea copiilor cu CES, noi amintim intercunoașterea, acceptarea și înțelegerea reciprocă facilitarea procesului de incluziune.

5.5.2 Metode activ-participative ce pot implica o mai bună individualizare a învățării

"Cea mai mare greșeală a secolelor trecute în învățătură a fost să-i tratezi pe toți copiii ca și cum ar fi variante ale aceluiași individ și astfel să se simtă îndreptățiți să-i învețe pe toți aceleași materii în același mod." ***H. Gardner***

Metodele activ-participative sunt, cel puțin teoretic, cunoscute de majoritatea cadrelor didactice. Ele au un puternic potențial seductiv, însă de prea puține ori ele sunt aplicate conform exigențelor/condițiilor specifice metodei. Adesea aceste metode suferă mutilări, compilări reinterpretării. Un exemplu în acest sens este Brainstormingul, metodă de stimulare a creativității cu un protocol și etape bine stabilite, dar care este indicat a fi utilizat chiar și cu copiii preșcolari sau în situații în care educatorul doar sondează opinii.

Am ales varianta de a nu prezenta descrierea detaliată a unora dintre metodele activ-participative frecvent invocate și presupus a fi cunoscute, pe acestea doar le vom aminti din prisma unei clasificări, în timp ce am ales să detaliem o serie de alte metode mai puțin cunoscute sau invocate de educatori.

Mai jos vom propune o clasificare a unora dintre cele mai populare metode activ-participative prezentate în literatura pedagogică

1. **Metode activ-participative ce contribuie la facilitarea rezolvării de probleme și la stimularea creativității:**
   - Brainstormingul;

- Explozia stelară;
- Pălăriilor gânditoare;
- Sinectica;
- Studiul de caz;
- Tehnica 6/3/5;
- Metoda Philips 6/6;
- Metoda Frisco.

2. **Metode de predare-învăţare ce implică un grad ridicat de interactivitate:**
   - Metoda predării/învățării reciproce;
   - Metoda mozaicului;
   - Metoda „Schimbă perechea";
   - Metoda piramidei;
   - Problematizarea de grup.

3. **Metode de fixare, consolidare şi evaluare a conținuturilor/abilităților predate**:
   - Diagrama cauzelor şi a efectului;
   - Tehnica LOTUS;
   - Organizatorul grafic;
   - Hărţile conceptuale.

4. **Metode de evaluare a unei etapelor sau a întregii activităţi:**
   - Tehnica 3-2-1;
   - Metoda R.A.I.;
   - Jurnalul reflexiv;
   - Ştiu/vreau să ştiu/am învăţat;
   - Evaluarea cu ajutorul calculatorului;
   - Investigația;
   - Proiectul.

În paginile următoare vom descrie o serie de metode ce vin în completarea sau ce pot fi utilizate ca alternative la metodele prezentate în clasificarea de mai sus.

5.5.2.1 Instruirea programată

Își are originea în teoriile skinner-iene, având un caracter multifuncțional (Moise, 1999). IP presupune înlănțuiri de sarcini algoritmice și probleme prezentate în manieră verbală și cât mai intuitivă. IP consideră oferirea de feedback imediat ca fiind foarte importantă în învățare asigurând rigurozitatea și întărirea acesteia. De asemenea IP asigură implicarea individuală și respectarea particularităților individuale în procesul de formare.

Instruirea programată implică realizarea/proiectarea lecției din perspectiva secvențierii conținuturilor acesteia și respectării unui set de principii ale învățării (Moise, 1999; Bocoş, 2002;) precum:

- *principiul paşilor mici*, acesta cere ca fragmentarea conținuturilor de învățat în unități, foarte simple și accesibile;
- *principiul progresului gradat* – presupune organizarea graduală a unităților de învățare, succesiune având drept criteriu creșterea gradului de dificultate a conținuturilor, parcurgerea și înțelegerea unei secvențe permițând trecerea la următoarea;
- *principiul participării active a elevului*: fiecare unitate de învățare conține o sarcină de realizat, aceasta implică participarea efectivă și interacțiunea nemijlocită a celui care învață cu conținuturile astfel încât să poată *rezolva sarcina* ce îi permite acces la etapa următoare;

- *principiul întăririi imediate a răspunsului*: persoana aflată în procesul de formare va afla rapid, de fiecare dată, dacă răspunsul/rezolvarea sa este cea justă și abia după confirmare va trece la secvența următoare de învățare. Astfel este asigurat feedback imediat și constructiv esențial în procesul de întărire a învățării;
- *principiul respectării ritmului individual de lucru*: fiecare persoană lucrează în mod independent, parcurgând programele de formare în ritmul propriu, acest fapt permițând individualizarea învățării prin oferirea de *timp suficient.*

Forme ale Instruirii programate:

- *programarea liniară (skinneriană)* – presupune ca fiecare etapă să aibă conținuturi cu o cantitate redusă de informaţie pentru predare, sarcinile de rezolvat sunt reprezentate de găsirea de răspunsuri bazate pe acumulările din etapa de învățare parcursă anterior. Răspunsul oferit este comparat cel just şi în cazul validării acestuia putem trece la secvența următoare de învățare. În cazul în care răspunsul este greşit, cursantul se va întoarce la conținutul de învățare şi își va reformula răspunsul.
- *conținutul de învățare A - evaluarea conținutului A - dacă răspunsul este validat vom trece la conținutul B. dacă răspunsul nu este validat, ne vom întoarce la secvența de învățare A.*
- *programarea ramificată (tip Crowder)* - modelul ia în calcul şi posibilitatea unor eventuale erori. Desfăşurare: elevii primesc o cantitate mai mare de informaţii decât în situația programării liniare, pentru o problemă pe care o are de rezolvat primește mai multe posibilităţi de răspuns, iar el trebuie să aleagă varianta corectă. Dacă alege varianta corectă, i se permite accesul la etapa următoare. Dacă varianta aleasă este cea eronată cursantul este trimis la o secvenţă suplimentară de învățare, unde va primi informaţii suplimentare care îl sunt utile pentru a corecta eroarea. Cursantul va reveni apoi la secvența inițială pentru a oferi răspunsul corect ce îi permite trecerea mai departe. Dacă şi de această dată răspunsul va fi eronat, cursantul este ghidat către o nouă etapă de învățare în care va primi informații suplimentare.

Avantaje ale utilizării IAC (Moise, 1999; Bocoş, 2002;):

- caracterul dinamic ce presupune eliminarea timpilor morţi din activitatea didactică;
- capacitatea de a activiza elevii - posibilitatea parcurgerii secvenţelor de instruire în ritm individual;
- are conotaţii ludice, antrenând studenţii în activitate;

5.5.2.2 Învățarea bazată pe joc (Game Based Learning, GBL)

GBL - învățarea bazată pe jocuri presupune utilizarea în educație a unor jocuri fie proiectate exclusiv pentru dobândirea de cunoștințe sau formarea de abilități, fie utilizarea unor jocuri a căror valențe educaționale au fost identificate de către profesori intenționat sau accidental.

Maniera tradiționalistă de predare-învățare poate fi completată sau ajustată prin apelarea la ***învăţarea bazată pe joc*** (Game Based Learning, GBL). GBL implică o abordare diferită a procesului de predare:

- elevii sunt îndrumaţi să exploreze aspecte relevante ale jocurilor în contexte de învăţare special create de către profesori;
- pentru a obţine ***învăţare bazată pe joc*** eficientă este nevoie de deschidere din partea profesorului, experimentare continuă şi susţinută a diferitelor tipuri de jocuri.
- învățarea bazată pe joc prezintă, printre altele avantajul că puteți face greșeli fără ca acestea să aibă consecințe asupra evaluării sumative. Greșelile de pe durata sau din timpul jocului sunt **remediabile**, ele oferă prilejuri de clarificare și completare de informații, dezvoltare de abilități;
- întreg procesul de învățare are caracter experiențial și incluziv. Selectarea jocurilor ar trebui să țină cont de numărul de participanți, potențialul lor de învățare etc.;

- învățarea poate să devină chiar creativă, chiar am putea să vorbim despre un proces de co-creare atât a contextului cât și a produsului final al demersului educativ;
- învățând într-o manieră plăcută elevii devin mai implicați pentru a își forma noi deprinderi de lucru pe care le pot transfera apoi în situații de viață reală;
- locul individualismului devine tot mai redus în ***învăţarea bazată pe joc.***

Resurse: https://www.edutopia.org/blog/guide-to-game-based-learning-vicki-davis
https://mita.gov.mt/en/DigitalOutReach/gamebasedlearning/Pages/GBL-4-ESL.aspx
https://toolkit-gbl.com/start
https://www.edutopia.org/topic/game-based-learning

5.5.2.3 Învăţarea bazată pe proiecte (IBP)
IBP este o metodă modernă de predare ce își are rădăcinile în metoda proiectelor propusă de Kilpatrick și pune accentul pe *auto-acumularea* de cunoştinţe chiar de la elevii participanţi la procesul de formare. Metoda este caracterizată prin faptul că subiectele sunt predate prin prisma unor studii de caz complexe inspirate din realitatea domeniilor studiate. Elevii sunt puşi în postura de a analiza şi rezolva o problemă specifică dintr-un anumit domeniu. Sunt încurajaţi să privească problema din mai multe unghiuri şi să găsească soluţii. Specific IBP este colaborarea în grupuri mici şi prezentarea rezultatelor în faţa unei audienţe. IBP oferă multe oportunităţi pentru integrarea TIC şcoli și facilitează adaptarea la schimbările din viața cotidiană. O problemă relevantă sau provocatoare poate încuraja elevii să exploreze, investigheze şi să înţeleagă mai bine lumea în care trăim.

Mediul/ clasa va fi organizată astfel încît să poată permite colaborarea, conversaţia şi mişcarea pe durata desfășurării activităților. Mobilierul trebuie dispus în așa fel încât să poată permite colaborarea, și rezolvarea sarcinilor proiectului, să-şi împărtăşească fără reţineri să părerile şi ideile despre sarcinile de rezolvat, manifestând capacitatea de a ști să gândească autonom și critic.

Resurse: https://www.youtube.com/watch?v=EuzgJlqzjFw
https://www.youtube.com/watch?v=_3yAODXnAsg
https://creeracord.com/2016/08/15/invatarea-bazata-pe-proiecte-incepe-aici/

Etape ale IBP
Există o multitudine de variante ale etapelor de parcurs atunci când apelăm la IBP. Într-o variantă sintetică noi considerăm că este importantă urmarea pașilor:

1. **Identificarea temei sau a subiectului** - acesta trebuie să fie suficient de interesant și provocator pentru elevi. Subiectul trebuie să fie accesibil și adecvat nivelului de cunoștințe și înțelegere al celor ce învață;
2. **Generarea de întrebări/investigații** - în această etapă participanții vor genera un demers investigativ, își vor pune întrebări legate de temă și aspectele importante ale temei, vor căuta informații și resurse care să-i ajute să găsească răspunsuri la investigații și implicit la la realizarea temei (este necesar să alocați un buget de timp adecvat complexității temei, dar nu mai puțin de 3 săptămâni);
3. **Autenticitatea** - elevii vor structura prezentarea pe baza răspunsurilor la interogațiile proprii din etapa anterioară, alegând maniera de structurare a informației și metodele pe care le vor utiliza pe care le consideră relevante în realizarea proiectului etc.;
4. **Reflecția** - elevii vor analiza dificultățile pe care le-au întâmpinat și modul în care le-au depășit, vor analiza ce au învățata pe durata etapelor anterioare și se vor întreba dacă au îndeplinit

cerința/sarcina/obiectivele. (este recomandat să fie folosit un jurna reflexiv, iar sesiunile de reflecție să fie realizate periodic - atât independent cât și sub îndrumarea profesorului)

5. **Verificarea și analiza critică** - rezultatul obținut va fi supus unui proces de analiză și feedback. Poate fi realizata o auto-analiză de către membrii echipei de proiect sau proiectul poate fi prezentat unei alte echipe ce îl va evalua și va formula sugestii de îmbunătățire etc.;
6. **Prezentarea proiectului** - elevii vor prezenta proiectul în maniera decisă de ei;
7. **Evaluarea proiectului** - proiectul va fi evaluat (de preferat conform unei grile ce va fi pusă la dispoziția elevilor chiar de la primirea temei de proiect) și vor fi efectuate aprecieri și feedback-uri.

Un alt model de etapizare a realizării a IPB este prezentat mai jos, prezentând în mod comparativ abordarea tradițională învățării folosind proiectul cu IPB. Constatăm că modelul IPB presupune două etape intermediare de testare înainte de prezentarea finală a proiectului și între aceste etape există trei faze de documentare, analiză, reflecție, simulare, feedback, etc:

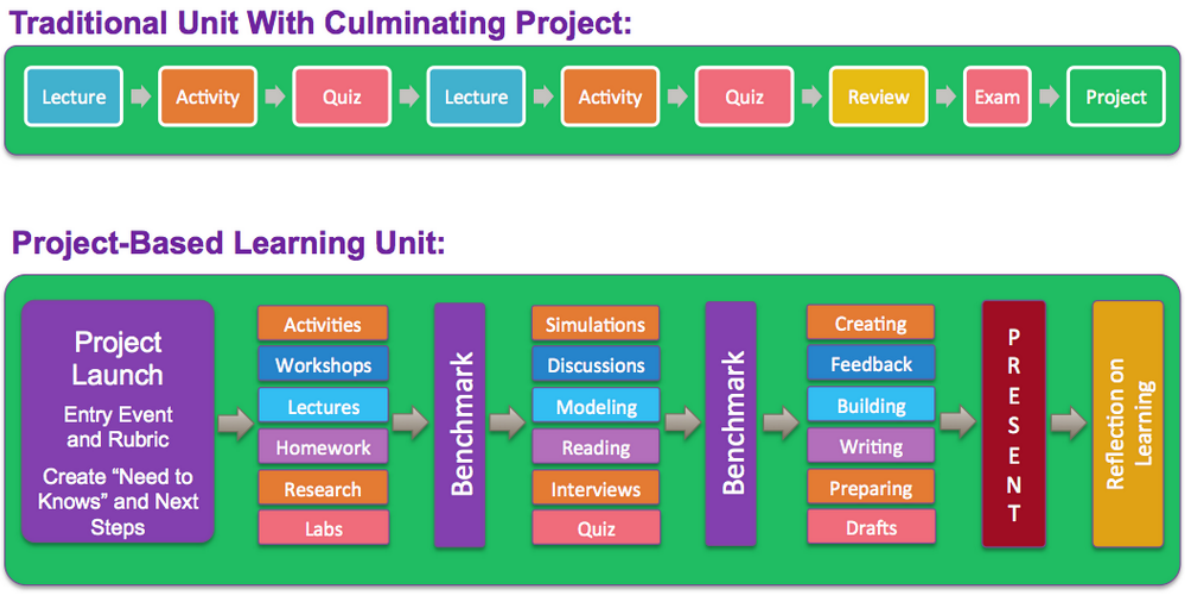

sursa: *https://pbs.twimg.com/media/BWo6pRjCAAAVHbG.png:large*

Ce face profesorul în IBP?

- trecere la o abordare centrată pe elev, care implică renunțarea la control și le permite elevilor să lucreze în direcții multiple, la activități diferite în același timp;
- planifică activitatea de învățare, alocând timp suficient pentru pregătire;
- stabilește obiective operaționale în acord cu curricula;
- formulează în mod foarte clar și specific sarcinile;
- după începerea proiectului, profesorul devine un facilitator al explorării și învățării;
- pregătește foarte bine activitatea ce implică utilizarea IBP, asigurându-se că cei ce învață vor avea acces la resursele necesare ducerii activității la bun sfârșit;
- facilitează manifestarea stilurilor individuale de învățare;
- crează oportunități de manifestarea a creativității celor care învață.

Ce face elevul în IBP?
Adaptarea la lucru cu nouă metodă va cere ca elevul să devină implicat, activ și responsabil. Metoda implică modificarea atitudinii elevului față de procesul de învățare și odată cu aceasta elevii vor fi capabili să identifice semnificațiile și relevanța pentru viața lor.

- elevii vor învăța să manifeste un rol activ în sarcinile pregătite de profesor;
- elevii vor învăța să ia decizii în mod frecvent;
- elevii vor învăța să colaborare în procesul de explorare și decizie;
- elevii vor învăța să aibă inițiativă;
- elevii vor învăța să să realizeze prezentări/raportări în public;
- elevii vor învăța să utilizeze în maniere inedite proprile de cunoștințe.

Este de preferat ca atunci când folosim metoda aceasta să creăm posibilitatea elevilor de a utiliza bagajul imens de resurse pe care îl oferă TIC. Putem crea sarcini ce implică utilizarea tehnologiilor. Metoda facilitează dezvoltarea abilităților de relaționare prin faptul că solicită ca elevii să colaboreze, să exploreze, să identifice resurse inclusiv în afara comunității școlare. Proiectele pot fi concepute astfel încât să ducă la implicarea unor reprezentanți/specialiști din diferite domenii ale cunoașterii, conectarea cu comunitatea locală (nu doar academică ci și economică)

Metoda facilitează dezvoltarea abilităților de lucru în grup și cooperare. Proiectele pot fi duse la bun sfârșit doar prin utilizarea intensă a abilităților de comunicare interpersonală, facilitarea accesului și punerea în comun a resurselor tuturor elevilor. Elevii au șansa de a își valorifica potențialul, de a își asuma responsabilități, de a conștientiza locul și rolul contribuției lor în rezultatul final.

5.5.2.4 Instruirea directă (Direct instruction - DI)
Instruirea directă este o metodă explicită de predare inițiată de profesor. Filosofia din spatele acestei metode este aceea că profesorii sunt responsabili pentru ceea ce învață elevii.

„Dacă elevii nu învață, înseamnă că profesorul nu îi învață".

Instruirea directă (DI) este un model de predare care pune accentul pe lecțiile bine dezvoltate și planificate cu atenție, proiectate în jurul unor creșteri mici de învățare și sarcinile didactice clar definite și prescrise. Se bazează pe teoria că instrucțiunile clare care elimină interpretările greșite pot îmbunătăți și accelera procesul de învățare.

Instruirea directă funcționează pe cinci principii filosofice cheie (Siegfried Engelmann):

- toți elevii pot învăța când sunt învățați corect, indiferent de istoric și de alte condiționări;
- toți copiii pot să își îmbunătățească performanțele din punct de vedere academic și în ceea ce privește imaginea de sine;
- toți profesorii pot reuși dacă sunt pregătiți și instruiți adecvat;
- persoanele cu performanțe scăzute și elevii defavorizați trebuie să fie învățați cu o rată mai mare decât se întâmplă de obicei, dacă aceștia trebuie să-și atingă colegii lor cu performanțe mai mari,
- Toate detaliile instruirii trebuie controlate pentru a minimiza riscul ca elevii să interpreteze greșit informațiile pe care le predă profesorul și să maximizeze efectul de întărire al instruirii.

Resursă: https://www.youtube.com/watch?v=3cwODCQ9BnU

Obiectivele procesului de învățare, în cadrul acestei metode presupun definirea clară a următoarelor elemente:

- *Audiența:* Cine? (Elevul va avea capacitatea de a…)

- *Comportament:* Ce? Ce acţiune sau produs sau rezultat este de dorit din partea elevului. Ce face elevul pentru a demonstra atingerea obiectivului?
- *Condiţie:* Când? Condiţiile importante (dacă există) în baza cărora are loc performanţa. (Luând în considerare …)
- *Nivel:* Cât? Un criteriu al performanţei dorite – cât de bune trebuie să fie rezultatele elevului.

Instruirea directă este o metodă de predare care implică:

- *ritm rapid/ alert;*
- profesorul se plimbă prin clasă pentru a menține contactul direct cu elevii
- răspuns în cor;
- carduri de răspuns;
- așezarea copiilor – copiii cu dificultăți sunt așezați în față;
- modelarea comportamentului. Profesorul prezintă exercițiul, apoi conduce exercițiul, apoi îi lasă pe copii singuri, apoi oferă feedback.

Corectarea greşelilor

În cadrul metodei de instruire directă greşelile elevilor sunt corectate:

Imediat – Greşelile trebuie corectate atunci când apar.

- Nu ezitaţi să corectaţi greşelile, fiindu-vă frică de faptul că o să ţineţi lecţia pe loc.
- Corectarea greşelilor, imediat, pas cu pas, este critică în atingerea unui nou prag în cadrul procesului de învăţare.

Directă – reacţia de a corecta trebuie să se concentreze direct pe abilitatea ţintă.

- Spuneţi, arătaţi şi/sau modelaţi răspunsul corect pentru elev.
- Atunci când elevul face în mod repetat aceeaşi greşeală (ex. nu pune corect cratima), oferiţi câteva exemple şi modelaţi răspunsul corect.

Repede – spuneţi, arătaţi şi/sau modelaţi rapid răspunsul corect

- Corectarea greşelilor trebuie realizată în câteva secunde.
- Nu vă angajaţi în discuţii lungi, încercând să îl faceţi pe elev *să îşi înţeleagă greşeala*.
- Explicaţiile detaliate sunt necesare uneori, dar de cele mai multe ori elevii ajung să fie confuzi sau să îşi piardă interesul. Este mai bine să susţineţi câteva teste complete de învăţare în loc să vă concentraţi asupra erorii de dinainte.

Opriți-vă atunci când elevul răspunde corect – ultima componentă a fiecărui episod de corectare a greşelilor trebuie să fie răspunsul corect dat de elev.

- Nu întrebaţi: *Acum înţelegi?*
- Asiguraţi-vă că elevul răspunde exercițiul inițial (ex. se uită la text în timp ce repetă cuvântul peste care sărise; prezintă problema şi răspunsul pentru o problema de matematică).

Răspunsul în cor în cadrul metodei de instruire directă

Răspunsul în cor (CR) este o tehnică de predare care permite tuturor elevilor să răspundă cu voce tare, la unison, la întrebarea unui profesor (Heward, Courson & Narayan, 1989; Sainato et al., 1987; Sindelar, Bursuck şi Halle, 1986).

Studiile privind răspunsul în cor au demonstrat existenţa unei relaţii strânse între răspunsurile frecvente ale elevului în timpul pregătirii şi rezultatele îmbunătăţite în cadrul procesului educaţional.

- CR are câteva avantaje comparativ cu metoda întrebărilor şi răspunsurilor pentru câte un elev, pe rând (Heward, Courson & Narayan, 1989; Lingenfelter, 1990).permite profesorului să ofere multe oportunităţi de participare activă a tuturor elevilor.

- permite profesorului să înţeleagă imediat dacă elevii „se prind" sau nu şi dacă este necesară o verificare.
- deoarece CR implică participarea tuturor elevilor, este o strategie eficientă de includere a elevilor cu nevoi educaţionale speciale din şcolile de masa. În al patrulea rând, CR creşte încrederea elevilor cu rezultate slabe, pentru că le permite să răspundă bine în faţa colegilor (Heward, Courson & Narayan, 1989).
- atunci când elevii sunt angajaţi în CR, comportamentele pasive şi disruptive sunt reduse (Heward, 1994).

Cum funcţionează răspunsul în cor?

Paşi de implementare:

1. Stabilirea conţinutul curricular

- Stabiliţi conţinutul curricular corespunzător întrebărilor şi răspunsurilor scurte. Alegeţi conţinutul la care elevii pot oferi răspunsuri frecvente (exemplu: prezentarea cuvântului în funcţie de definiţie, denumirea unor concepte ştiinţifice).
- Stabiliţi sesiuni CR de 5 până la 10 minute. Utilizaţi lecţiile scurte CR pentru diferite materii de-a lungul zilei şcolare. Practica CR împărţită (exemplu: trei mini-lecţii) este mai potrivită decât o sesiune cumulată de practică.
- Pregătirea întrebărilor şi materialelor educative (ex. prezentări PowerPoint, diapozitive). Întrebările CR trebuie să fie scurte şi să aibă doar un răspuns corect, care include unul până la cinci cuvinte (exemplu: Câte laturi are un octogon?). Întrebările şi răspunsurile scurte cresc numărul de posibilităţi de a răspunde şi posibilitatea profesorului de a reacţiona.

2. Desfăşurarea răspunsului în cor

- Prezentaţi un exemplu de întrebare şi răspuns pentru clasă. De exemplu, spuneţi Am să vă pun câteva întrebări legate de lecţia de ştiinţe de ieri. Dacă ridic această agrafă pentru hârtii şi întreb Ce efect are un magnet asupra acestui obiect? La semnalul meu spuneţi, îl atrage sau nu îl atrage. Pentru a fi clare aşteptările dvs., prezentaţi câteva exemple şi non-exemple ale răspunsului corect.
- Puneţi întrebările clar şi direct. Evitaţi explicaţiile sau discuţiile lungi. Întrebările scurte menţin atenţia elevilor la lecţie.
- Daţi timp de gândire. Pentru întrebări dificile, permiteţi o pauză mai lungă între întrebare şi semnalul dumneavoastră de răspuns. Ţineţi mâna cu palma în afară (ca gest de aşteptare) pentru a da timp elevilor să răspundă la semnalul dvs.
- Utilizaţi semnale clare. Semnalele clare cum ar fi un pocnet, o bătaie din palme sau simplu, spunând cuvântul toţi pentru a indica momentul în care elevii trebuie să răspundă. Un semn ajută elevii să răspundă la unison, fiind mai uşor pentru profesor să detecteze răspunsurile corecte şi incorecte.
- Reacţionaţi la răspunsul grupului. Dacă toţi elevii răspund corect, lăudaţi-i şi treceţi la următoarea întrebare. Dacă cei mai mulţi dintre elevi răspund corect, dar câţiva nu, spuneţi răspunsul corect şi reveniţi mai târziu. Acest lucru va da posibilitatea elevilor să îşi corecteze greşeala.
- Numiţi elevii individual, de-a lungul lecţiei. Acest lucru vă permite să evaluaţi elevii care ar putea avea dificultăţi în însuşirea conţinutului. Dacă elevii ce întâmpină, de regulă, dificultăţi răspund corect, puteţi avea încredere că şi ceilalţi elevi răspund corect. Folosiţi această oportunitate pentru a întări acurateţea răspunsului şi încrederea elevului, nu pentru a exclude un elev pentru greşeala sa. *Amintiţi-vă să puneţi întrebarea înainte de a numi un elev. Aceste detalii îi menţin atenţi şi nu îi lasă să fie pasivi când nu este rândul lor.

- Păstraţi un ritm alert. Puneţi următoarea întrebare imediat după ce aţi reacţionat la răspunsul anterior. Un ritm alert menţine participarea elevilor şi acurateţea răspunsurilor şi reduce comportamentul pasiv.
- Reacţionaţi şi aprobaţi participarea şi răspunsurile corecte ale elevilor. De exemplu, spuneţi: bravo! şi bateți palma cu ei de-a lungul lecţiei. Laudele şi aprecierile din partea dumneavoastră pot creşte nivelul de motivaţie al elevilor şi pot transforma lecţia CR într-un mediu distractiv.

Resurse: https://www.youtube.com/watch?v=VgIeYbRu4oc
https://www.youtube.com/watch?v=_aLDI27UZLw

Avantajele folosirii metodei instruirii directe:

- Permite profesorului să introducă la clasă concepte și aptitudini noi într-un timp relativ scurt
- Se obține un focus academic imediat prin precizarea în mod clar a obiectivelor de învățare
- Profesorul poate să urmărească capacitatea de înțelegere a elevilor săi
- Elevii obțin feedback imediat
- Implicarea tuturor elevilor în același timp

Resursă: https://www.nifdi.org

5.5.2.5 Predarea diferențiată (differentiated instruction)
Elevii diferă din punctul de vedere al felului în care învață și astfel, majoritatea claselor contemporane – chiar cele desemnate ca fiind de natură omogenă - sunt compuse din elevii care aduc la școală diferențe în formă de experiență, abilitate, interes, modul de învățare, așteptările despre ei înșiși ca elevi, cultură, limbă etc.

Pentru a învăța într-o manieră care să contribuie la valorificarea potențialului personal, fiecare elev are nevoie de o provocare adecvată, de succes și experiențe de învățare care să se muleze pe tipologia sa personală. Învățarea noastră are și mai mult succes dacă suntem interesați/motivați de ceea ce noi învățăm și vedem ca un scop personal și dacă condițiile de învățare corespund nevoilor noastre de învățare.

Profesorii care practică predarea diferențiată în clasă pot:

- elabora lecții bazate pe stilurile de învățare ale elevilor;
- grupa elevii pentru sarcini în funcție de interese comune, de teme sau de abilități;
- evalua învățarea elevilor utilizând evaluarea formativă;
- gestiona clasa pentru a crea un mediu sigur și de susținere;
- evalua continuu și ajustează conținutul lecției pentru a satisface nevoile elevilor.

Resursă: https://www.youtube.com/watch?v=zCxwLcdzOIM
https://www.youtube.com/watch?v=EOPe_cJ67No
Profesorii pot diferenția instruirea în patru moduri: conținut, proces, produs și mediu de învățare.

Conținut
Conținutul unei lecții ar trebui să acopere standardele de învățare stabilite de standardele educaționale ale curriculei sistemului public de învățământ. Uneori, unii elevi din clasă pot să nu fie complet familiarizați cu conceptele dintr-o lecție, iar unii elevi ar putea fi deja familiarizați cu conținutul înainte de începerea lecției.

Ce puteți face este să diferențiați conținutul proiectând activități pentru grupuri de elevi care acoperă diferite niveluri: amintirea, înțelegerea, aplicarea, analizarea, evaluarea și crearea. Elevii care nu cunosc

o lecție ar putea să îndeplinească sarcini la nivelurile inferioare: amintirea și înțelegerea. Elevilor ce posedă anumite cunoștințe li se poate solicita să aplice și să analizeze conținutul, iar elevilor care au niveluri înalte de cunoștințe ar putea s îndeplinească sarcini în domeniile evaluării și creării.

Exemple de activități de diferențiere:

- potrivește cuvintele din vocabular cu definițiile;
- citește textul și răspunde la întrebări;
- găsește un alt final pentru întâmplarea din text;
- identifică poziția unui autor și furnizează dovezi pentru a susține acest punct de vedere;
- crează o prezentare PowerPoint care rezumă lecția.

Procesul

Fiecare elev are un stil de învățare preferat, iar diferențierea eficientă include prezentarea materialului pentru fiecare stil: vizual, auditiv și kinestezic și prin cuvinte.

Această metodă legată de proces se adresează, de asemenea, faptului că nu toți elevii au nevoie de același sprijin din partea profesorului, iar elevii pot alege să lucreze în perechi, în grupuri mici sau individual. În timp ce unii elevi pot beneficia de interacțiunea unu-la-unu cu profesorul, alții ar putea să progreseze singuri. Profesorii pot îmbunătăți procesul de învățare al elevilor prin oferirea de sprijin pe baza nevoilor individuale.

Exemple de diferențiere a procesului pentru stilul de învățare:

- *vizual:* furnizați imagini, diagrame;
- *auditiv* permiteți elevilor să asculte cărți audio;
- *kinestezic* oferiți posibilitatea de a realiza un experiment sau un proiect on-line.

Produsul

Produsul este ceea ce elevul creează la sfârșitul lecției pentru a demonstra stăpânirea conținutului. Aceste evaluări ale *produsului* pot fi sub formă de teste, proiecte, rapoarte sau alte activități. Ați putea cere elevilor să desfășoare activități care demonstrează cunoașterea unui concept educațional într-un mod pe care elevul îl preferă, în funcție de stilului propriu învățare.

Exemple de diferențiere a produsului final:

- scrierea unei povestiri;
- elevii vizuali pot crea un organizator grafic al povestirii;
- povestirea orala a unui text;
- elevii kinestezici pot construi o dioramă care ilustrează povestea.

Mediul de învățare

Condițiile pentru învățarea optimă includ atât elementele fizice, cât și cele psihologice. O structură flexibilă a clasei este esențială, încorporând diferite tipuri de mobilier și aranjamente pentru a sprijini atât munca individuală, cât și cea de grup. Din punct de vedere psihologic, profesorii ar trebui să utilizeze tehnici de management al clasei care să susțină un mediu de învățare sigur.

Exemple de diferențiere a mediului:

- unii elevii pot prefera să realizeze o tema în grup;
- permiteți elevilor să lucreze individual dacă asta preferă;.
- creați spații liniștite în care nu există distractori.

Pași de implementare:

- identificarea temei sau a conceptelor ce urmează a fi predate;
- selectarea strategiilor sau a activităților ce vor ajuta elevii să atingă obiectivele lecției;
- organizarea eficientă a elevilor în funcție de lecția aleasă și de abilități (toată clasa, grupuri mari/mici, partener);
- selectarea materialelor de lucru: materiale variate (exemplu: vizuale, auditive) pentru a îndeplini nevoile fiecărui elev în funcție de stilul de învățare;
- stabiliți timpul necesar pentru desfășurarea activității.

Exemple de instrucțiuni diferențiate

- Diferite seturi de întrebări de înțelegere a textului pentru a răspunde despre o anumită carte (aleasă de profesor sau student).
- Un plan de învățare individualizat cu materiale de reabilitare sau de îmbogățire individualizate.
- O evaluare adaptivă care devine mai ușoară sau mai dificilă în funcție de modul în care un student este performant.
- Coaching unu-la-unu cu un student, conceput în jurul provocărilor sale specifice.
- Studenții grupați în grupuri mici, care sunt proiectate în jurul punctelor forte și punctelor slabe, astfel încât să se poată îndruma reciproc.

Non-exemple de instruire diferențiată

- Folosirea elevilor "avansați" pentru a preda studenților "în dificultate".
- Elevii "avansați" nu primesc teme pentru acasă.
- Gruparea elevilor în clase diferite pe baza capacității lor.
- A permite elevilor avansați să iasă din clasă mai devreme sau oferindu-le mai mult timp liber (de joc).
- Oferirea posibilității elevilor să aleagă singuri cărți de pe o listă pe care să le citească.

5.5.2.6 Învățarea de la egali (peer tutoring**)**

Peer tutoring este un tip de învățare cooperativă și presupune doi elevi care lucrează împreună: unul în rolul de profesor și altul în rolul de elev.

Această metodă este eficientă pentru o gamă largă de elevi cu o varietate de nevoi. Poate fi utilizată cu succes la diverse materii: matematică, lectură, gramatică.

Pentru a fi eficient programul trebuie să se desfășoare de cel puțin 3 ori pe săptămână, durata programului să fie de 6-8 săptămâni, "profesorii" trebuie să fie pregătiți de cadrul didactic în oferirea feed-back-ului pozitiv, celui corectiv și în strategiile de lucru.

Resurse: https://www.youtube.com/watch?v=V9i5yWzz79s

Beneficiile acestei metode de predare:

- elevul are un control mai mare în procesul de învățare;
- elevul are oportunități de inițiere, precum și răspunde;
- elevul primește feedback frecvent;
- ajută profesorul să răspundă nevoilor individuale;
- ajută la dezvoltarea relațiilor dintre elevi;
- cost redus - nu sunt necesare resurse din afară;
- crește oportunitățile pentru instruirea individualizată în clasă.

Pași de implementare:

- selectarea perechilor în funcție de abilitățile și nevoile elevilor;

- evaluarea nivelului actual al elevilor ce vor fi în rolul de "profesor" și "elev";
- informarea părinților cu privire la desfășurarea programului;
- pregătirea materialelor ce vor fi utilizate;
- pregătirea "profesorilor";
- explicarea programului;
- monitorizarea progresului;
- re-evaluarea elevilor;
- premierea elevilor;
- oferirea de feedback către părinți.

Majoritatea studiilor din literatura de specialitate au convenit asupra eficacității acestei metode de predare. De asemenea, pe lângă beneficiile academice, există și numeroase avantaje sociale și personale pentru cei implicați.

În general, învățarea de la egali:

- îmbunătățește abilitățile de comunicare;
- îmbunătățește abilitățile organizaționale;
- îmbunătățește învățarea;
- pentru elevul din rolul profesorului, înțelegerea conceptului este ridicată la un nivel mai înalt;
- îmbunătățește încrederea în sine și stima de sine;
- oferă modele pozitive și sprijin emoțional;
- creează oportunități de îmbogățire;
- îmbunătățește stăpânirea competențelor academice;
- îmbunătățește atitudinea elevilor față de școală: reduce rata abandonului școlar.

Resurse: https://www.youtube.com/watch?v=V9i5yWzz79s

5.5.2.7 Învățare prin colaborare / cooperare (Collaborative / Co-operative Learning)

Învățarea prin colaborare este o metodă de predare și învățare în care elevii colaborează împreună pentru a explora o anumită tema/ subiect sau pentru a crea un proiect.

Învățarea prin cooperare, este un tip specific de învățare colaborativă. În învățarea prin cooperare, elevii lucrează împreună în grupuri mici în cadrul unei activități structurate. Ei sunt responsabili individual pentru munca lor, iar activitatea grupului în ansamblul este, de asemenea, evaluată.

Rolul profesorului este acela de a stuctura curricula și lecțiile într-un mod cooperativ, adaptarea lecțiilor la nevoile elevilor și identificarea problemelor pe care unii elevi le pot avea în a lucra împreună și să intervină pentru a spori eficiența grupurilor de învățare ale elevilor.

În grupuri mici, elevii pot împărtăși punctele tari și, de asemenea, își pot dezvolta abilitățile mai slabe, abilitățile interpersonale și învață să facă față conflictului.

Principalele caracteristici ale învățării cooperative sunt:

- interacțiune directă între studenți. Promovarea interacțiunii apare atunci când membrii împărtășesc resurse și se ajută, se sprijină, se încurajează și își laudă reciproc eforturile de învățare. Există activități cognitive importante și dinamici interpersonale care pot apărea numai atunci când elevii își promovează reciproc învățarea. Aceasta include explicarea pe cale orală a modului de rezolvare a problemelor, discutarea naturii conceptelor învățate, predarea cunoștințelor pentru colegii de clasă și conectarea cunoștințelor din prezent cu cele invatate în

trecut. Prin promovarea interacțiunii față în față, fiecare membru își ia un angajament personal față de ceilalți, precum și față de obiectivele reciproce.

- interdependență pozitivă în care toți elevii trebuie să-și îndeplinească sarcinile atribuite pentru ca sarcina să fie finalizată. Profesorii trebuie să ofere o sarcină clară și un obiectiv de grup, astfel încât elevii să înțeleagă cu succesul fiecărui membru în parte duce la succesul grupului. Membrii grupului își dau seama, prin urmare, că eforturile fiecărei persoane contează nu doar pentru persona în cauză, ci și pentru toți ceilalți membri ai grupului. Interdependența pozitivă creează un angajament față de succesul altora, precum și față de propria persoană și este inima învățării cooperative. Dacă nu există o interdependență pozitivă, nu există nicio cooperare.
- responsabilitate individuală și de grup. Grupul trebuie să fie responsabil pentru atingerea obiectivelor sale. Fiecare membru trebuie să răspundă pentru contribuția sa la lucrare (ceea ce asigură faptul ca fiecare trebuie sa-si aduca contributia). Grupul trebuie să înțeleagă clar obiectivele sale și să poată măsura progresele înregistrate în realizarea acestora și eforturile individuale ale fiecăruia dintre membrii săi. Responsabilitatea individuală există atunci când se evaluează performanța fiecărui student individual, iar rezultatele sunt date înapoi grupului și persoanei pentru a stabili cine are nevoie de mai multă asistență, sprijin și încurajare pentru a-și îndeplini sarcina. Scopul grupurilor de învățare prin cooperare este de a face fiecare membru un individ mai puternic.
- dezvoltarea abilităților sociale ca rezultat al interacțiunii prin cooperare. În cadrul grupurilor de învățare prin cooperare, elevii trebuie să învețe subiectele academice (sarcini) și, de asemenea, să învețe abilitățile interpersonale necesare pentru a funcționa ca parte a unui grup (lucrul în echipă). Învățarea prin cooperare este în mod inerent mai complexă decât învățarea competitivă sau individualistă, deoarece elevii trebuie să se implice simultan atat în sarcini individuale cât și în munca de echipă. Membrii grupului trebuie să știe să ia decizii, să aibă încredere, să comunice, să gestioneze conflictele și să fie motivați să-și folosească abilitățile necesare. Profesorii trebuie să învețe abilitățile de lucru în echipă la fel de riguros ca și abilitățile academice. Deoarece cooperarea și conflictul sunt în mod inerent legate, procedurile și abilitățile necesare pentru gestionarea conflictelor în mod constructiv sunt deosebit de importante pentru succesul pe termen lung al învățării în grup. Alte caracteristici ale învățării prin cooperare sunt delegarea sarcinilor, atribuirea unor roluri și îndatoriri specifice elevilor și furnizarea de recompense de grup, de către profesor.

De ce să folosești învățarea colaborativă?

Cercetările arată că experiențele educaționale active, sociale, contextuale, antrenante și deținute de studenți duc la învățare mai profundă. Beneficiile învățării colaborative includ:

- Dezvoltarea de gândire la nivel superior, comunicare orală, autogestionare și abilități de leadership.
- Promovarea interacțiunii elev-școală.
- Creșterea gradului de retenție, a respectului de sine și a responsabilității elevilor.
- Expunerea la și creșterea înțelegerii perspectivelor diverse.
- Pregătirea pentru situații sociale și de angajare din viața reală.

Pași în implementare:

- Alegerea temei/ proiectului
- Stabilirea grupurilor
- Stabilirea timpului de desfășurare a activității
- Aranjarea mediului
- Pregătirea materialelor
- Stabilirea rolurilor în grup
- Explicarea regulilor

- Monitorizarea activității
- Evaluarea performanțelor
- Oferirea de feedback

Exemple de activități:

- Întrebarea încuietoare
  - Elevii iau un minut pentru a crea o întrebare provocatoare bazată pe conținutul prelegerii până în acel moment.
  - Elevii pun întrebarea persoanei care stă lângă ei.
  - Pentru a face această activitate un pas mai departe, cereți elevilor să-și scrie întrebările și să le înmâneze. Aceste întrebări pot fi folosite pentru a crea teste sau examene. Ele pot fi, de asemenea, revizuite pentru a măsura înțelegerea elevilor.
- Ajunge din urmă
  - Opriți-vă într-un punct de tranziție din prelegerea dvs.
  - Solicitați studenților să apeleze la un partener sau să lucreze în grupuri mici pentru a compara notele și a pune întrebări clarificatoare.
  - După câteva minute, oferiți oportunitatea de a se pune câteva întrebări.
- Împărtășirea cu celălalt/ceilalți
  - Profesorul pune o întrebare care necesită analiză, evaluare sau sinteză.
  - Elevii își iau câteva minute să gândească printr-un răspuns adecvat.
  - Elevii apelează la un partener (sau grupuri mici) și își împărtășesc răspunsurile. Faceți acest pas mai departe, cerând elevilor să găsească pe cineva care a ajuns la un răspuns diferit de al lor și convingeți partenerul să se răzgândească.
  - Răspunsurile elevilor sunt împărțite în echipe mai mari sau cu întreaga clasă în timpul unei discuții de urmărire.

Studiile din literatura de specialitate arată că învățarea prin colaborare ajută la:

- Construirea unor relații pozitive între elevi, lucru important pentru crearea unei comunități care să valorizeze diversitatea;
- Crește capacitatea de retenție a cunoștințelor;
- Crește motivația intrinsecă;
- Dezvoltă stima de sine;
- Crește atenția în timpul sarcinilor
- Atitudine mai bună față de profesori
- Atitudine mai bună față de școală

Resurse: https://www.youtube.com/watch?v=MFV2CekiUy0
https://www.youtube.com/watch?v=cnkKHL_dyGE

5.5.2.8 Învățarea pe bază de activități - Activity Based Learning and Activity Learning Methods **(ABL)**

Metoda își are originile în concepția pedagogică a lui Froebel și presupune predarea lecțiilor/conceptelor prin folosirea unor activități specifice și practice pentru subiectul ales și implică utilizarea lecturii/cititului, scrierii, exercițiilor, efectuarea de sarcini practice prin intermediul mai multor procedee sau metode didactice subordonate ABL.

Activismul celui ce învață utilizând această metodă este manifestat prin aceea că tot ce face este trecut prin filtrul gândirii critice și reflexive. Educația este axată pe tot ce se întâmplă în preajma celui ce învață. Caracteristicile celor ce învață activ sunt de a pune întrebări pentru clarificare și autoclarificare, sunt interesați de ideile, conținuturile și metodele/procedurile provocatoare, realizează conexiuni ale

învățării actuale cu cunoștințele/experiențele și abilitățile anterior însușite, discută și analizează cu alte persoane informațiile pe care le dețin despre subiectul de învățat și adoptă învățarea într-o manieră creativă. (Fallon et all. 2013)

Învățarea bazată pe activități înseamnă pur și simplu faptul că cel care învață joacă un rol activ în propriul proces de învățare, unde învață prin a face. Unelte cum ar fi modele tridimensionale, experimentele, puzzle-urile, sunt folosite pentru a angaja persoana care învață în procesul de învățare.

Învățarea este rezultatul activității în care copilul participă. Învățarea bazată pe activități este un model interdisciplinar care porneste de la ideea ca elevul nu este doar un destinatar pasiv al informației, ci este un membru activ în procesul de învățare. Astfel, dacă elevului i se oferă posibilitatea de a explora mediul, iar mediul este unul care să îl stimuleze, atunci învățarea este distractivă și durabilă. Aceasta metodă de predare presupune inversarea modelului tradițional de învățare centrat pe profesor și pune elevul în centrul procesului de învățare.

Având la bază conceptele privind elevul, învățarea, lucrurile care trebuie învățate și mediul de învățare, învățarea bazată pe activități are loc atunci când:

- Cunoștințele sunt construite reciproc cu ceilalți;
- Învățarea este colaborativă și construită între elev și mediul său social;
- Motivatia rezultă din negocierile cu ceilalți și din resursele disponibile în mediul fizic care susțin atât dezvoltarea colectivă, cât și cea individuală;
- Activitățile sunt autentice și sunt planificate să implice elevii astfel încât aceștia să lucreze cu o varietate de materiale și să împărtășească cu ceilalți ideile lor;
- Colegii (ceilalți elevi care fac parte din mediul social) contribuie la construirea cunoștințelor prin împărtășirea definițiilor, precum și prin identificarea materialelor necesare în cadrul sarcinilor;
- Profesorul este privit ca un mediator, facilitator, antrenor și mentor.

Pași de implementare:

- stabilirea obiectivelor educaționale;
- luați în considerare natura subiectului;
- stabiliți timpul necesar atingerii obiectivelor;
- selectați o metodă/activitate adecvată procesului de formare;
- pregătiți materialele necesare;
- stabiliți legături cu informațiile deja acumulate:

Avantajele învățării bazate pe activități:

- permite copilului să învețe conceptele în ritmul propriu;
- permite profesorului să dedice timp nevoilor individuale ale elevilor;
- ritmul de învățare este mai rapid deoarece copilul este implicat activ în procesul de învățare;
- evaluarea este încorporată în sistem, ceea ce face metoda prietenoasă copilului;
- la finalizarea activității, copilul are un sentiment de împlinire care sporește încrederea în sine a copilului;
- jocurile trezesc interesul copiilor;
- competențele creative și de comunicare se dezvolta mai bine;
- are grad crescut de stimulare a cooperării între cei ce învață;
- există sentiment de interacțiune între profesor și copil, și astfel ajută la reducerea barierei dintre cele două.

Resurse: https://www.youtube.com/watch?v=eCXHVTcAS7k
https://www.schoollearningresources.com/PDF/_altm-ks12.pdf
http://www.fao.org/3/ad424e/ad424e03.htm - de vazut pt resurse
https://www.careerindia.com/tips/10-activity-based-learning-methods-have-fun-with-learning/articlecontent-pf3931-021904.html
https://www.prodigygame.com/blog/experiential-learning-activities/

Capitolul 6. Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC)

Tehnologia informației și a comunicațiilor reprezintă totalitatea instrumentelor care se bazeaza pe tehnica de calcul și sunt folosite pentru a primi, prelucra stoca sau a transmite informații.
Utilizarea TIC acoperă o mare plajă de activități umane precum cele ce implică: prelucrarea informațiilor; managementul și realizarea de strategii organizaționale; generarea de noi produse (în special softuri sau aplicații) și servicii; modifică tipul de muncă și piața muncii. Aceste schimbări au impact inclusiv în mediul educațional care trebuie să devină adaptat schimbărilor nu numai sociale ci și economice sau tehnologice din lumea contemporană.
În domeniul educațional TIC are preponderent roluri de facilitare și asistare a procesului învățării și poate include pe lângă elementele clasice, specifice TIC și o gamă destul de vastă de echipamente și tehnologii asistive care înlesnesc învățarea și formarea.

(TIC) au facilitat în ultimile decenii accesul oamenilor la informaţii prin intermediul sistemelor sofisticate de stocare (CD, DVD, iPod) și circulație a datelor (Internet și Intranet). Conform cercetării realizate de Organizaţia Salvaţi Copiii în 2012, marea majoritate a copiilor din România accesează internetul zilnic sau aproape zilnic (86% dintre aceştia). Aproximativ 90% dintre copii afirmă că folosesc cel puţin o reţea de socializare, majoritatea dintre ei (87%) fiind utilizatori de facebook. Astfel devine evidentă nevoia de a corela dezvoltarea mijloacelor de comunicare și utilizarea acestora de către elevi în medii diverse educative.

Astfel, proiectul european Safer Internet, coordonat în România de Organizaţia Salvaţi Copiii, FOCUS – Centrul Român pentru Copii Dispăruţi şi Exploataţi Sexual şi Positive Media, sub numele de Sigur.info, **vizează educaţia în domeniul noilor tehnologii a copiilor, tinerilor dar şi a părinţilor şi profesorilor în calitate de piloni ai dezvoltării armonioase a celor mici.** Pe parcursul celor 4 ani de experienţă în domeniul siguranţei online ei au descoperit că:

- **păstrarea siguranţei în mediul online** a devenit o **obligativitate** pentru dezvoltarea optimă a copiilor;
- **identificarea riscurilor din mediul online** constituie **cel mai important pas în evitarea şi contracararea lor**;
- **activitatea educaţională din şcoli** trebuie **să includă programe, softuri, prezentări şi resurse utile de pe Internet care fac ora interactivă şi plăcută pentru elevi**;
- **părinţii** trebuie să fie la fel de conştienţi şi **responsabili de activitatea online a copiilor** precum sunt de activitatea lor din viaţa reală;
- **internetul poate fi mai degrabă un prieten** de bază decât un duşman de temut dacă este **folosit responsabil;**
- dezvoltarea Internetului şi a noilor tehnologii au schimbat iremediabil viaţa de zi cu zi a oamenilor, comunicarea, capacitatea de înţelegere a lucrurilor, posibilităţile de dezvoltare şi exprimare;
- **cel mai bun lucru** pe care îl putem face în momentele în care tehnologia se dezvoltă este **de a ne adapta, de a încerca să o înţelegem şi să o folosim inteligent** pentru a putea profita la maxim de această extraordinară resursă;

- trebuie **să avem grijă de imaginea pe care ne-o creăm** în mediul **online** şi să fim conştienţi de efectele pe care reputația din mediul virtual le poate avea asupra noastră pe termen lung.

TIC a făcut lumea mai interdependentă ca oricând, **înlesnind libera circulaţie a informaţiilor din diferite domenii**. Aceste transformări nu sunt însă doar pozitive deoarece accesul la informaţii a creat noi forme de excludere sau conduc la un exces de informaţie pe care oamenii sunt din ce în ce mai puţin capabili să o proceseze şi să o verifice. În mod similar, noile forme virtuale de socializare şi de comunicare au exacerbat anumite probleme sociale (precum hărţuirea, autoizolarea, lipsa de intimitate etc.). Pentru copii, aceste provocări sunt dublate de lipsa de experienţă şi de inteligenţa socială specifică vârstei. Fiind capabili să acumuleze rapid informaţii, copiii sunt cei care adoptă rapid aceste forme de comunicare, însă rareori au la dispoziție și mijloace de protecție sau precauție împotriva pericolelor on-line.

Categoriile de riscuri on-line sunt descrise de asociația ”Salvați Copiii” după cum urmează:

- Expunerea la conţinut ilegal și/sau dăunător;
- Victimizarea prin intimidare, hărţuire sau amenințare (sau ”cyberbullying”);
- Înstrăinarea sau furtul datelor cu caracter personal;
- Trimiterea sau primirea de secvenţe video, imagini sau mesaje cu caracter sexual (sau ”sexting”); Grooming (ademenirea în scopul săvârșirii actelor sexuale);
- Identitatea, reputaţia online și securitatea pe internet;
- ”Download”, ”copy paste” și drepturile de autor;
- Informaţii neverificate;
- Utilizarea excesivă a calculatorului sau dependenţa de jocuri și Internet;
- Raportarea conţinutului ilegal/ dăunător.

Părinţii şi educatorii trebuie să înţeleagă aceste riscuri pentru a afla la timp când copiii/ elevii lor trec prin astfel de experienţe online sau offline. Copiii ai căror părinţi sau educatori pun în discuţie în mod regulat siguranţa pe Internet tind să aibă un comportament mai responsabil când folosesc reţelele sociale sau webcam-urile, ori când transmit mesaje, colectează informaţii sau postează pe blog-ul personal. Devenind persoane resursă, adulţii contribuie la transformarea Internetului într-un loc sigur și util atât la scoală cât și acasă.

Din perspectiva utilizării TIC în educație este important să identifică o serie de elemente cu au conotație problematică, noi voi aminti doar:

- pericolul de a ignora și uita de obiectivele pedagogice stabilite în defavoarea utilizării execsive și fără sens a dispozitivelor TIC și multi-media;
- există riscul de a uita de particularitățile individuale ale elevilor, implicit de existența seturilor de aptitudini și abilitățile de ordin tehnic;
- riscul de a suprapune conceptul de mijloc peste cel de metoda didactică - Computerele, tabletele, telefoanele sunt considerate metode de unii educatori și nu mijloace ce ar trebui să faciliteze învățarea prin utilizare în cadrul uiei metode. De multe ori o bogăţie de resurse informatice poate ascunde o „sărăcie pedagogică" (Bocoş, 2002);
- utilizarea TIC nu implică automat transformarea conținuturilor neatractive pentru cel ce învață în conținuturi ușor asimilabile. Pentru a produce acest efect educatorul trebuie să aloce timp consistent și suficient activității de proiectare (inclusiv de individualizarea a învățării).

Din perspectiva utilității, TIC are deja un rol important, iar în viitor va avea un rol extrem de important în procesul de predare-învățare, mai ales din perspectiva contribuțiilor valoroase pe care le poate aduce în procesul de evaluare și diagnoză, în accesul la informații și la învățare, în creșterea motivației și a implicării elevilor în propria educare, abordarea diferențiată a educației și facilitarea demersurilor

incluzive etc conform Inclusion of Students with Special Educational Needs: Post-Primary Guidelines (DES, 2007). Schimbările determinate de utilizarea TIC în educație vor determina și o schimbare majoră de paradigma inclusiv în privința rolului profesorului în formare. Acesta va trebui să își asume și să învețe cum să devină un bun facilitator, ghid, catalizator al motivației pentru învățare și să renunțe ușor ușor la rolul de ”depozitar al cunoașterii și informațiilor”. Profesorii ce lucrează cu nativi digitali ar trebui să dea sens și structură formativă atât resurselor online/electronice cât și device-urilor de tip SMART. Modelul tradițional al educației și formării tinde să devină anacronic în contextul în care e-tehnologiile și informatizarea-automatizarea câștigă tot mai mult teren.

Dincolo de diferitele tipuri de tehnologii, modul principal de educare/formare a TIC este reprezentată mai ales de softul educațional. Acesta îmbracă forma unui program informatic special conceput spre a fi folosit în procesul de educație și formare. Softurile/aplicațiile educaționale sunt mai mult decât niște manuale/cărți în format electronic (pdf, doc etc), ele trebuie să aibă o interfață care să permită un mod de lucru intuitiv și interactivă. Maniera de concepere a softurilor/aplicațiilor educaționale trebuie să respecte principiile pedagogice, dar în același timp, considerăm că trebuie să țină cont și de o serie de elemente ce țin de o serie de norme/recomandări din aria igienei muncii intelectuale și a sănătății mintale. Realizatorii acestor softuri trebuie să aibă în vedere potențialul adictiv al TIC cât și timpii de expunere/interacțiune cu TIC a copiilor (în funcție de vârstă)

Softurile/aplicațiile recomandabile pentru a fi utilizate în educație trebuie să îndeplinească o serie de criterii precum:

- calitatea prezentării elementelor de interfață (copilul trebuie să interacționeze cu ceva adecvat nivelului său de cunoaștere și înțelegere);
- să ofere instrucțiuni clare referitoare la sarcina de lucru/conținutul de parcurs;
- să ofere suficiente informații și instrucțiuni pentru tema abordată;
- să asigure interacțiunea dintre calculator/tabletă/telefon şi elev - profesor;
- să recompenseze achizițiile obținute;
- să ofere posibilitatea de remediere, reluare a învățării;
- să ofere sugestii remediale și feedback;
- să contribuie la atingerea obiectivelor învățării;
- să suporte individualizare, în funcție de caracteristicile copilului (nivel de dificultate adaptat potențialului copilului, ritm de lucru adaptat la cel al copilului, trecerea la un nivel la altul trebuie să implice parcurgerea nivelurilor mai simple, particularizarere etc.);
- să ofere oportunități antrenante de rezolvare de probleme
- să asigure posibilitatea de a transfera și opera în ”viața reală” cu informațiile, abilitățile dobândite;
- să asigure respectarea drepturilor copilului.

Clasificarea softurilor educaționale în funcție de scopul activităților educaționale:

- softuri cu caracter ce vizează caracterul **interactiv al învățării**. Sunt cele care permit, prin structura lor, o bună abordare individualizată a actelor educaționale oferind feedback și oportunități de reluare a învățării sau de reînvățare;
- softuri ce vizează **învățarea prin simulare**. Sunt structurate astfel încât să poată asigura prezentarea relativ realistă și controlabilă a unui subiect ce urmează să fie însușit/învățat. Învățarea se produce ”ca și cum” experiența ar fi trăită de cel ce învață.;
- softuri ce au caracter **exploratoriu-investigativ**. Oferă prilejul celor ce învață să descopere informații și felul în care sunt structurate sau interconectate acestea. care aceștia pot culege informațiile necesare rezolvării sarcinilor de învățare;

- softuri ce au ca **caracter evaluativ**. Sunt cele care urmăresc: latura constatativă, latura remedială sau ierarhizarea și au structurări variate atât din perspectiva designului cât și din perspectiva dominanței ludice sau cognitive;

Resurse:mhttps://www.digitaliada.ro/materiale-digitaliada

6.1 Puncte forte și limite în utilizarea TIC în educație

Firește și atunci când vorbim despre utilizarea TIC în educație este extrem de important să facem acest lucru adoptând o poziție rațională pentru a evidenția atât elementele ce pot aduce plus-valoare în educație cât și acele elemente ce pot deturna sau perveri funcțiile și valorile actelor educaționale. Astfel, din această perspectivă vom încerca să realizăm o sinteză a elementelor care sunt constituite în puncte forte și a celor ce reprezintă puncte limitative pentru utilizarea TIC în formare:

Puncte forte	**Limite**
• posibilitatea de a individualiza procesele de învățare	• poate induce stări de supraexcitare
• posibilitatea de a reveni asupra unor secvențe/sarcini	• nu manifestă ”indulgență”, uneori chiar mici detalii invalidează răspunsuri ”aproape corecte” și corecte dar neidentificate de soft (de exemplu unele sinonime)
• acces rapid la glosare, explicații suplimentare (în funcție de soft)	• presupune abordări algoritmice și lasă spațiu relativ redus creativității
• acces la un volum mare de informații ce poate fi prezentat în manieră multisenzorială, favorizând astfel respectarea unor stiluri de învățare	• reduce interacțiunea cu covârstnicii dar și cu adulții încetinind dezvoltarea unor abilități sociale
• pot duce la dezvoltarea unor calități specifice unor procese psihice (concentare, mobilitate a atenției, atenție distributivă, viteză de reacție etc)	• lipsa contactului direct cu profesorii, pentru clarificarea unor întrebări imediate.
• oferirea unui grad înalt de autonomie celor care învață	• adaptarea mai lentă la o metodă nouă de învățare, care nu impune constrângerile clasice privind respectarea unor termene limită de finalizare a lucrărilor.
• posibilitatea de a gestiona ceva mai obiectiv activitățile de învățare. Cursanții sunt puși în situații care implică interacțiune și comunicare foarte rapidă	• necesitatea de a învăța singur, prin studiu individual, fără a avea permanent confirmarea că “eşti pe calea cea bună”.

• cel care învaţă poate să primească un feed-back permanent	• în lipsa profesorului care să motiveze permanent şi să monitorizeze eficienţa, elevul trebuie să se mobilizeze singur.
• în învățare, accentul cade mai ales pe autoeducație	• aflarea permanentă într-un mediu foarte familiar, care te poate descuraja să te concentrezi, poate fi un impediment.

6.2 De ce TIC în educația copiilor cu CES?

Rolul TIC în procesul de educație a copiilor cu CES implică multiple dimensiuni, noi vom face referire doar la:

- **dimensiunea compensatorie** a TIC - presupune utilizarea acestor tehnologii ca formă de asistență tehnică, ce permite copiilor cu CES să participe activă în procesul de formare. Spre exemplu, un copil cu dizabilități fizice poate utiliza calculatorul sau tableta pentru a scrie, dictând diferitelor aparate "smart"; copiii cu deficiențe de auz vor utiliza diferitele aparate (computer/tabletă/telefon) pentru a citi cerințele transmise sau pentru a vedea (utilizând un sintetizator de text) opiniile/discuțiile colegilor etc.).
- **dimensiunea educațională (de învățatre)** - folosirea TIC în procesul educațional propriu-zis generează apariția unor noi și variate forme de abordare a predării, a învățării și a evaluării. Demersurile educaționale pot fi mai ușor particularizate și individualizate fără a face acest lucru foarte vizibil de către colegii elevilor cu CES. TIC pot permite cu ușurință proiectarea și implementarea unor strategii educaționale diferențiate atât din punct de vedere cantitativ (ex: limitarea la curriculum nucleu/ trecerea la curriculum extins) cât și valorificarea stilurilor individuale de învățare (predarea/evaluarea poate fi realizata mixand componentele vizuale cu cele auditive - subiectul predat/sarcina de lucru este și văzută și auzită) etc.
- **dimensiunea de comunicarea eficientă** a elevilor cu CES cu colegii, profesorii etc. TIC permite copiilor non-verbali accesul la pictograme cu care pot construi propoziții, celor cu probleme de vorbire/exprimare orală verbală le permite comunicarea în scris, copiilor cu probleme motorii/neuromotorii nedeplasabili le poate facilita participarea on-line la activitățile educaționale din școală etc.

https://www.facebook.com/CBSNews/videos/351533328731375/UzpfSTE4MjE1MjA4OTYzMDoxMDE1Njg0MDU0Mjc1OTYzMQ/

În demersurile de creare, producere, selectare, propunere spre utilizare și utilizare efectivă în educație a softurilor și aplicațiilor este important să avem in minte o serie de norme, principii și de recomandări. Astfel vom face referire la o serie de recomandări ale UNESCO prin care sunt propuse o serie de sugestii **care să contribuie la alfabetizarea și incluziunea digitală**, putem considera că și în cazul lucrului cu elevii sunt aplicabile aceste soluții ce au simultan și valoare de principii:

1. Concepeți programul împreună cu utilizatorii.

Concentrându-vă asupra nevoilor lor și a contextului. Este esențial de a cunoaște în profunzime utilizatorii pentru care sunt dezvoltate softurile, astfel încât să se urmeze practici dovedite eficiente pentru a se concepe programe cu și pentru aceștia. Aplicațiile și softurile trebuie să poată răspunde provocărilor specifice precum:

- înțelegerea utilizatorilor și a contextului lor socio-cultural;
- proiectarea unui program sa a unei aplicații care să fie accesibilă și unui grup țintă cu o abilități și cu un grad de alfabetizare digitală redusă;

- softurile sau aplicațiile să nu necesite resurse hard care implică costuri ce le fac inaccesibile pentru o mare parte a populației.

2. Concentrarea pe abilitățile și competențele digitale ale utilizatorilor

Chiar dacă pentru mulți dintre cei ce dezvoltă sau propun utilizarea de aplicații și softuri în educație poate părea evident că toată lumea poate înțelege și utiliza aceste tehnologii, nu întotdeauna este așa, deci va fi important să ne amintim că trebuie respectat un principiu al ușurinței de a opera cu tehnologia prin:

- încurajarea demersurilor de dezvoltare a abilităților și competențelor digitale ale celor care învață;
- evaluarea și monitorizării competențelor digitale și a cunoștințelor digitale ale celor care învață;

3. **Asigurați claritatea și relevanța conținutului și pentru persoanele slab calificate și cu un grad de alfabetizare digitală redusă.** Selectați conținuturi și metode ce au un caracter simplu și accesibil pentru cei implicați în formare. Pentru ca un conținut creat să se poate dovedi a fi un bun valoros aceasta implică:
   - identificarea nevoilor reale și a celor mai bune modalități de a satisface nevoile de învățare ale viitorilor utilizatori;
   - conținutul este important să fie simplu, clar și să prezinte încredere;
   - softul/aplicația să fie conceput pentru utilizare digitală colectivă sau mediatizată.

4. **Softurile și aplicațiile au un impact mai bun dacă în utilizare vor fi folosite adecvat și accesibilizat mai multe mijloace media**. Pentru aceasta este necesar ca:
   - să fie utilizate diferite mijloace media și metode adaptate și accesibile pentru cei cu cunoștințe tehnice și abilități reduse;
   - soluțiile tehnice să aibă un caracter puternic intuitiv și să perimtă o bună individualizare.

5. Furnizarea de formare inițială și sprijin permanent

Chiar dacă vorbim despre nativ digitali și despre persoane care trebuie să aibă competențe în TIC componenta de formare inițială și de reformare este extrem de importantămai ales din prisma:

- maximiză relațiilor interumane.
- asigurării că utilizarea este în acord cu ce și pentru ce s-a proiectat.
- dacă este implicat procesul de colectare a datelor, atunci trebuie să ne asigurăm că datele sunt colectate și prelucrate într-o manieră sigură și responsabilă

https://ec.europa.eu/epale/ro/blog/unescos-guidelines-designing-inclusive-digital-solutions-and-developing-digital-skills

Utilizarea sinelui (use of self) și importanța acestuia în educație

Utilizarea sinelui în educație sau învățământul bazat pe conștiința de sine este adesea recunoscut ca *un instrument* important în educație sau poate fi o *abilitate de bază* în procesul educativ, așa cum consideră unii autori. Mosey afirmă că folosirea conștientă de sine este folosirea de sine în așa fel încât educatorul devine un instrument eficient în procesul de evaluare și predare. El consideră că acesta implică o interacțiune planificată cu o altă persoană, în scopul de a atenua frica sau anxietate, de a oferi siguranță, de a obține și furniza informațiile necesare, de a da sfaturi și să sprijine alte persoane pentru a obține mai mult aprecierea, expresia și utilizarea funcțională a lui sau a ei, a resurselor interioare latente.

Folosirea sinelui în procesul educativ presupune:

- folosirea sinelui într-o manieră de a deveni un instrument eficient de evaluare și predare;
- interacțiunea planificată cu o altă persoană sau grup pentru a atenua frica sau anxietatea, a oferi siguranță, a obține informațiile necesare;
- interacțiunea pentru a promova creșterea și dezvoltarea, îmbunătățirea și menținerea funcționalității, de a facilita abilitățile necesare de a face față stresului vieții;
- folosirea conștientă și diversă a sinelui pentru a obține răspunsuri spontane, tipice interacțiunii noastre de zi cu zi.

Caracteristici care-i permit profesorului să se folosească de sine ca instrument:

- · Recunoașterea individualității elevului
- Respectul pentru demnitatea și drepturile fiecărei persoane
- Empatia - a explora experiența altei persoane, fără pierderea sentimentul propriu de separare
- Modestia/blândețea
- Pozitivitatea necondiționată
- Onestitatea
- Relaxarea/empatia
- Flexibilitatea
- Auto - sensibilizarea / înțelegerea
- Umorul
- Autocunoașterea

Atât Aron (2000) cât și Fonagy et al. (2002) se concentrează asupra importanței funcției de reflecție care este la baza propriei construcții a sinelui. Aron (2000) descrie reflexia de sine ca fiind ”capacitatea de a experimenta, observa și reflecta asupra propriei persoane atât ca subiect cât și ca obiect”. El privește acest proces dialectic de experimentare a propriei persoane atât ca subiect cât și ca obiect ca fiind un proces integrat atât cognitiv cât și afectiv. În funcționarea eficientă o persoană se poate angaja într-un dialog fluent între aceste două polarități ale sinelui ca subiect și a sinelui ca obiect și poate trece cu ușurință de la una la cealaltă. Acest lucru stă la baza empatiei și a capacității de a se vedea pe sine în relație cu alții într-un mod echilibrat. Patologia poate fi privită ca incapacitatea de a conține ambele polarități și de a menține tensiunea dintre ele; o deficiență a funcției reflexive.

O persoană se poate opri la o extremă sau alta și poate experimenta dificultăți în a menține în minte cealaltă polaritate. De exemplu, o supra-accentuare a polarității ”Eu” poate rezulta într-o concentrare prea mare asupra sinelui subiectiv, cu o capacitate redusă de a se vedea pe sine ca pe un obiect între altele, iar aceasta poate rezulta într-o formă de absorbire de sine care conduce o persoană către a fi inconștientă de impactul său asupra altora și o poate duce la ignorarea nevoilor altora.

O supra-accentuare a polarității ”Mine” poate determina o persoană să simtă că are un simț al sinelui redus, un sentiment că plutește în derivă într-o lume a altora, doar un alt obiect într-o lume de obiecte,

la mila mediului, fără drepturi pentru propriile nevoi. Acest lucru poate conduce la depresie și la un sentiment de zădărnicie. Într-o funcționare sănătoasă, o persoană va avea abilitatea de a conține ambele polarități, de a păstra un sentiment al valorii de sine și al propriei mijlociri, și va experimenta de asemenea un simț al sinelui între alții, de a fi o parte a lumii altora.

Ogden (1994) indică felul în care folosirea metaforei create de ”Eu” îmbunătățește capacitatea de a-l experimenta pe ”Mine” din experiența mea de sine. Gândiți-vă la impactul unor metafore cum ar fi ”Sunt arhitectul propriului meu destin”, ”Eu sunt o pată în peisajul vieții”, ”Sunt un ciudat”, în contrast cu ”Pe scena vieții sunt multe acte și intenționez să particip pe deplin la toate împreună cu colegii mei actori”, ”Sunt o parte din tot ceea ce întâlnesc”. Teoriile relațiilor obiect se ocupă cu procesul prin care ne internalizăm relațiile interpersonale și le înregistrăm în memorie. Introiectăm în lumea noastră internă alți oameni semnificativi din primii ani de viață, care continuă să exercite o puternică influență asupra noastră, ca obiecte interne în propria viață mentală. Acest proces oferă materialul pentru dialogurile noastre intrapsihice. În acest sens, conceptele de stări ale ego-ului de ”Părinte, Adult și Copil” din Analiza Tranzacțională (TA), sunt în mod particular folositoare. Părintele reprezintă figurile influențe internalizate din primii noștri ani . Se poate ca în mod inconștient să ne comportăm și să sunăm ca unul dintre părinții noștri în interacțiunile noastre cu alții, intrând în starea ego-ului a Părintelui nostru. Atunci când regresăm la un mod de exprimare care face parte din propria experiență istorică a sinelui, atunci suntem în starea ego-ului de Copil. Aceasta se poate întâmpla în afara stării de conștientizare și poate conduce la o reacție care poate, sau nu poate fi potrivită situației prezente.

Bibliografie

Armstrong J.S., (2012). "Natural Learning in Higher Education". Encyclopedia of the Sciences of Learning. Heidelberg: Springer.
Boncea, A. G., 2016, Strategii didactice moderne. Metode interactive de predare – învățare - evaluare Analele Universităţii "Constantin Brâncuşi" din Târgu Jiu, Seria Ştiinţe ale Educaţiei, Nr. 3/2016
Cerghit, I., 1980, Metode de învăţământ, E.D.P., Bucureşti.

Fallon, Eimear; Walsh, Stephen; and Prendergast, Terry (2013) "An Activity-based Approach to the Learning and Teaching of Research Methods: Measuring Student Engagement and Learning," Irish Journal of Academic Practice: Vol. 2: Iss. 1, Article 2. doi:10.21427/D7Q72W Available at: https://arrow.dit.ie/ijap/vol2/iss1/2

Gherguț, A. (2016). Educatia incluziva si pedagogia diversitatii. Editura Polirom, Iași;
Hannafin, M. J., & Hannafin, K. M. (2010). Cognition and student-centered, web-based learning: Issues and implications for research and theory. In Learning and instruction in the digital age (pp. 11-23). Springer US.
Ionescu, M., Radu I, 2001, Didactica modernă, Editura Dacia, Cluj-Napoca;

Iucu Romiţă, Instruirea şcolară Editura Polirom, Iaşi, 2001
Jahnke, Isa (2012). "A Way Out of the Information Jungle". In Coakes, Elayne (ed.). Technological Change and Societal Growth: Analyzing the Future.. ISBN 1466602015.
Lea, S. J., Stephenson, D., & Troy, J. (2003). Higher education students' attitudes to student-centred learning: beyond' educational bulimia'?. Studies in higher education, 28(3), 321-334

Moise , C., 1999, Concepte didactice fundamentale, Editura: Ankarom, Iași;
Pedersen, S., & Liu, M. (2003). Teachers' beliefs about issues in the implementation of a student-centered learning environment. Educational Technology Research and Development, 51(2), 57-76.
Păunescu C. & Muşu I., (1997) Psihopedagogie specială integrată, Ed. Pro Humanitate, Bucureşti;

Vrăsmaș T., coord, (2010), Incluziunea școlară a copiilor cu cerințe educative speciale, UNICEF.-Vanemonde, București;

Văideanu, G., 1986, Tehnologia procesului educaţional, in Pedagogie – ghid pentru profesori (coord. George Văideanu), vol. II, Editura Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi.

Legislație

Ordinul nr. 5574/2011 pentru aprobarea Metodologiei privind organizarea serviciilor de sprijin educațional pentru copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale integrați în învățământul de masă
Hotărârea nr. 1251/2005, acesat 23.01.2019: https://lege5.ro/Gratuit/haydgojw/hotararea-nr-1251-2005-privind-unele-masuri-de-imbunatatire-a-activitatii-de-invatare-instruire-compensare-recuperare-si-protectie-speciala-a-copiilor-elevilor-tinerilor-cu-cerinte-educative-speciale-

Bibliografie on-line:

https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/keysroemeensboek.pdf
https://ec.europa.eu/epale/ro/blog/unescos-guidelines-designing-inclusive-digital-solutions-and-developing-digital-skills

https://en.wikipedia.org/wiki/Student-centred_learning
https://www.edglossary.org/school-communications/
https://www.facebook.com/CBSNews/videos/351533328731375/UzpfSTE4MjE1MjA4OTYzMDoxMDE1Njg0MDU0Mjc1OTYzMQ/
https://oradenet.salvaticopiii.ro/docs/Ghidul_utilizarii_in_siguranta_a_Internetului.pdf
Pentru resurse?
https://www.khanacademy.org
http://edglossary.org/student-centered-learning/

ANEXE

GLOSAR conform Ordinul nr. 5574/2011

a. deficiență - absența, pierderea sau alterarea unei structuri ori a unei funcții (leziune anatomică, tulburare fiziologică sau psihologică) a individului, rezultând în urma unei maladii, unui accident ori a unei perturbări, care îl împiedică să participe normal la activitate în societate;
b. educație specială - ansamblul proceselor de punere în aplicare a programelor, activităților de învățare și asistență complexă de recuperare, compensare, psihoterapeutică, medicală, socială, culturală, adaptate persoanelor care nu reușesc independent să atingă, temporar sau pe toată durata școlarizării, un nivel de dezvoltare corespunzător vârstei, pentru formarea competențelor de bază în vederea pregătirii pentru viața de adult;
c. școală specială - unitatea de învățământ în care se asigură de către profesori specializați educație și intervenție psihopedagogică persoanelor cu diferite tipuri și grade de dizabilități/deficiențe;
d. cerințe educaționale speciale (CES) - necesitățile educaționale suplimentare, complementare obiectivelor generale ale educației, adaptate particularităților individuale și celor caracteristice unei anumite deficiențe/dizabilități sau tulburări/dificultăți de învățare ori de altă natură, precum și o asistență complexă (medicală, socială, educațională etc.);
e. integrare (școlară) - procesul de adaptare a persoanei cu CES la normele și cerințele școlii pe care o urmează, de stabilire a unor relații afective pozitive cu membrii grupului școlar (grupă/clasă) și de desfășurare cu succes a activităților școlare;
f. incluziune (școlară) - procesul permanent de îmbunătățire a serviciilor oferite de unitățile de învățământ pentru a cuprinde în procesul de educație toți membrii comunității, indiferent de caracteristicile, dezavantajele sau dificultățile acestora;
g. școală incluzivă - unitatea de învățământ în care se asigură o educație pentru toți copiii și reprezintă mijlocul cel mai eficient de combatere a atitudinilor de discriminare și segregare. Copiii/Elevii din aceste unități de învățământ beneficiază de toate drepturile și serviciile educaționale, psihoterapeutice, medicale și sociale, conform principiilor incluziunii sociale, echității și al asigurării egalității de șanse;
h. adaptare curriculară - corelarea conținuturilor componentelor curriculumului național cu posibilitățile elevului cu CES, din perspectiva finalităților procesului de adaptare și de integrare școlară și socială a acestuia;
i. profesor itinerant și de sprijin - cadrul didactic cu studii superioare în domeniul psihopedagogic care desfășoară activități de învățare, stimulare, compensare și recuperare cu persoanele cu CES integrate în unitățile de învățământ de masă, în colaborare cu toți factorii implicați;
j. plan de servicii individualizat - modalitatea de programare și coordonare coerentă a resurselor și serviciilor individualizate pentru copiii/elevii/tinerii cu CES integrați în unități de învățământ de masă, focalizată pe nevoile de dezvoltare ale acestora;
k. program de intervenție personalizat - instrumentul de proiectare și implementare a activităților educațional-terapeutice utilizat pentru eficientizarea activităților de intervenție și atingerea finalităților prevăzute în planul de servicii individualizat;
l. centrul județean/al municipiului București de resurse și de asistență educațională (CJRAE/CMBRAE) - unitatea specializată a învățământului preuniversitar, cu personalitate juridică, coordonată metodologic de inspectoratul școlar, care desfășoară servicii de asistență psihopedagogică pentru părinți, copii, cadre didactice și care coordonează, monitorizează și evaluează, la nivel județean și al municipiului București, activitatea și serviciile educaționale oferite de către centrele logopedice interșcolare și cabinetele logopedice, centrele și cabinetele de asistență psihopedagogică, mediatorii școlari;

m. certificat de orientare școlară și profesională - documentul/actul oficial eliberat de către CJRAE/CMBRAE, conform prevederilor cuprinse în Legea educației naționale nr. 1/2011, care precizează diagnosticul/deficiența și orientează copiii, elevii și tinerii cu CES în învățământul de masă sau în învățământul special;
n. incapacitate - limitările funcționale cauzate de disfuncționalități/deficiențe fizice, intelectuale sau senzoriale, de condiții de sănătate ori de mediu și care reduc posibilitatea individului de a realiza o activitate motrică sau cognitivă ori un comportament;
o. handicap - dezavantajul social rezultat în urma unei deficiențe sau incapacități și care limitează ori împiedică îndeplinirea de către individ a unui rol așteptat de societate;
p. dizabilitate - rezultatul sau efectul unor relații complexe dintre starea de sănătate a individului, factorii personali și factorii externi care reprezintă circumstanțele de viață ale acestui individ. Datorită acestei relații, impactul diverselor medii asupra aceluiași individ, cu o stare de sănătate dată, poate fi extrem de diferit. "Dizabilitatea" este termenul generic pentru afectări, limitări ale activității și restricții de participare, conform Clasificării internaționale a funcționării, dizabilității și sănătății
q. CIF - Clasificarea internațională a funcționării, dizabilității și sănătății, document elaborat de Organizația Mondială a Sănătății, Geneva, 2001;
r. afectare - o pierdere sau o anormalitate a structurii corpului ori a unei funcții fiziologice, inclusiv funcțiile mintale. Prin noțiunea de "anormalitate" se înțelege aici variațiile semnificative de la norma stabilită statistic (adică o deviație de la media populației stabilită conform normelor standard măsurate), iar această noțiune trebuie utilizată exclusiv în acest sens, conform CIF;
s. funcționare - termen generic pentru funcțiile organismului, structurile corpului, activități și participare. Acestea denotă aspectele pozitive ale interacțiunii dintre individ (care are o problemă de sănătate) și factorii contextuali în care se regăsește (factori de mediu și personali), conform CIF;
t. adaptare curriculară - corelarea conținuturilor componentelor curriculumului național cu posibilitățile elevului cu CES sau alte tipuri de cerințe educaționale din perspectiva finalităților procesului de adaptare și de integrare școlară și socială a acestuia;
u. educație incluzivă - procesul permanent de îmbunătățire a instituției școlare, având ca scop exploatarea resurselor existente, mai ales a resurselor umane, pentru a susține participarea la procesul de învățământ a tuturor persoanelor din cadrul unei comunități;
v. școală profesională specială - instituția școlară care prin organizarea și desfășurarea procesului de predare-învățare-evaluare facilitează integrarea socioprofesională a elevilor prin certificarea calificărilor profesionale;
w. liceu special - unitatea de învățământ care organizează și desfășoară procesul de predare-învățare-evaluare în mod special pentru elevii/tinerii cu deficiențe senzoriale și motorii;
x. centru de educație specială, centru de resurse și asistență educațională, centru de zi, centrul de pedagogie curativă și alte tipuri de centre - unități de învățământ organizate de către Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului sau de către organizații neguvernamentale în parteneriat cu Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, care au ca scop și finalitate recuperarea, compensarea, reabilitarea și integrarea școlară și socială a diferitelor categorii de copii/elevi/tineri cu CES. Acestea sunt considerate alternative de educație specială al căror conținut poate fi fundamentat și pe anumite pedagogii experimentale (Montessori, Freinet, Waldorf etc.)
y. atelier protejat - spațiul adaptat nevoilor persoanelor cu CES/dizabilități, cu care acestea desfășoară activități de perfecționare și dezvoltare a abilităților, în vederea integrării în viața activă a tinerilor; atelierul poate funcționa în locații din comunitate, în centre de zi, în centre rezidențiale sau în unități de învățământ special.